

**Univerzita Karlova**

**Filozofická fakulta**

Ústav translatologie

# **Diplomová práce**

Bc. Dominika Novotná

**Případová studie: Srovnání tlumočení na Norimberských procesech (1945–1946) a na Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii (1993–2017)**

Case Study: Comparison of Interpreting at Nuremberg Trials (1945–1946) and at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (1993–2017)

Praha 2020

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

**Poděkování:**

Ráda bych touto cestou poděkovala paní prof. PhDr. Ivaně Čeňkové, CSc., za cenné rady a trpělivost, se kterou vedla moji práci. Na tomto místě patří poděkování všem účastníkům dotazníkového šetření a také Ludmile Stern, bez které by dotazníkové šetření nebylo možné provést.

V neposlední řadě mé díky patří mé rodině a manželovi za podporu, vstřícnost, ochotu pomoci a pochopení při celém studiu na vysoké škole. Děkuji přátelům, kteří mi byli oporou a byli vždy připraveni v jakékoliv situaci podat pomocnou ruku.

Zvláštní díky patří Mgr. Martině Rybové.

**Prohlášení:**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 1. června 2020

.....

Bc. Dominika Novotná

**Klíčová slova (česky)**

soudní tlumočení, konferenční tlumočení, tribunál, dotazník, srovnání, Norimberské procesy, Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii

**Klíčová slova (anglicky):**

court interpreting, conference interpreting, tribunal, survey, comparison, Nuremberg trials, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia

## **Abstrakt**

Diplomová práce se zabývá srovnáním tlumočení při mezinárodních trestních tribunálech v minulosti a v současnosti. Jedná se o srovnání, které je nastíněné pomocí případu Norimberských procesů a Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu. Nejdříve se případová studie věnuje charakteristice konferenčního tlumočení Norimberských procesů a poté následuje charakteristika konferenčního tlumočení v současné době na příkladu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Práce poskytuje historický přehled, charakteristiku tlumočení u tribunálu, definuje roli a postavení tlumočnicka tehdy a nyní a zaměřuje se na případné změny v tlumočení zaznamenané vývojem společnosti. Jsou využity nejen existující dokumenty a uveřejněné zdroje, teoretická část o Haagském tribunálu je doplněna o dotazníkové šetření s profesionálními tlumočníky, kteří zde působili.

## **Abstract**

The thesis deals with the comparison of interpreting at international criminal tribunals in the past and present. This is a comparison outlined by the Nuremberg Trials and the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia in The Hague. First, the case study focuses on the characteristics of conference interpreting in the Nuremberg trials, followed by the characteristics of interpreting in the case of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. The thesis provides a historical overview, characteristics of interpreting, defines the role and position of an interpreter in the past and now and focuses on possible changes in interpreting supported by the development of the society. Not only the existing documents and published sources are used, but a questionnaire survey is conducted with professional interpreters, who worked at the tribunal in The Hague.

# OBSAH

<b>1</b>	<b>ÚVOD</b> .....	<b>1</b>
<b>2</b>	<b>SOUDNÍ A KONFERENCEČNÍ TLUMOČENÍ</b> .....	<b>2</b>
2.1	VYMEZENÍ POJMŮ .....	2
2.2	STRUČNÁ HISTORIE TLUMOČENÍ.....	4
<b>3</b>	<b>MEZINÁRODNÍ VOJENSKÝ TRIBUNÁL V NORIMBERKU</b> .....	<b>7</b>
3.1	METODOLOGIE .....	7
3.2	NORIMBERSKÉ PROCESY .....	8
3.2.1	<i>Příprava jazykových služeb</i> .....	11
3.2.2	<i>Tlumočnické kabiny a zařízení</i> .....	15
3.2.3	<i>Výběr tlumočnicků</i> .....	20
3.2.4	<i>Příprava tlumočnicků</i> .....	24
3.2.5	<i>Psychická zátěž tlumočnicků a další výzvy</i> .....	27
3.2.5.1	Tematizace holokaustu .....	30
3.2.6	<i>Nejvýznamnější tlumočníci</i> .....	31
3.2.6.1	Angličtina.....	32
3.2.6.1.1	RICHARD W. SONNENFELDT .....	32
3.2.6.1.2	SIEGFRIED RAMLER .....	35
3.2.6.2	Francouzština .....	38
3.2.6.2.1	PATRICIA VANDER ELST .....	38
3.2.6.2.2	MARIE-FRANCE SKUNCKE.....	40
3.2.6.3	Ruština .....	41
3.2.6.3.1	TATJANA STUPNIKOVA .....	41
3.2.7	<i>Ohlas</i> .....	42
3.2.8	<i>Diskuse</i> .....	42
<b>4</b>	<b>MEZINÁRODNÍ TRIBUNÁL PRO STÍHÁNÍ OSOB ZODPOVĚDNÝCH ZA ZÁVAŽNÁ PORUŠENÍ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SPÁCHANÁ NA ÚZEMÍ BÝVALÉ JUGOSLÁVIE OD ROKU 1991</b> .....	<b>45</b>
4.1	METODOLOGIE .....	45
4.2	ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ .....	46
4.3	KONFLIKT V JUGOSLÁVIÍ .....	47
4.4	MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ TRIBUNÁL PRO BÝVALOU JUGOSLÁVIÍ (ICTY)...	49

<b>4.5</b>	<b>ODLIŠNÉ PRÁVNÍ SYSTÉMY .....</b>	<b>51</b>
4.5.1	<i>Příprava jazykových služeb .....</i>	52
4.5.1.1	<i>Sekce konferenčních a jazykových služeb.....</i>	53
4.5.2	<i>Etický kodex tlumočnicků ICTY.....</i>	55
4.5.3	<i>Tlumočnické kabiny a technika .....</i>	57
4.5.4	<i>Výběr tlumočnicků.....</i>	64
4.5.5	<i>Příprava tlumočnicků.....</i>	66
4.5.5.1	<i>Kurzy a osvěta .....</i>	67
4.5.6	<i>Jazykové problémy a další výzvy .....</i>	68
4.5.6.1	<i>Stres tlumočnicků .....</i>	72
4.5.7	<i>Ohlasy.....</i>	73
4.5.8	<i>Diskuse .....</i>	74
<b>4.6</b>	<b>DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ .....</b>	<b>77</b>
4.6.1	<i>Metodologie.....</i>	77
4.6.2	<i>Dotazník.....</i>	78
4.6.3	<i>Účastníci dotazníkového šetření.....</i>	79
4.6.4	<i>Analýza dotazníkového šetření .....</i>	80
4.6.5	<i>Shrnutí dat z dotazníkového šetření.....</i>	103
4.6.6	<i>Diskuse dotazníkového šetření .....</i>	104
<b>5</b>	<b>SROVNÁNÍ TLUMOČENÍ U MEZINÁRODNÍCH TRESTNÍCH TRIBUNÁLŮ V NORIMBERKU A V HAAGU .....</b>	<b>106</b>
5.1	<b>ZMĚNY .....</b>	<b>106</b>
5.2	<b>TLUMOČNÍCI U NORIMBERSKÝCH PROCESŮ A U ICTY .....</b>	<b>108</b>
5.3	<b>VÝHLED DO BUDOUCNA.....</b>	<b>111</b>
<b>6</b>	<b>ZÁVĚR .....</b>	<b>113</b>
<b>7</b>	<b>SEZNAM ZKRATEK .....</b>	<b>114</b>
<b>8</b>	<b>SEZNAM OBRÁZKŮ.....</b>	<b>115</b>
<b>9</b>	<b>SEZNAM TABULEK .....</b>	<b>116</b>
<b>10</b>	<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY: .....</b>	<b>117</b>
10.1	<b>ONLINE ZDROJE.....</b>	<b>119</b>
<b>11</b>	<b>PŘÍLOHY.....</b>	<b>I</b>

<b>11.1</b>	<b>PŘÍLOHA 1 – ETICKÝ KODEX ICTY .....</b>	<b>I</b>
<b>11.2</b>	<b>PŘÍLOHA 2 – DOTAZNÍK .....</b>	<b>XVIII</b>
<b>11.3</b>	<b>PŘÍLOHA 3 – DOTAZNÍK V ANGLICKÉM JAZYCE .....</b>	<b>XXII</b>
<b>11.4</b>	<b>PŘÍLOHA 4 – E-MAILOVÁ KOMUNIKACE.....</b>	<b>XXVI</b>
<b>11.5</b>	<b>PŘÍLOHA 5 – PODMÍNKY VÝZKUMNÉ PRÁCE U OSN (ICTY).....</b>	<b>XLI</b>
<b>11.6</b>	<b>PŘÍLOHA 6 – INZERÁT NA POZICI TLUMOČNÍKA U ICTY.....</b>	<b>XLIII</b>



# 1 Úvod

Tato diplomová práce, na kterou lze nahlížet jako na případovou studii, se věnuje problematice tlumočení v rámci Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v letech 1993–2017 a v rámci Norimberských procesů v letech 1945–1946 a snaží se vyvodit rozdíl mezi simultánním tlumočením mezinárodního trestního tribunálu po druhé světové válce a jeho pokračováním v dnešní době.

Diplomová práce má teoreticko-empirické zaměření. Empirický výzkum se zakládá na dotazníkovém šetření s profesionálními tlumočníky, kteří působili u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Svědectví tlumočnicků Norimberských procesů jsou zpracována pomocí historických dokumentů.

První část diplomové práce obsahuje terminologické vymezení, následuje charakteristika historie tlumočení. Teoretická část dále obsahuje charakteristiku Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku, který po druhé světové válce soudil fašistické vůdčí osobnosti, a s ním souvisejících Norimberských procesů včetně zasazení do historického kontextu. Práce se dále zabývá způsobem přípravy tlumočnicků a složením tlumočnického týmu, úskalími a výzvami jejich práce. Protože nedílnou součástí konferenčního tlumočení je technické vybavení sálu, v němž se tlumočí, popisuje práce i fungování vůbec prvního takového vybavení v Evropě. Toto vysvětlení je v práci doloženo i obrazovým materiálem. Na základě zdokumentovaných svědectví jsou v této diplomové práci popsány osudy tlumočnicků Norimberských procesů.

Stejným způsobem je v práci nahlíženo i na charakteristiku Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Protože se v tomto případě jedná o nedávnou událost, je popis doplněn o výsledky dotazníkového šetření provedeného mezi profesionálními tlumočníky haagského tribunálu. Pro lepší představu fungování tlumočení u probíhajících trestních řízení a snadnější pochopení problematiky slouží i zde doplňující obrazový materiál.

Diplomovou práci uzavírá stěžejní srovnání obou soudních řízení s ohledem na zkoumanou problematiku. Pozornost je věnována také změnám a jejich příčinám. Diplomová práce tak může pomoci vytvořit konkrétnější představu o požadavcích kladených na konferenčního tlumočnicka a jeho roli ve společnosti.

## 2 Soudní a konferenční tlumočení

### 2.1 Vymezení pojmů

Tlumočení tvoří nedílnou součást našich životů. Řada politických a společenských událostí, mezinárodních odborných a vědeckých konferencí, jednání na úřadech, u policie, při svatebních obřadech apod. by se bez něj neobešla.

V této části práce postupně vysvětlím pojmy *soudní* a *konferenční tlumočení* a dále popíšu rozdíly mezi *konsektivním* a *simultánním tlumočením*.

*Konsektivní tlumočení* neboli *tlumočení následné* bylo v počátcích profesionální tlumočnické činnosti, tedy do druhé světové války, jediným používaným způsobem tlumočení na mezinárodní úrovni. Konsektivní tlumočení klade větší nároky na čas, ale jak po stránce formální, tak obsahové je kvalitnější než tlumočení simultánní. Při konsektivním tlumočení by měl dobrý tlumočnický podat lepší řečnický i stylistický výkon než špatný řečník. Tlumočnick volí s ohledem na posluchače a mimojazykovou situaci přiměřené tempo řeči, v žádném případě by však neměl mluvit déle než samotný řečník (Čeňková 2008:13). Simultánní tlumočení naproti tomu vyžaduje více soustředěné pozornosti, pohotovosti a je celkově náročnější z hlediska okamžité logické analýzy, zpracování vyslechnuté informace a jejího převedení do jazyka cílového. Rozhodující roli v tomto případě hraje časový faktor, neboť podstatou simultánního tlumočení je souběžnost řečových činností a rozdvojení pozornosti. Při kabinovém simultánním tlumočení, tedy tlumočení pomocí technické aparatury, které bylo použito i u mezinárodních trestních tribunálů, jimiž se v této práci zabývám, tlumočnick využívá sluchátek, jimiž poslouchá projev v originále, a mikrofonu, pomocí kterého převádí sdělení do jazyka cílového. Do jedné kabiny jsou obvykle nasazeni minimálně dva tlumočnicki, v případě konference s větším počtem jazyků sedí v kabině tři a více tlumočnicků, kteří se střídají podle svých pracovních jazyků (Čeňková 2008:14).

Samotné označení *soudní tlumočení* je nejednoznačné. Pöchhacker (2004: 14) konstatuje, že pojem *court/legal/judicial interpreting* může často v různých kontextech odkazovat jak na tlumočení, tak na překlad. Soudní tlumočení nemusí probíhat pouze jako tlumočení u soudu. Dochází k němu i v jiných komunikačních situacích, např. v případě tlumočení pro státní instituce a orgány, ověřování správnosti překladů a překladu důležitých dokumentů (jako např. rodné listy, úmrtní listy, výpisy z rejstříků apod.). Provádí ho zpravidla tzv. soudní tlumočnick s razítkem. Ten je definován zákonem o znalcích a tlumočnicích a je veden ve zvláštních rejstřicích soudů příslušné země. Soudní tlumočnick bývá povolán

v okamžiku, kdy se uplatní právo na tlumočníka dle ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, takto: „*Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.*“ Na tlumočení při soudním jednání pak přímo odkazuje výraz *courtroom interpreting*. Z dostupných zdrojů je zřetelné, že ani odborníci si v tomto ohledu nejsou jednotní. Soudní tlumočníci proto tvoří speciální kategorii a od konferenčních tlumočnicků se liší pouze situacemi, v nichž je jejich služeb potřeba. Druh tlumočení naopak zůstává stejný – simultánní nebo konsekutivní.

Při tribunálech jako např. při Norimberských procesech nebylo možné využít služeb soudních tlumočnicků<sup>1</sup>, neboť samotná kategorie soudního tlumočníka ještě nebyla zavedena. Při procesech s bývalou Jugoslávií byla rovněž žádána služba konferenčních tlumočnicků, neboť podmínky, za nichž se tribunály konají, neodpovídají podmínkám, za nichž pracují soudní tlumočníci, ale naopak jsou ideální pro tlumočnický konferenční. Ti jsou navyklí na tlumočení v kabinách, v týmu, po určitou dobu atd. – tribunály v těchto případech zasedají po delší dobu a jsou tlumočeny systematicky. Nasazení konferenčních tlumočnicků zde odpovídá i definici Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků AIIC, která v roce 1984 charakterizovala práci konferenčního tlumočníka takto:

*„A Conference Interpreter is a person who by profession acts as a responsible linguistic intermediary (alone or more often as a member of a team) in a formal or informal conference or conference-like situation, thanks to his or her ability to provide simultaneous or consecutive oral interpretation of participants' speeches, regardless of their length and complexity.“* (Feldweg 1996:23).

Dalším důvodem je také to, že soudní tlumočníci bývají vyžádáni přímo soudem, avšak konkrétně Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii spadá pod Organizaci spojených národů (OSN), která uzavírá dohody se zmíněnou asociací AIIC sdružující konferenční tlumočnický z celého světa.

Volba konferenčních tlumočnicků dále vychází z velkého množství pracovních jazyků tribunálu. Ludmila Stern, profesorka tlumočení z University of New South Wales v australském Sydney, vysvětluje, proč je volba konferenčních tlumočnicků pro mezinárodní trestní řízení jednoznačná. „*U tohoto typu trestních řízení spolu komunikují soudci, advokáti či svědci z různých jazykových oblastí a různých právních systémů, kdežto běžné soudní řízení na domácím poli vychází z jedné jazykové kombinace, proto ji většinou tlumočí jeden*

---

<sup>1</sup> Protože soudní tlumočení není předmětem této diplomové práce, nebude se jím v následujících odstavcích už zabývat.

*tlumočník, během celého řízení pracuje sám, většinou nemá vyhrazen dostatečný čas na přípravu a není mu předem poskytnut materiál k tlumočení. U mezinárodních trestních řízení (např. i při Norimberských procesech) vycházela volba tlumočnicků z výběrových řízení, tlumočníci se na svou práci připravovali v kabinách v rámci své jazykové kombinace (jako je tomu u konferenčních tlumočnicků) a měli k dispozici materiál k tlumočení.*<sup>2,3</sup>

Pro konferenční tlumočnický se však jednalo o poměrně náročný úkol. Museli si osvojit mimo jiné fungování soudního procesu, terminologii včetně technických pojmů, způsob tlumočení značně se lišící od běžných konferencí či kulturní hledisko. Práci konferenčního tlumočnicka při mezinárodních trestních řízeních ovšem nejvíce ovlivňuje samotný právní systém, v němž se tlumočí. Během takového tlumočení se tlumočnick setkává s různou povahou řízení, záleží tedy i na druhu vyšetřování, jakým je soudní řízení vedeno. Všeobecně lze říct, že tlumočení mezinárodních trestních řízení je nejnáročnější, protože je spojeno s množstvím protichůdných faktorů, které je třeba zvážit v reálném čase, a to s ohledem na chyby a případné nesprávné posouzení.<sup>4</sup> U konferenčních tlumočnicků mezinárodních trestních řízení je zjednodušeně řečeno důležité každé vyřčené slovo.

Následující kapitola diplomové práce představí relevantní milníky v historii tlumočení.

## **2.2 Stručná historie tlumočení**

Historické prameny, jež by se zabývaly činností tlumočnicka, jsou velmi sporadické a je těžké najít opěrné body, které by umožnily komplexnější rozbor historie a vývoje tlumočení (Čeňková 2001:7).

Obchod, vojenství a diplomacie jsou vedle náboženství hlavními oblastmi, v nichž se tlumočení uplatňuje. První ucelenější zmínky pocházejí z Egypta během výstavby pyramid, kde se na tlumočnicka nahlíželo jako na vyšší bytost. Zmínky o tlumočnických jsou doloženy i z doby antického Řecka, ale protože Řekové o sobě měli vysoké mínění, nevytvořily se instituce, které by tlumočnickou činnost podporovaly. Naopak v Římě měl tlumočnick stejné postavení jako v Egyptě. Během rozšiřování křesťanství vznikly na tlumočení nové nároky, neboť s postupem středověku začala ustupovat latina. Ve 14. století se během napjatých vztahů mezi státy zrodil „moderní tlumočnick“, který fungoval zároveň jako diplomat. Po uzavření Vestfálského míru v 17. století se dominantním jazykem stala francouzština a od každého diplomata se vyžadovalo, aby tento jazyk ovládal společně s dalším cizím jazykem.

---

<sup>2</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=7BJAQVGM7oM> [cit. 01.02.2020].

<sup>3</sup> Všechny překlady, pokud nebude uvedeno jinak, jsou vytvořeny autorkou diplomové práce.

<sup>4</sup> Dostupné z: <http://sergioviaggio.com/?p=4267> [cit. 30.9.2019].

To vedlo v Evropě ke stagnaci tlumočení. Služby tlumočnicků začaly být žádány opět s objevováním světa. V 19. století se díky snaze o internacionalizaci dostala do popředí angličtina, začaly vznikat mezinárodní organizace a došlo k rozkvětu tlumočení jakožto svébytné profese (Čeňková 2001:7-10).

První profesionální tlumočníci se začali objevovat po první světové válce. Na mírové konferenci v Saint-Germain v roce 1919 byla systematicky používána jedna ze dvou hlavních forem tlumočení, tj. tlumočení konsekutivní mezi angličtinou a francouzštinou. V diplomacii to znamenalo, že angličtina dosáhla stejného postavení jako dříve dominující francouzština. Díky této mezinárodní konferenci vznikla všeobecná poptávka po nové profesi konferenčních tlumočnicků. První profesionální konferenční tlumočníci pocházeli zejména z řad vysokoškolských profesorů, diplomatů, novinářů, právníků a znalost jazyka si osvojili v zahraničí, v rámci rodinných vztahů či na akademické půdě. První světová válka byla proto významným mezníkem ve vývoji moderního tlumočení a tlumočení se stalo samostatnou profesí. Na tlumočnický se však nevztahovaly žádné zavedené požadavky. Tlumočnick neměl stanovené pracovní podmínky a další důležité parametry pro pracovní výkon. Nejdůležitějším požadavkem na tlumočnicka byla dokonalá aktivní znalost francouzštiny a angličtiny a kulturní znalosti. Během mírové konference v Saint-Germain se tlumočníci učili tlumočit tzv. za pochodu, neboť nebyly k dispozici speciální školy, které by je na takový pracovní proces připravily (Baigorri 2014).

Tlumočnické školy však začaly díky těmto průkopníkům vznikat záhy, např. v Ženevě v roce 1941.

Jak již bylo dříve zmíněno, využívalo se nejprve pouze tlumočení konsekutivní. Poté se začalo pokusně testovat simultánní tlumočení. S postupem doby a především s vývojem nových technologií se na scénu dostalo i tlumočení simultánní. O rozvoj speciální tlumočnické aparatury se zasadil americký obchodník Edward Filene za pomoci elektrotechnika Gordona Finlaye a ředitele společnosti IBM Thomase Watsona. Společně vyvinuli simultánní zařízení Filene-Finlay-IBM (viz kapitola 3.2.2 Tlumočnické zařízení a kabiny). Tento systém simultánního tlumočení lze přirovnat k přenosnému telefonickému zařízení. Systém od společnosti IBM byl poprvé použit na konferenci Mezinárodní organizace práce v Ženevě v roce 1927, v roce 1931 pak bylo zařízení od společnosti IBM instalováno i v místním sídle Společnosti národů. Během jednání SN se pak technika využívala tím způsobem, že byly některé projevy předem přeloženy a následně simultánně tlumočeny, jiné projevy byly i nadále tlumočeny konsekutivně (Čeňková 2001:10-11).

Primitivní tlumočnickou techniku používali ve stejné době i ruští tlumočníci na šestém kongresu Kominterny v Moskvě.

Tlumočnický systém IBM byl znovu použit v roce 1934, když tlumočník André Kaminker simultánně tlumočil do francouzského rádia Hitlerův projev v Norimberku z němčiny do francouzštiny (Behr & Corpataux 2006:26). I přestože tlumočnické zařízení od společnosti IBM bylo poruchové a ovládat ho mohl pouze proškolený pracovník, našlo si své příznivce, protože společně se simultánním tlumočením znamenalo velkou úsporu času (Čeňková 2001:10-11).

Nová metoda byla použita i po druhé světové válce během Norimberských procesů v letech 1945–1946, vedených Spojenými státy americkými, Sovětským svazem, Francií a Velkou Británií proti hlavním představitelům nacistického Německa.<sup>5</sup> V rámci těchto procesů se tlumočilo do angličtiny, němčiny, ruštiny a francouzštiny. Simultánní tlumočení se díky tomuto tribunálu značně popularizovalo, a to nejen z toho důvodu, že šetřilo čas, ale poznatky získané během tlumočení Norimberských procesů mohly být dále předávány a využity např. i při dalších soudních procesech (např. při Mezinárodním vojenském tribunálu pro Dálný východ v Tokiu, konaném v letech 1946–1948). Během druhé poloviny 20. století se simultánní tlumočení dostalo do celosvětového povědomí. Od roku 1947 se začalo používat při shromážděních nově vzniklého OSN a později se kromě něj stalo nedílnou součástí všech jednání Evropské unie, jež čítá k současné době na 24 pracovních jazycích (Čeňková 2008:16).

Také tlumočnické zařízení a vybavení kabin prošlo od svých začátků mnoha změnami, k nimž přispěli i samotní tlumočníci. Kabiny musí dnes odpovídat mezinárodním normám ISO (Čeňková 2001:13). Tyto normy tlumočnickům zajišťují vysoce kvalitní pracovní podmínky (dříve nedefinované), a tlumočníci tak mohou podávat optimální výkon. Normy určují jak stálé, tak mobilní tlumočnické kabiny a tlumočnické vybavení, např. velikost kabin, ventilace, dostatečné množství světla a pohodlné židle, ale také jejich umístění pro dobrý výhled na všechny řečníky.

---

<sup>5</sup> Podrobněji o Norimberských procesech v dalších kapitolách diplomové práce.

### **3 Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku**

Z historického hlediska bylo o Norimberských procesech napsáno mnoho. Tento úsek diplomové práce se věnuje tlumočnickům, kteří byli pro procesy nepostradatelní, stejně jako překladatelé. Pro uvedení do kontextu bude krátce popsána příčina konání Norimberských procesů a dále budou rozvedeny kapitoly o přípravě tlumočnicků a o jejich práci během procesů. Nedílnou součástí následující kapitoly tvoří svědectví zúčastněných tlumočnicků.

#### **3.1 Metodologie**

Informace k vypracování této kapitoly o Norimberských procesech byly získány především v zahraničí a jedná se o kvalitativní výzkum. Tištěné publikace o tlumočení Norimberských procesů a o jejich tlumočnících byly nalezeny na pobytu v Germersheimu v Německu na mezinárodní letní tlumočnické škole v roce 2018 (Stipendium im Förderprogramm Hochschulsommerkurse in Deutschland für ausländische Studierende und Graduierte). Knihovna Johannes Gutenberg Universität Mainz v Germerheimu poskytla potřebnou literaturu pro vypracování teoretické části o Norimberských procesech této diplomové práce. Další informace jsem získala při návštěvě Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku. Výstava, kterou je zde možné zhlédnout, je vedena pod záštitou Muzea města Norimberk a vysvětluje celé fungování Norimberských procesů. Část expozice je věnována Následným norimberským procesům, ale věnuje se také vzniku mezinárodního práva a jeho vývoji až do současnosti. Součástí prohlídky je soudní síň č. 600, kde se procesy konaly a která je dodnes v provozu. Díky této exkurzi bylo možné získat potřebná data a přehled o fungování tribunálu. I přestože se často hovoří o zásluze tlumočnicků na fungování procesů, věnuje jim expozice velmi málo prostoru. Proto bylo nutné hledat další zdroje o tlumočení procesů především na internetu.

Fotografická dokumentace použitá v této diplomové práci byla získána osobně v rámci Putovní výstavy Spolkového svazu tlumočnicků a překladatelů v Bavorsku (BDÜ) z roku 2014, která se konala v Praze v Goethe institutu, a pokud není uvedeno jinak, jedná se výhradně o fotografie z této výstavy. Fotografie jsou dílem amerického vojenského fotografa Raye D'Addaria a jsou důležitým historickým dokumentem (viz 3.2.7 Ohlas).

V neposlední řadě bylo nutné získat svědectví tlumočnicků, kteří Norimberské procesy tlumočili (viz kapitola 3.2.6).

### 3.2 *Norimberské procesy*

Pro uvedení do historického kontextu je nutné začít již od konce první světové války. Již po válce v roce 1918 usilovaly vítězné mocnosti o legální potrestání válečných zločinů. Proto také Versaillská smlouva žádala vydání německého císaře Viléma, který měl být „veřejně obžalován“. Před soudem mělo zároveň stanout i dalších 890 německých civilistů a vojáků. Tzv. Lipské procesy v roce 1921 byly neúspěšné, neboť jejich výsledkem byly velmi nízké rozsudky a vedlo se v rámci nich málo soudních líčení. Zkušenosti s neúspěšnými Lipskými procesy následně posílily rozhodování Spojenců o potrestání válečných zločinů po druhé světové válce v roce 1945.<sup>6</sup>

Bylo zjevné, že vítězné mocnosti budou muset učinit kroky k potrestání poraženého Německa a jeho válečných zločinů. Takové diskuse se vedly již během války na řadě konferencí. V lednu 1942 se v Londýně sešli zástupci exilových vlád Německem okupovaných zemí za účelem diskuse o potrestání válečných zločinů. K těmto okupovaným zemím patřila Belgie, Francie, Řecko, Jugoslávie, Lucembursko, Nizozemsko, Polsko a Československo. Tato konference byla prvním pokusem sestavit seznam toho, čeho se německá strana dopustila a jak se s tím v budoucnu vypořádat. Jejich pokus byl zaznamenán v deklaraci podepsané v St. James v Londýně, kde zúčastněné mocnosti slibují, že budou trestat odpovědné zločince dle zákonů, bez ohledu na to, zda dostali rozkaz zločin vykonat, vykonali ho osobně nebo jen přihlíželi. Deklarace byla válčícími mocnostmi přijata, ale o válečných zločinech, které se budou soudit, chtělo Německo vyjednávat. Následně Roosevelt a Churchill v srpnu a září roku 1942 sdělili Ose Berlín–Řím–Tokio (nacistické Německo, Itálie a Japonsko), že se budou tyto státy zpovídat před soudem ze svých činů, které napáchaly v okupovaných zemích. Otázkou ale stále zůstávalo potrestání hlavních válečných zločinců, kteří operovali ve vícero zemích a ve velkém rozsahu. Zprvu mocnosti pouze zvažovaly, zda by se měl uskutečnit mezinárodní soud nebo zda by pachatelé měli být zastřeleni podle hodnosti (Kalverkämper & Schippel 2014:177).

Výsledkem bylo podepsání dohody mezi americkým prezidentem Rooseveltem a britským kancléřem Viscountem Simonem, která ustanovila *United Nations War Crimes Commission* (komisi OSN pro vyšetřování válečných zločinů) a v rámci níž se dohodli na mezinárodním soudu. V této komisi měly kromě zemí z dřívější konference v Londýně zastoupení také Austrálie, Kanada, Čína, Indie, Nový Zéland, část Afriky, Velká Británie a

---

<sup>6</sup> Dostupné z: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/vorgeschichte/> [cit. 06.12.2019]



USA. Komise měla za úkol připravovat procesy proti válečným zločinům, shromažďovat důkazní materiál a vytvářet seznamy válečných zločinců. Komise se poprvé sešla 20. října 1943 (Kalverkämper & Schippel 2014:178).

V Moskvě byla 1. listopadu 1943 uzavřena na konferenci tří mocností deklarace, v rámci níž se 32 členských států zavázalo potrestat Němce, kteří se v okupovaných zemích provinili, odvést je do těchto zemí a soudit jejich činy dle tamních zákonů. Hlavní váleční zločinci, jejichž činy se nedaly zúžit na oblast jednoho státu, měli být potrestáni na základě společného trestního systému vlád Spojenců. Po bezpodmínečné kapitulaci Německa se vítězné mocnosti USA, Sovětský svaz, Británie a Francie dohodly 8. srpna 1945 v Londýně na zřízení Mezinárodního trestního tribunálu. Tímto byl poprvé v historii ustanoven mezinárodní soud, který mohl stíhat osoby za porušení mezinárodního práva.<sup>7</sup> Právní rámec mezinárodního tribunálu poskytoval statut Mezinárodního vojenského soudního dvora, který vycházel z londýnské dohody a je k nalezení v plném znění na internetových stránkách International Criminal Law Society.<sup>8,9</sup> Ve statutu je definováno složení vojenského soudního dvora, jurisdikce a všeobecné podmínky, komise pro vyšetřování a soudní stíhání hlavních válečných zločinů, práva obžalovaného, pravomoci tribunálu, vyslovení rozsudků a výdaje.

Dlouhá jednání se vedla ohledně adekvátního místa pro procesy. Hlavní americký žalobce Robert H. Jackson, který měl u tribunálu zvláštní roli, protože se staral také o organizaci a podobu procesů, měl velmi málo času na to, aby zajistil místo pro konání procesů. Sovětský svaz chtěl, aby se procesy konaly v Berlíně, v úvahách o místech také padl Lucemburk, Frankfurt, Mnichov nebo Wiesbaden. Z několika důvodů bylo rozhodnuto nakonec pro Norimberk. Procesy se měly konat v Německu, protože se váleční zločinci měli zpovídat ze svých činů na vlastním území, Norimberk navíc disponoval místem pro tak velké poválečné procesy, byl místem někdejšího sjezdu strany NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei) a také zde byly podepsány tzv. Norimberské zákony. Norimberk však byl ve válce z 91 % zničen. Nebyla zde voda, elektřina, nefungovala žádná veřejná doprava ani pošta, ale zůstal zachován Justiční palác, který byl bombardováním jen lehce poničen. Soudní

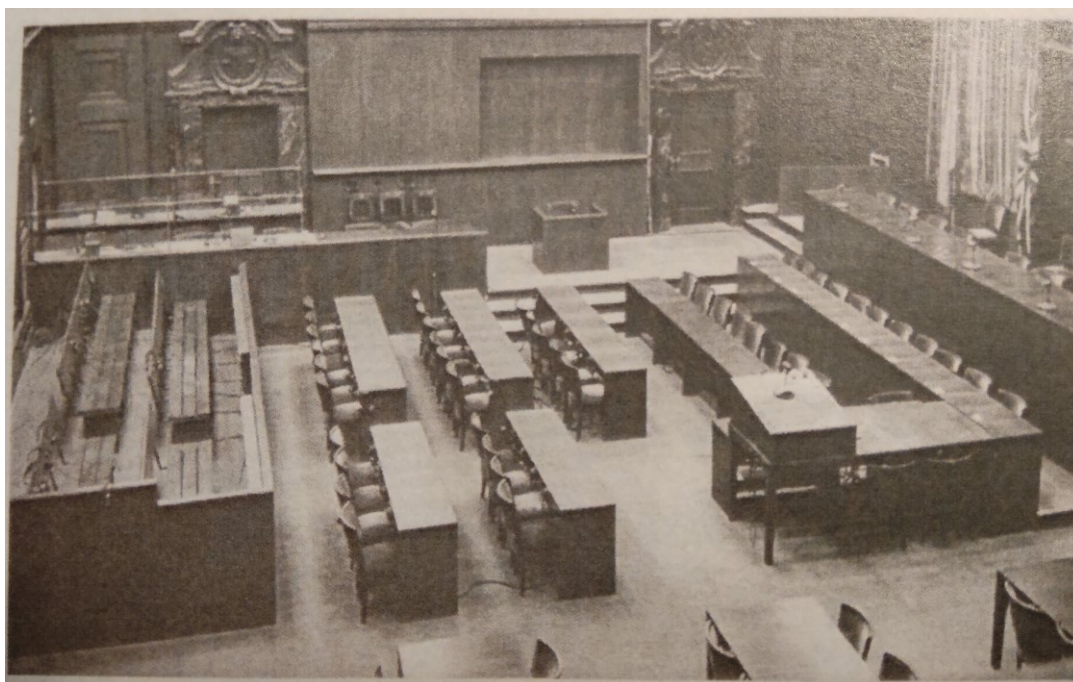
---

<sup>7</sup> Dostupné z: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/> [cit. 06.12.2019].

<sup>8</sup> Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/15886/1/2/dohoda-c-164-1947-sb-o-stihani-a-potrestani-hlavnich-valecnych-zlocincu-evropske-osy/dohoda-c-164-1947-sb-o-stihani-a-potrestani-hlavnich-valecnych-zlocincu-evropske-osy> [cit. 11.01.2020].

<sup>9</sup> Dostupné z: [http://www.icls.de/dokumente/imt\\_statute.pdf](http://www.icls.de/dokumente/imt_statute.pdf) [cit. 01.02.2020].

síň č. 600 (viz obrázek 1<sup>10</sup>) ve třetím poschodí, ve které se nakonec procesy konaly, zůstala neponičena a nedotčená byla i věznice, která mohla pojmout až 1200 vězňů.



**Obrázek 1:** Pohled do prázdné soudní síně č. 600

Kromě Justičního paláce a věznice v Norimberku zůstal neporušený i městský hotel Grand Hotel, jenž posloužil Spojencům jako ubytování. Tím se stal Norimberk ideálním místem. Rovněž se vedly rozsáhlé diskuse s Rusy, kteří se s Norimberkem nechtěli spokojit, protože pro ně byl Berlín prestižnější. Nakonec se ale pod nátlakem Američanů rozhodli souhlasit. Američané totiž měli v zajetí většinu nacistů, a měli tím zajištěnou lepší vyjednávací pozici. Jako prostředek k přesvědčování byl rovněž často využíván problém mnohojazyčnosti soudu. Norimberk se tedy nakonec stal hlavním místem konání procesů a Berlín byl ustanoven jako sídlo pro zahajovací zasedání (Kalverkämper & Schippel 2014: 180–181).

---

<sup>10</sup> Vpravo soudcovská lavice, vlevo lavice obžalovaných, uprostřed čelem k soudcům místa pro obhájce a mezinárodní delegace žalobců, zády k soudcům místa pro soudní tajemníky a stenografy. Vzadu vlevo lehce vyvýšená tlumočnická tribuna se zařízením pro tlumočení mezi čtyřmi jazyky, vyvinutým americkou společností IBM.

Mezinárodní vojenský tribunál poprvé zasedal 18. října 1945 v Berlíně. Z každé země byl přítomen jeden soudce a jeden jeho zástupce. Za USA to byl Francis Biddle a jeho zástupce John J. Parker, za Velkou Británií sir Geoffrey Lawrence (současně soudce a předseda Mezinárodního vojenského tribunálu) a Norman Birkett, za Francii Henri Donnedieu a Robert Falco a za Sovětský svaz Iona T. Nikičenko a jeho zástupce Alexander F. Volchkov. Mezi žalobci, které si každá vítězná mocnost zvolila sama, byli Robert H. Jackson (USA), sir Hartley Shawcross (Velká Británie), François de Menthon / Auguste Champetier de Ribes (od ledna 1946) (Francie) a Roman A. Rudenko (Sovětský svaz).<sup>11</sup>

Mimo jiné se také stanovilo, z jakých zločinů budou obvinění obžalováni. Jednalo se o čtyři body obžaloby: účast na společném plánu nebo spiknutí, zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Obžalováni byli: Martin Bormann, Karl Dönitz, Hans Frank Wilhelm Frick, Hans Fritzsche, Walther Funk, Hermann Göring, Rudolf Hess, Alfred Jodl, Ernst Kaltenbrunner, Wilhelm Keitel, Gustav Krupp von Bohlen und Halbach, Robert Ley, Konstantin Freiherr von Neurath, Franz von Papen, Erich Raeder, Joachim von Ribbentrop, Alfred Rosenberg, Fritz Sauckel, Hjalmar Schacht, Baldur von Schirach, Arthur Seyß-Inquart, Albert Speer a Julius Streicher.<sup>12</sup> Poté co byla obžalovaným přednesena obžaloba a jejich práva, konstatoval Göring, že pro tento proces nebude potřebovat právníky, ale dobrého tlumočnicka (Kalverkämper & Schippel 2014:180-182).

V souvislosti s Norimberskými procesy je nutné zmínit, že se nejednalo pouze o procesy od 20. listopadu 1945 do 1. října 1946. Od prosince 1946 do dubna 1949 se dále konalo dvanáct následných procesů, kterým se také říká Následné norimberské procesy a které se uskutečnily výhradně před americkými vojenskými tribunály. Na rozdíl od hlavních procesů jim ale chyběl mezinárodní rozměr, protože Následné norimberské procesy se prováděly v rámci národních soudů.<sup>13</sup>

### 3.2.1 Příprava jazykových služeb

Pro hladký chod procesů bylo zapotřebí vybrat nejen již výše zmíněné místo konání procesů, ale také zajistit kvalitní jazykové služby. Procesy totiž probíhaly ve čtyřech jazycích

---

<sup>11</sup> Dostupné z: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/das-gericht/> [cit. 06.12.2019].

<sup>12</sup> Dostupné z: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/die-angeklagten/> [cit. 06.12.2019].

<sup>13</sup> Dostupné z: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/nuernberger-prozesse/> [cit. 06.12.2019].

– němčina, angličtina, francouzština a ruština. Tyto pracovní jazyky byly dány zasedajícími mocnostmi a také vycházely ze statutu Mezinárodního vojenského soudního dvora z článku 16c, který definoval, že každý obžalovaný má nárok na jednání v jazyce, kterému rozumí. Bylo stanoveno, že procesy mají být vedeny hladce, spravedlivě a rychle, což určitým způsobem vyvíjelo tlak na jazykové služby tribunálu. Obžalovaní na základě těchto ustanovení museli obdržet obžalovací spis ve svém mateřském jazyce a s dostatečným předstihem před začátkem procesu. Protože by konsekutivní tlumočení neodpovídalo požadavku na rychlost procesů, bylo rozhodnuto o použití tlumočení simultánního. Zajímavostí je, že kdyby se procesy tlumočily konsekutivně ve všech čtyřech jazycích, trvaly by až čtyřikrát déle. Další možností bylo procesy vést pouze v němčině, tím by bylo splněné časové kritérium a to, že obžalovaní musí rozumět průběhu procesů. U Norimberských procesů tato varianta nebyla možná, protože se nejednalo o otázky diplomacie, ale rozsáhlou tematiku, která zahrnovala zahraniční politiku Třetí říše, osvobození koncentračních táborů, ale také vojenské operace. Soudce ani obžaloba neměli takové jazykové znalosti, aby vše mohli vyjádřit v němčině a obžalovaní jim rozuměli, nemluvě o tom, že procesy sledovala široká veřejnost a procesy pouze v němčině byly tak nemyslitelné. Komunikace probíhala nejen mezi soudci a obžalovanými, ale také mezi soudci a žalobci, kde musel být přítomen tlumočnický. V úvahu nepřipadala ani varianta z konference v Ženevě. Simultánní tlumočení předem připravených textů totiž nelze použít u soudních procesů, kde hraje velkou roli spontánnost při výsleších, a proto musel být vyvinut naprosto nový systém. Další problémy by způsobilo konsekutivní tlumočení jako takové, protože spontánnost výslechu by nefungovala, pokud by byl např. vyslýchán obžalovaný, který ovládá pasivně jazyk žalobce a pochopí otázku a svou odpověď si může díky časové prodlevě při konsekutivním tlumočení připravit, jako to bylo v případě Hermana Göringa (Milicevic: 2011:18).

Panují dva odlišné názory na to, komu by zásluhy za simultánní tlumočení u procesů měly být připisány. Na jedné straně se jedná o soudce Jacksona a na straně druhé o plukovníka Léona Dosterta. Většina historiků připisuje tuto zásluhu hlavnímu žalobci Robertu H. Jacksonovi, ale tlumočníci, kteří v Norimberku tlumočili, ji naopak připisují Léonu Dostertovi a tvrdí, že Jackson se v této věci neangažoval. Tento „spor“ se dá vysvětlit tím, že Jackson v té době v Evropě již byl a Dostert byl ve Washingtonu. Proto to vypadá tak, že Jackson tento systém přivedl do Norimberku, i když dostával návrhy z USA od Dosterta. V době války byl Léon Dostert tlumočnickem generála Eisenhowera, měl kancelář v Pentagonu a byl odpovědný za jazykové služby. Tlumočnické zařízení Filene-Finlay mu bylo známé a věděl o jeho použití v Ženevě v roce 1927. Léon Dostert rovněž pomáhal upravovat systém tak, aby

nebyl příliš pomalý, a společně s Robertem H. Jacksonem, Charlesem Horským (zástupce Jacksona ve Washingtonu) a synem Roberta H. Jacksona Williamem řešili problematiku simultánního tlumočení. Během vylepšování tlumočnického systému Dostert zaškoloval tlumočníky a seznamoval je s novým systémem. Problém nastal ve chvíli, kdy bylo nutné přesvědčit ostatní země – Anglii, Francii a SSSR. Žalobci a soudci daných zemí byli velmi skeptičtí a nedokázali si představit, jak by takový systém měl fungovat. Skepse panovala také u právníků, kteří nebyli s tlumočením příliš obeznámeni, a panovala i mezi samotnými tlumočníky jako např. u Andrého Kaminkera, hlavního tlumočnicka francouzské delegace, který již sám se zařízením pracoval, ale byl přesvědčený o tom, že je tento způsob tlumočení nemožný, protože se nedá ověřit správnost tlumočení (Kalverkämper & Schippel 2014:182-185).

Protože ani veřejnost, soudci a obžaloba nebyli přesvědčeni o tom, že tento systém může fungovat, řekl Robert H. Jackson: „*I think there is no problem that has given me as much trouble and as much discouragement as this problem of trying to conduct a trial in four languages. I think this has the greatest danger from the point of view of the impression this trial will make upon the public. Unless this problem is solved, the trial will be such a confusion of tongues that it will be ridiculous, and I fear ridicule more than hate.*“ (Behr & Corpataux 2006:28).

Poté co Léon Dostert přijel do Norimberku, dokázal všechny strany přesvědčit o tom, že tento systém opravdu fungovat bude. Bylo provedeno několik generálních zkoušek, aby si zúčastněné strany mohly udělat konkrétní obrázek o tom, jak celý systém pracuje, a aby se odstranily případné chyby (Milicevic 2011:21-22). Kvůli kontrole správnosti a obsahu byl celý proces nahráván, aby se případně dalo určit, zda tlumočníci negativně neovlivnili výsledky a výsledky procesu. Z tlumočení byly vyhotovovány přepisy, v nichž se eliminovaly další chyby a které jsou dostupné dodnes v německých archivech (Behr & Corpataux 2006:42).

Jazykové služby se u Norimberských procesů dělily do několika oddělení – na tlumočnické služby, překladatelské služby, zapisovatele a kontrolu protokolů. Vedoucím jazykových služeb byl Léon Dostert, a poté co odešel v dubnu 1946 ke Spojeným národům, ho nahradil jeho kolega Alfred Steer. K Dostertovým spolupracovníkům patřil také Peter Uiberall, ten mimo jiné spolu se Steerem u tribunálu vykonával práci kontrolora. André Kaminker a Jean Meyer byli odpovědní za francouzsko-německé tlumočníky, zástupce Sinclair za britský tlumočnický tým a ruský hlavní žalobce generál Rudenko za tlumočníky

ruské. Již od začátku bylo dáno, že jeden Američan byl vždy odpovědný za tlumočníky a měl vždy jednoho zástupce ze tří zbylých zastoupených národů.

Tlumočnické oddělení bylo složené ze tří tlumočnických týmů, každý měl dvanáct tlumočnicků, kteří simultánně tlumočili v hlavní soudní síni. Práce tlumočnicků pro tribunál nespočívala jen v tlumočení v kabinách v sále, ale tlumočili i mimo sál na chodbách, oslavách a při večeřích. Mimo to mělo oddělení pod sebou dalších zhruba dvanáct konsektivních tlumočnicků, kteří pokrývali čtyři jednací jazyky a k nim např. jidiš a polštinu. Dva z nich vždy seděli za soudci a byli odpovědní za tlumočení veškeré komunikace mezi soudci (viz obrázek 2<sup>14</sup>). Každý z jednacích jazyků měl dvanáct zapisovatelů, kteří se střídali v půlhodinových intervalech a zaznamenávali projevy, ať už ve výchozím, či tlumočeném jazyce. Tým, který kontroloval správnost přepisů, čítal více jak sto členů a srovnával stenografické zápisy tlumočení se zvukovým záznamem výchozího jazyka.



**Obrázek 2:** Vyvýšená soudcovská lavice před zataženými závěsy

---

<sup>14</sup> Každý soudce seděl před vlajkou země, kterou zastupoval. Pro zprostředkování komunikace mezi rusky, francouzsky a anglicky hovořícími soudci za sebou měli dva nebo tři tlumočníky. Veškerá veřejná prohlášení v jednom ze čtyř jazyků byla tlumočena prostřednictvím tlumočnického zařízení. Tlumočníci na soudcovské lavici zajišťovali výhradně osobní komunikaci mezi soudci a případně objasňovali informace. To, co nebylo v sále řečeno do mikrofonu, také přebírali tlumočníci sedící za soudci.

### 3.2.2 Tlumočnické kabiny a zařízení

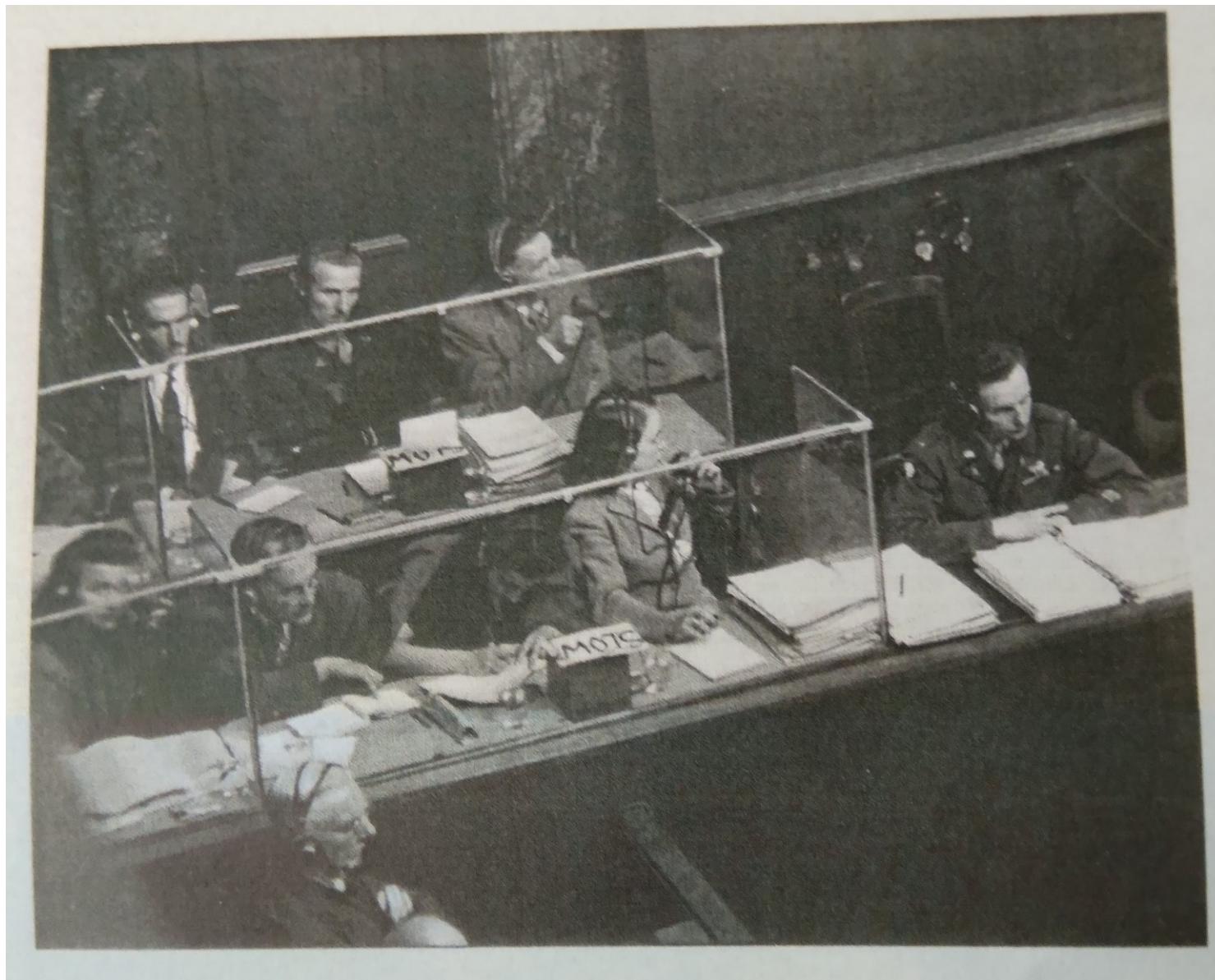
Jak již bylo zmíněno výše, potřebné zařízení k simultánnímu tlumočení dodala společnost IBM.

Tlumočnické zařízení, které bylo do Norimberku zapůjčeno Američany, bylo poskytnuto zdarma pouze za náklady na převoz do Evropy a od svého posledního použití bylo přímo pro účely soudních procesů zdokonaleno (Behr a Corpataux 2006:26-27). Justiční palác, do kterého mělo být celé zařízení instalováno, bylo nutné na procesy připravit, proto se upravovala i soudní síň. Během těchto prací se podlaha soudní síně č. 600 v důsledku nehody propadla o tři poschodí. Tlumočnické zařízení proto nemohlo být testováno přímo zde a bylo přesunuto do nejvyššího poschodí budovy. Zapůjčený systém byl dodáván s mikrofony, 200 sluchátky a potřebnými kabely. Množství zapůjčených sluchátek společností IBM ale nebylo dostačující, dalších 300 sluchátek tedy poskytlo město Ženeva (Kalverkämper & Schippel 2014: 186–187). Mikrofony byly umístěny před každým soudcem, u řečnického pultu a u místa pro svědky, tedy na všech místech, odkud vycházel zdrojový jazyk. Ten byl směřován do kontrolního panelu a do sluchátek tlumočnicka v kabině. Tlumočnick následně daný zdrojový jazyk tlumočil do svého cílového jazyka do mikrofону. K dispozici byly čtyři kabiny a v každé kabině byl pouze jeden mikrofon, o který se tlumočnicki dělili (viz obrázek 3).

Pro poslech bylo k dispozici pět kanálů. Jeden pro zdrojový jazyk skrze aktivní mikrofon v soudní síni a tlumočení skrze další čtyři mikrofony v kabinách, vysílající zvuk v jednacích jazycích (viz obrázek 4<sup>15</sup>).

---

<sup>15</sup> Elly Kupfer v soudní síni ukazuje, jak funguje zařízení pro simultánní tlumočení. Otáčením kolečka si posluchač nastavil, zda chtěl poslouchat projev v původním znění nebo v jednom ze čtyř jednacích jazyků (německy, anglicky, francouzsky, rusky): 1 řečník v původním znění, 2. angličtina, 3. ruština, 4. francouzština, 5. němčina.



**Obrázek 3:** Tlumočnické kabiny





**Obrázek 4:** Sekretářka advokáta Dr. Rudolfa Merkela

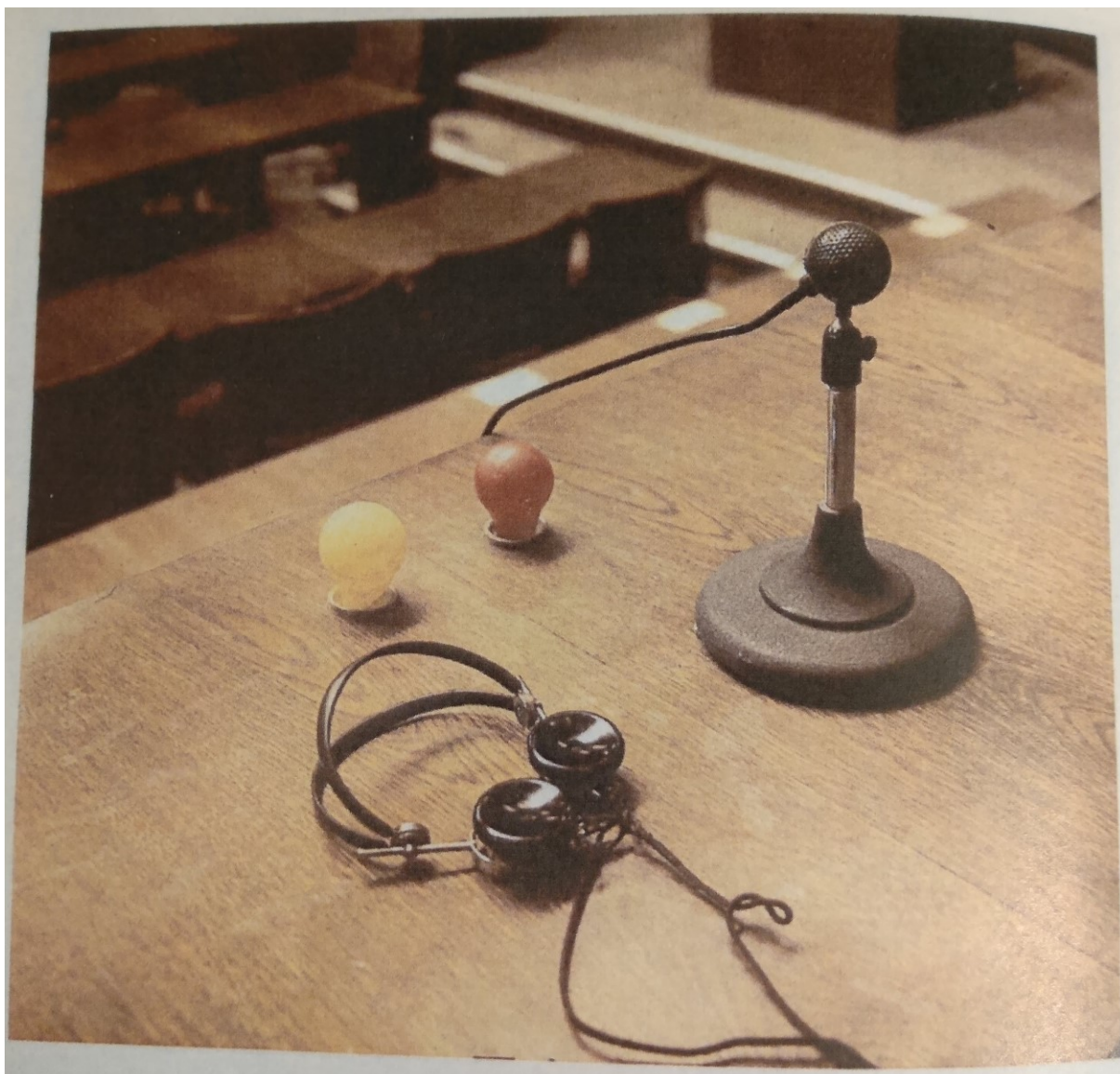
Zvuk ze všech kanálů byl nahráván. Tyto nahrávky sloužily k přípravě doslovných prepisů, které se dále zpracovávaly pro další potřeby. První verze těchto prepisů byla dostupná již od profesionálních stenografů, kteří seděli v soudní síni a vše zapisovali (Baigorri 2014:216-217).

Tlumočnické kabiny byly zkonstruovány dohromady pro čtyři cílové jazyky a v každé seděli tři tlumočníci. Pro tlumočnický byl rovněž důležitý výhled do celé soudní síně a na mluvčí, proto byla kabina prosklená ze všech tří stran a její umístění bylo strategické tak, aby bylo vidět na soudce, obžalované a řečnický pult. Důležitější ovšem bylo, aby tlumočníci dobře slyšeli. Vzhledem k akustice soudní síně, která byla nevyhovující, byl z Belgie přivezen koberec o velikosti soudní síně, aby tlumil zvuk. Tlumočníci měli ale i tak kvůli proskleným kabinám bez stropu ztíženou akustickou podmínku, neboť slyšeli i tlumočení svých kolegů z okolních kabin.

Dalším problémem byla teplota kabin, které sice nevyžadovaly ventilaci, ale teplota v nich byla i tak vyšší než ve zbytku soudní síně. Tlumočníci, kteří právě netlumočili a chtěli po celou dobu sledovat zasedání tribunálu, mohli sedět ve vedlejší místnosti. Do ní bylo zapotřebí nainstalovat další zařízení umožňující přenos zvuku z hlavní soudní síně. To se týkalo i místnosti pro soudce, která byla vybavena menší verzí simultánního zařízení od společnosti IBM, aby se soudci mohli radit a diskutovat za pomoci tlumočnicka. Systém byl propojený enormním množstvím kabelů, které nebyly zabudovány do zdí, ale vedly z místností do místností a skrz celou soudní síň. Velmi často se tedy stávalo, že se o kabely zakopávalo a vypadával zvuk (Baigorri 2014:217–218). Technické vybavení bylo sice velmi primitivní, ale jedna z věcí, která tlumočnickům měla pomoci při práci, byl panel dvou barevných světél u soudců a u řečnického pultu (viz obrázek 5<sup>16</sup>).

---

<sup>16</sup> Důstojník obsluhující tlumočnické zařízení signalizoval soudcům a řečníkovi rozsvícením světla pokyny. Všichni účastníci procesu museli mít sluchátka a při svých projevech mluvit do mikrofonu.



**Obrázek 5:** Signální světla tlumočnického zařízení

Ovládání světel měl na starosti kontrolor, který poslouchal tlumočení, a když nastal problém, mohl signální světla rozsvítit. Tato světla se rozsvítila žlutě nebo červeně. V případě nadměrné rychlosti nebo nesrozumitelnosti projevu se rozsvítilo žluté světlo. Červené světlo se rozsvěcovalo v krajních případech, pokud se jednalo o technickou závadu nebo lidské selhání, když vypadl celý tlumočnický systém v kabinách nebo když musel být tlumočnický vystřídán, popřípadě z různých důvodů nemohl dále tlumočit. Jednalo se tedy o signál soudci, že je nutné zasedání přerušit. I přes všechny tyto překážky a poruchy bylo dosaženo toho, že když vše fungovalo tak, jak má, posluchači měli pocit, že v soudní síni nejsou žádní tlumočníci (Baigorri 2014:224).

### 3.2.3 Výběr tlumočnicků

Ve chvíli, kdy Norimberské procesy měly svou novou techniku simultánního tlumočení a upravený systém na podporu nového typu tlumočení, bylo zapotřebí najít tlumočnický, kteří by dokázali simultánně tlumočit takto významné procesy. V roce 1945 existovalo jen málo tlumočnicků, kteří by ovládali novou techniku. Tlumočníci z konference v Ženevě pracovali na plný úvazek pro Mezinárodní organizaci práce a většinou neměli správnou jazykovou kombinaci. Nakonec byly zaměstnány i osoby, které v oblasti tlumočení neměly dostatečné znalosti, či dokonce nikdy netlumočily, ale měly dostatečnou znalost cizích jazyků. Zdrojem tlumočnicků byla do jisté míry tlumočnická škola v Ženevě založená roku 1941, ale i zde se dosud vyučovalo pouze tlumočení konsekutivní (Baigorri 2014:218–219).

Výběr tlumočnicků probíhal ve dvou fázích. Potencionální tlumočníci byli nejdříve vybíráni na základě různých testů, poté byli posíláni do Norimberku, kde se po nich poprvé požadovalo, aby simultánně tlumočili. Následně byli přijati, nebo vyřazeni. Poté co bylo rozhodnuto o tom, že se bude používat simultánní technika, vypracovalo v květnu 1945 Ministerstvo zahraničí USA plán jazykových služeb, vycházející ze zkušeností organizace konference Spojených národů v San Franciscu (1945). V tomto plánu byli zahrnuti tlumočníci, překladatelé a kompletní zpravodajská kancelář. Pro každý ze čtyř jednacích jazyků mělo podle tohoto plánu pracovat šest tlumočnicků a také jeden administrativní pracovník. K tomu bylo pro každý jazyk zapotřebí dvanáct překladatelů a devět stenografů. Tento plán byl následně upraven, protože bylo zapotřebí mnohem více tlumočnicků (Kalverkämper & Schippel 2014:187–188).

Za výběr tlumočnicků i překladatelů byl v USA zodpovědný již výše zmíněný plukovník Léon Dostert. Ten byl přesvědčený o tom, že hladký průběh jazykových služeb procesu dokáže zajistit nejen technické vybavení, ale také kompetentní tlumočníci.

Do výběru vhodných tlumočnicků byla zapojena také společnost IBM a Spojené národy. Výběr z těchto institucí nebyl ideální, protože tlumočníci, kteří se s technikou simultánního tlumočení setkali již dříve, byli příliš fixováni na dosavadní systém simultánního tlumočení z předem připravených textů, a tak neodpovídali požadavkům procesů (Behr & Corpataux 2006:28).

Kromě toho americké ministerstvo zahraničí nebylo schopné vybírat tlumočnický němčiny, francouzštiny a ruštiny. S hledáním dalších vhodných tlumočnicků Američané tlačili také na Velkou Británii. Hlavní problém byl v tom, že nebylo stanovené, zda se mohou

zaměstnávat i Němci, především jako zapisovatelé. Jako alternativa byli vybráni občané Švýcarska a Rakouska, ale nakonec bylo zaměstnáno i několik německých občanů. Potíže mělo i Ministerstvo války USA, které nedokázalo kontrolovat jazykové schopnosti tlumočnicků a určit tak jejich kvalifikaci. Proto tím bylo pověřeno Ministerstvo zahraničí USA, které mělo zkušenosti z konference v San Franciscu a vybíralo tlumočnický a překladatele pro němčinu a angličtinu.

Plán ohledně fungování jazykových služeb byl představen Francii a SSSR v srpnu 1945. Francie a SSSR měly odpovídat za výběr tlumočnicků pro ruštinu a francouzštinu. Robert H. Jackson měl jisté obavy, že by se mohlo stát, že ostatní strany nedodrží dohodu, a tak měl pro tyto případy připravené náhradní plány, které popisovaly situaci, kdy by nebylo možné jednat ve čtyřech jazycích. K tomu naštěstí nedošlo (Kalverkämper & Schippel 2014:188–189).

První fáze náboru tlumočnicků tedy probíhala mimo Norimberk. Ti, kteří byli vybráni v USA Léonem Dostertem, museli projít testem způsobilosti. V tomto testu se zkoušely znalosti nejméně dvou jazyků, ale také bylo nutné složit zkoušku z práva a mezikulturních znalostí. Protože Dostert neměl dostatečné znalosti v němčině, byl přizván Peter Uiberall, Uiberall se narodil ve Vídni židovským rodičům a se svou ženou se v roce 1938 odstěhoval do USA. Později se sám do tlumočení procesů zapojil (Behr & Corpataux 2006:29).

Dostertovi pomáhal i další asistent, námořnický důstojník Alfred Steer<sup>17</sup>, který po něm během svého působení v Norimberku převzal vedení jazykových služeb. Během náboru otestoval na 400 tlumočnicků především z Belgie a Holandska. Jedním z nejlepších zdrojů se podle něj ukázala být mezinárodní telefonní ústředna v Paříži, protože její zaměstnanci dokázali rychle řešit různé záležitosti v mnoha jazycích. Steer také testoval profesionální tlumočnický, kteří pracovali převážně konsekutivně, ale úspěšnost těchto kandidátů byla zhruba pětiprocentní. Byla tak nízká z toho důvodu, že tlumočníci pro práci v Norimberku nesplňovali dva základní požadavky – umět se ovládat a poslouchat a mluvit zároveň (Baigorri 2014:220). Dalším důvodem mohlo být i to, že kdyby měli dostatečný trénink a čas na přípravu, výsledky mohly vypadat jinak. Na začátku října 1945 bylo vybráno 10–15 tlumočnicků a překladatelů, kteří byli předběžně z USA posláni do Norimberku. Tím ale

---

<sup>17</sup> Často se během procesů stávalo, že jeho jméno bylo kvůli podobné výslovnosti zaměňováno se jménem Alberta Speera, hlavního architekta Adolfa Hitlera a později ministra zbrojního a válečného průmyslu nacistického Německa, který byl odsouzen za válečné zločiny během Norimberských procesů. Tyto záměny způsobovaly nepříjemné situace.

celý nábor v USA nekončil, protože zhruba tři týdny před zahájením procesů nebyli vybráni ruští, francouzští a němečtí tlumočníci a překladatelé. Američané byli jediní, kteří s nábořem začali dříve než ostatní země. Britové v hledání aktivně nepomáhali, Francouzi a Rusové neměli k dispozici skoro žádné tlumočnické a ve výsledku neměli ruští a francouzští tlumočníci ve srovnání s ostatními tolik času na přípravu (Kalverkämper & Schippel 2014:190). Dohromady bylo během procesů zaměstnáno více než 300 tlumočnicků a překladatelů, přičemž v těchto číslech nebyla započítána ruská delegace. Zhruba jen pět procent z nich tlumočilo v hlavní soudní síni. Z 500 přihlášených do výběrového řízení bylo přijato pouze 36 simultánních tlumočnicků, což ukazuje na nadprůměrné požadavky (Behr & Corpataux 2006:30).

Druhou fází byl definitivní výběr kandidátů přímo na místě v Norimberku v Justičním paláci. V posledním patře budovy a poté také v hlavní soudní síni byli tlumočníci dále připravováni na průběh procesů. Byla vytvořena tzv. fiktivní soudní síň, kde různí spolupracovníci zaujímali role soudců, žalobců a obžalovaných a přednášeli improvizované projevy, aby si kandidáti mohli představit práci, kterou budou vykonávat. Teprve zde se ukázalo, kdo je na takovouto stresovou a náročnou práci vhodný a připravený. Tlumočníci se během procesů velmi často střídali, protože někteří psychicky náročnou práci nezvládali, byli najatí jen na určitou dobu či se museli vrátit do svého původního zaměstnání např. v jiné organizaci, z níž byli na čas uvolněni. Proto byla tato improvizovaná část přípravy po celou dobu procesů funkční, aby se tlumočníci mohli procvičovat či zaškolovat. Během této druhé fáze bylo rovněž možné seznámit soudce a žalobce se simultánním zařízením a tlumočením (Kalverkämper & Schippel 2014:191).

Alfred Steer a Peter Uiberall kandidáty hodnotili podle následujícího: výjimečné jazykové schopnosti v obou jazycích, schopnost neustálé adaptace v cílovém jazyce, vysoká míra vzdělání a znalosti reálií obou jazykových oblastí, sebeovládání a schopnost zůstat klidný ve stresových situacích. Také se očekávalo, že budou tlumočníci oba jazyky ovládat na úrovni rodilého mluvčího a budou v obou jazycích znát terminologii z různých oblastí, např. z politiky, medicíny či práva. Tím se ukázalo, že nejlepší kandidáti byli ti, kteří měli ukončené vzdělání a dosáhli pracovních zkušeností v zahraničí. Dobré výsledky měli kandidáti, kteří měli právní vzdělání a ti, kteří uměli velmi dobře pronášet projevy před obecnstvem. Zkoušena byla schopnost poslouchat a zároveň mluvit a také to, zda byli kandidáti schopni se přizpůsobit tempu řečníka. Zkoušeno bylo i rychlé a přesné tlumočení. Rozhodující byl hlas a intonace tlumočnicka. Největší úspěšnost měli ti, kterým bylo mezi 35 a 45 lety, protože mladí

tlumočníci neměli dostatečnou slovní zásobu, starší kandidáti zase nedokázali ustát vyvíjený tlak. Již podle dřívějších měřítek platilo, že mužský hlas byl příjemnější na poslech.

Upřednostňováni byli dále kandidáti, kteří byli bilingvní, před těmi, kteří uměli velké množství jazyků, protože kvalita tlumočnického projevu úměrně klesá s počtem naučených jazyků. Přednost byla dávana tlumočení do mateřštiny, jak je tomu zvykem i dnes v mezinárodních organizacích. V Norimberku však byly nejlepší výsledky docíleny tím, že tlumočníci tlumočili do cizího jazyka. S tím ovšem nesouhlasil Alfred Steer, který tvrdil, že při tlumočení z mateřského jazyka je docíleno nejlepšího porozumění, ale při tlumočení do cizího jazyka může být projev ovlivněn nedostatečnou slovní zásobou a přízvukem. I přesto se v Norimberku ukázal opak (Kalverkämper & Schippel 2014:192–195). Další možnost, jak se stát tlumočnickem procesů, byla možnost začít s překlady dokumentů pro tribunál, osvojit si danou problematiku, následně začít s tréninkem v již zmíněných zkušebních podmínkách a poté začít tlumočit v hlavní soudní síni.

### 3.2.4 Příprava tlumočnicků

Podle výše popsaných kritérií bylo vybráno 36 tlumočnicků, kteří pracovali ve třech skupinách po dvanácti tlumočnících. Jak již bylo zmíněno, seděli v kabině celkem tři tlumočníci. Situace pak vypadala tak, že například ve francouzské kabině se tlumočilo z jednoho oficiálního jazyka do francouzštiny. To tedy znamenalo, že v této kabině seděl tlumočnick s kombinací francouzština–němčina, francouzština–angličtina a francouzština–ruština. Pokaždé když zazněla např. ruština jako výchozí jazyk, tlumočil vždy jeden tlumočnick v každé kabině z ruštiny do francouzštiny, němčiny, angličtiny a ruská kabina netlumočila (viz tabulka 1 a obrázek 6<sup>18</sup>). Tímto systémem se střídaly všechny oficiální jazyky, ale nebylo zaručeno, že každý tlumočnick tlumočí do své mateřštiny.

RU–DE	ENG–DE	FR–DE	RU–FR	ENG–FR	DE–FR
německá kabina			francouzská kabina		
DE–RU	ENG–RU	FR–RU	RU–ENG	FR–ENG	DE–ENG
ruská kabina			anglická kabina		

Tabulka 1: Rozložení tlumočnických kabin na základě obrázku 6



Obrázek 6: Tlumočníci v soudní síni

<sup>18</sup> Vzadu na snímku plně obsazená tlumočnická lavice s 12 tlumočnický. Před ní někteří z obžalovaných, před nimi obhájci. Prostřednictvím sluchátek mohlo tlumočení v soudní síni poslouchat více než 300 lidí. Byl také zajištěn přenos do sálu zřízeného pro zástupce tisku. Jenom pro němčinu, angličtinu a francouzštinu pracovalo v Norimberku celkem 300 překladatelů a tlumočnicků. Záznamy o počtu ruských spolupracovníků nejsou k dispozici.



Během procesů mohl být použit dnešní způsob pilotní kabiny (tedy způsob, kdy je tlumočeno přes tlumočení jiného tlumočnicka). V takovém případě se však mohlo stát, že se při tlumočení ztratí důležitý obsah. K tomuto kroku se tedy přistupovalo pouze v nouzových situacích, např. proto, aby se tlumočnicki na chvíli zastoupili (Kalverkämper & Schippel 2014:201).

Každá ze tří tlumočnických skupin pracovala v tzv. intervalech. Protože žádný z tlumočnicků v kabině nemohl pracovat bez přestávky, byl zřízen tzv. rotační systém mezi dvěma skupinami. Skupiny se střídaly po 85 minutách, celkem tlumočnicki v kabinách tlumočili 2,5–3 hodiny denně (Kalverkämper & Schippel 2014:202). Skupina, která v danou chvíli netlumočila, čekala na vystřídání ve vedlejší místnosti a poslouchala tlumočení svých kolegů. Mohla tak tlumočení v soudní síni sledovat a zaznamenat si používanou terminologii kolegů, pomocí glosářů a slovníků pak byla lépe připravena na svůj vstup. Příprava tlumočnicků a speciální cvičení probíhaly i mimo budovu Justičního paláce mezi samotnými tlumočnicki. Třetí skupina měla vždy volno, ale i tak byli tlumočnicki po většinu času přítomní na galerii pro veřejnost (Behr & Corpataux 2006:36).

Důležitou součástí tlumočnického týmu byl tzv. kontrolor<sup>19</sup>, který dohlížel vždy na práci dvanácti tlumočnicků. Jeho náplní práce společně s kontrolním oddělením bylo podchycovat chyby vzniklé během procesu tlumočení. Proto se přepisy tlumočení srovnávaly s originálními nahrávkami. Opravené dokumenty následně mohly být zveřejněny. Kontrolor byl také odpovědný za to, aby se vždy všichni tlumočnicki dostavili daný den k tlumočení. Pomáhal zajišťovat komunikaci mezi soudem a tlumočnicki a odpovídal za to, že bude tlumočnické zařízení fungovat. Během procesů seděl vedle tlumočnicků a poslouchal jak originál, tak tlumočení, a proto vždy mohl pomocí výše zmíněných světel zasáhnout např. při zpoždění tlumočení, špatném zapnutí či vypnutí mikrofonu apod. Byl rovněž ve spojení s technikem, který měl na starost tlumočnické zařízení a hlasitost sluchátek. Protože si v té době tlumočnicki nemohli regulovat hlasitost sami, kontrolor vyslal signál a technik musel přijít a např. posunout mikrofon blíže k mluvícímu svědkovi. Kontrolor měl také na starosti poskytování potřebné dokumentace tlumočnickům.<sup>20</sup>

---

<sup>19</sup> V dnešní době jdeo vedoucího jazykové sekce. V Norimberku se jednalo o počátek této pracovní pozice.

<sup>20</sup> Pokud se během výslechů objevil nějaký dokument, většinou se jednalo o předem přeložený dokument soudními překladateli. Tlumočnicki měli mít pro usnadnění práce v kabinách dostupný originál.

Nejdůležitější úkol kontrolora však spočíval v kontrole kvality tlumočení. V některých případech se stalo, že musel být nahrazen tlumočnickem s velmi silným přízvukem, kvůli němuž bylo velmi náročné takového tlumočnicka celé dny poslouchat.

Největší problém při tlumočení bylo tempo výchozího projevu, popřípadě střídání otázek a odpovědí.

Kontrolor měl tedy k dispozici již zmíněná dvě světla – červené a žluté. Velmi často svítilo žluté světlo, protože tlumočnicki nestíhali a stávalo se, že samotný soudce napomínal řečníky, aby mluvili pomaleji. Z fotodokumentace je také zřejmé, že žluté světlo nestačilo, a tak měli tlumočnicki v kabinách cedulky s nápisem *Slow* (viz obrázek 3). Červené světlo kontrolor používal, když např. musela být zopakována celá pasáž, když se museli tlumočnicki po 85 minutách vystřídat, či v dalších nouzových případech. Kontrolor tedy musel velmi dobře znát tlumočnické zařízení a tlumočnicki a odhadnout jejich práci. V nejlepším případě ovládal všechny čtyři jazyky. Peter Uiberall si dával především pozor na „zadýchanost“ tlumočnicka, která naznačovala tlumočnickovu únavu. Alfred Steer, který také patřil mezi kontrolory, se soustředil na časový posun mezi originálem a tlumočením, a pokud byl opakovaně delší než 8 sekund, musel být tlumočnick vystřídán. Tento princip se dal používat i pro jazyky, které Steer neovládal (Baigorri 2014:225–226).

Tlumočnicki byli také aktivní mimo sál pro soudce, kde, jak již bylo řečeno, bylo naistalováno tlumočnické zařízení. Zde působili dva tlumočnicki pro francouzštinu, ruštinu a angličtinu. Tlumočili zde nejlepší tlumočnicki tribunálu, protože na ně nedohlížel kontrolor a nebyl zde ani systém světla. Během porady ohledně rozsudků, které trvaly až několik dní, tlumočnicki museli „žít“ se soudci v této jedné místnosti, aby se nestalo, že by předčasně unikly informace (Kalverkämper & Schippel 2014:204–207).

I přes náročný výběr tlumočnicků se jich mnoho neosvědčilo nebo nedokázalo vydržet enormní psychickou zátěží. Ti, kteří nebyli vybráni jako tlumočnicki, ale měli dostatečné jazykové znalosti, se uplatnili jako překladatelé. Tato práce byla v Norimberku velmi významná, protože bylo nutné zajistit překlady dokumentů do jednacích jazyků. Před začátkem procesů bylo také zapotřebí překladatelů, kteří překládali německé právní dokumenty s ohledem na různé právní systémy zúčastněných stran (Behr & Corpataux 2006:29). Je nutné dodat, že výběr a příprava tlumočnicků probíhaly pod extrémním časovým tlakem, což na psychické zátěži tlumočnicků neubíralo.

### 3.2.5 Psychická zátěž tlumočnicků a další výzvy

Jak již bylo vícekrát zdůrazněno, měli tlumočníci u Norimberských procesů zajišťovat hladký chod jazykových služeb a pomoci s jazykovými překážkami, které přinášely čtyři jednacích jazyky.

Kromě již výše zmíněných problémů museli tlumočníci překonávat ještě další problémy, spojené především s jazykovou výzvou. Pro tlumočnický byl celková situace v soudní síni nová. Tlumočníci, kteří přicházeli do Norimberku, byli mnohojazyční, byli vystaveni různým kulturám, politickým, ekonomickým a sociálním podmínkám. Mnozí z nich měli hrůzné zážitky z války, ať už přímo osobní, nebo zprostředkované rodinou (viz kapitola 3.2.5.1 Tematizace holokaustu). Tlumočnický spojovalo především to, že měli zkušenosti z různých oborů. Průměrný věk norimberských tlumočnicků byl velmi nízký (viz kapitola 3.2.6 Nejvýznamnější tlumočníci). Jejich mládí ale kompenzovaly zkušenosti s meziválečným obdobím a válkou, která je nechala předčasně dospět, a tak jejich mentální věk byl mnohem vyšší než ten reálný (Baigorri 2014:240).

To, jakým způsobem byli tlumočníci vybíráni a školeni a to, s jakými zkušenostmi přišli do Norimberku tlumočit, se projevovalo na způsobu, jak tlumočili. Stávalo se, že byli zaškolení jen velmi málo nebo vůbec a byli rovnou posazeni do tlumočnické kabiny. V důsledku toho se zvyšoval stres a nervozita v kabině společně s danou tematikou. Někteří tlumočníci se především kvůli nedostatečným zkušenostem bránili tomu, aby doslovně tlumočili to, co bylo řečeno, a tlumočili některé pasáže zkresleně. Často se stávalo, že tlumočili pejorativa. Např. slova jednoho dozorce v koncentračním táboře „srát na Židy“ byla tlumočnickem převedena jako „museli jste ty Židy prostě ignorovat“. Někteří tlumočníci nedokázali vydržet psychický tlak, a tak ve velmi hrůzných pasážích sundali sluchátka a přestali tlumočit (Behr & Corpataux 2006:43). Dalším příkladem je tlumočnický, který když viděl v sále přítomné ženy, nedokázal přetlumočit větu tak, jak zazněla při výslechu muže, který odsoudil k smrti osobu, která urazila Hitlera. Místo urážlivých slov „vzal obrázek Hitlera a vytřel si s ním zadek“ tlumočnický „vzal obrázek Hitlera a udělal s ním nevhodné gesto“. V této situaci se ozval soudce, který znal oba jazyky a donutil tlumočnický, aby se opravil a všem řekl, co odsouzený muž udělal (Baigorri 2014:223).

Výzvy, kterým tlumočníci čelili, byly nejen psychické, ale také jazykové. Největší problém spočíval v němčině, která je typická svou větnou stavbou, kdy se v jistých typech vět nachází sloveso až na konci. Nutné je si uvědomit, že němčina byla hlavním jazykem a zaznívala nejčastěji. Tlumočníci si postupem času osvojili různé taktiky jako např. anticipaci

slovesa či rozkládání dlouhých vět na věty kratší. Tato metoda byla ovšem do jisté míry u soudního řízení riskantní, protože mohlo dojít k větší chybovosti.

I přes všechnu snahu nedokázali někteří obžalovaní či svědci pochopit, že jsou tlumočeni. Např. obžalovaný Fritz Sauckel, generální zmocněnec pro nasazení pracovních sil z jiných zemí, byl pro tlumočníky tvrdým oříškem, protože jeho němčina byla po syntaktické a stylistické stránce velmi špatná. Ačkoli tlumočníci jeho dikci během tlumočení dokonce vylepšili, Sauckel se až do poslední chvíle domníval, že byl k smrti oběšením odsouzen mylně – na základě chyby v překladu. Sauckel byl napomínán dokonce i svým obhájcem Dr. Servatiusem, který ho upozorňoval, že tlumočníci nejsou schopni jeho rychlé tempo tlumočit, a pokud nebude tvořit kratší a srozumitelnější věty, nebude vhodně tlumočen, nikdo mu nebude rozumět a jeho obhajoba selže.<sup>21</sup>

Problém se syntaxí se týkal především tlumočnicků z němčiny do angličtiny, protože tato jazyková kombinace má nejvíce rozdílnou stavbu věty. Často musela být celá věta převrácena, musela být použita výplňková slova, aby tlumočnick hovořil po celou dobu projevu. Pokud by tlumočnick čekal, až řečník domluví a řekne na konci věty sloveso, řečníkovi by následně nestačil, protože ten by přirozeně pokračoval v projevu a celé tlumočení by se rozpadlo. Takové chyby se stávaly i během tlumočení při předávání mikrofonu v kabině mezi tlumočnickými. Skotský žalobce Maxwell-Fyfe, který hovořil velmi rychle, nemohl být správně tlumočen, protože došlo při předávání mikrofonu od německo-francouzské tlumočnice ke zpoždění a anglicko-francouzská tlumočnice následně rychlého řečníka nemohla správně tlumočit. Rychlé projevy a jazykové rozdílnosti tlumočnickům dělaly největší problémy, ale díky světelnému systému se dalo tempo řeči do jisté míry regulovat.

Ruští tlumočnicki, kteří byli podporováni sovětskou vládou, a tudíž vedeni odděleně od tlumočnicků ostatních Spojenců, byli velmi dobře připraveni a vytvářeli dobrý dojem. I zde však byly stížnosti ohledně kvality tlumočení (Baigorri 2014:230).

Kromě řečového tempa byla pro tlumočnický výzvou právní a vojenská terminologie. Právní terminologie představovala velký problém, protože bylo zapotřebí najít správné ekvivalenty, přičemž každý stát fungoval na odlišných právních systémech. Tlumočnicki si pomáhali různými glosáři a seznamy, ale právo, které vycházelo z angloamerického a římského právního systému, představovalo dodatečnou zátěž. S tím také souviselo tlumočení

---

<sup>21</sup> Zdroj: brožura obdržena v roce 2014 na výstavě v Goethe institutu v Praze (Brožura: *Tlumočení při norimberském procesu 1945/46*, DAAD Prag, 2014)

jednotlivých titulů a hodností. Ti tlumočníci, kteří měli právní vzdělání, si s takovými problémy dokázali poradit nejlépe (Milicevic 2011:67–68).

Jak již bylo zmíněno, tlumočníci pocházeli z odlišných prostředí. Někteří žili dlouhá léta mimo svůj domov. Stávalo se tedy, že se kvůli vládnoucím režimům změnil i jazyk. Jazyk třetí říše spočíval především v tom, že měl odvést pozornost a záměrně využíval dvojsmyslnost a silný jazykový eufemismus. To bylo pro tlumočnický matoucí, protože při hledání správných ekvivalentů naráželi na mnoho způsobů, jak daný termín tlumočit. Jako příklad může sloužit německé *Endlösung*, tedy *konečné řešení*, v angličtině poté *final solution*. Dalším příkladem je *extermination*, tedy *Ausrottung*, v češtině *vyhlazení*. Protože byly doslovné překlady nacistických pojmů často zavádějící, bylo nutné najít odpovídající ekvivalenty i v dalších jednacích jazycích. To bylo v některých případech nemožné (Milicevic 2011:68-69).

Technické pojmy se ukázaly rovněž problematické. Tlumočník, který např. neměl problém tlumočit Nietzscheho a Schopenhauera, měl problém převádět terminologii z oblasti medicíny (Baigorri 2014:229). Proto se někteří tlumočníci ukázali jako nevhodní, protože hledali nejlepší řešení, a to se v simultánním tlumočení, kde vládne časová tíseň, nedá realizovat.

Čeho se ale tlumočníci báli nejvíce, bylo, když mluvčí začal předčítat z podkladu bez toho, aniž by tlumočníci dokument měli k dispozici. Řečník tak automaticky mluvil rychleji a tlumočení bylo o to těžší až skoro nemožné. K tomuto je nutné ještě zmínit, že se v případě některých dokumentů stávalo, že byla k dispozici pouze anglická verze, popřípadě jen francouzská nebo ruská a tlumočení těchto dokumentů bylo bráno za oficiální překlad (Baigorri 2014:231).

Tlumočení německého vrchního velitele vzdušných sil Hermana Göringa byla velká výzva pro všechny zúčastněné tlumočnický. Ten byl mezi tlumočnický proslulý tím, že rád využíval nedostatků tlumočení, protože velmi dobře ovládal angličtinu. Často se tedy stávalo, že nejen Herman Göring, ale i ostatní zneužívali tlumočení ve svůj prospěch. Göring si například nechával opakovat tlumočené pasáže, aby získal čas na odpověď. Snažil se také vyvolávat zmatek a znervóznit soudce tím, že poukazoval na špatné tlumočení a nesrovnalosti mezi výchozím a cílovým jazykem. To, že Göring uměl anglicky, bylo jasné především žalobci Maxwellu-Fyffemu, který byl při výslechu zdatnější než Jackson, nechával Göringa odpovídat hned a nečekal na tlumočení, protože Göring věděl, na co se ptají (Behr & Corpataux 2006:41–42).

Tlumočníci během procesů čelili mnoha výzvám, ať už to byl stres, nervozita, vysoká psychická zátěž, hluk, nebo vysoká teplota v kabinách apod. Tlumočníci během tlumočení nemohli vypnout mikrofon, jak je tomu dnes, aby si odkašlali či se napili. I přes všechny tyto výzvy a překážky bylo tlumočení úspěšné.

### **3.2.5.1 Tematizace holokaustu**

Velký psychický tlak pro tlumočníky v Norimberku znamenalo tematizování holokaustu a tlumočení svědectví z koncentračních táborů. I přestože tlumočníci měli značné jazykové dovednosti a pokoušeli se tlumočit nacistické zločiny a učinit je hmatatelnými pro další přítomné v soudní síni, stávalo se, že tlumočení selhávalo kvůli jazykovým problémům a enormnímu psychickému tlaku. Protože oběti nebyly často schopny verbalizovat a vyjádřit traumatické a nevysvětlitelné zážitky války a nebyly schopny najít slova pro své pocity a nevyslovitelné utrpení, musel být pro holokaust nalezen určitý způsob formulace, aby se mohl stát tlumočitelným. Aby se zajistilo, že soud pro válečné zločiny neselže kvůli nevyjádřitelnosti, nepřeložitelnosti a jazykovému zmatení, museli tlumočníci zajistit, aby nedošlo k nemožnosti převodu. Soud na ně vyvíjel velký tlak, protože byli odpovědní za plynulou komunikaci a úspěch procesu po jazykové stránce. Soud věřil, že skrze důmyslný tlumočnický systém a komplexní soudní spis pravidel,<sup>22</sup> který obsahoval specifikace týkající se rychlosti řeči, artikulace a struktury syntaxe, bude zajištěna možnost tlumočit svědectví obětí, a tím zaručit úspěch každého tlumočení. Přes vysoké technické a lidské úsilí a přes promyšlená pravidla chování ze strany soudu však nebylo vždy možné zabránit skutečnému problému a tlumočníci příležitostně selhávali (Milicevic 2011:69). Soud si také neuvědomil, že válečnými oběťmi byli i samotní tlumočníci či jejich blízcí a tlumočení takových zkušeností vyvolávalo vzpomínky. Např. tlumočník, který poprvé viděl obžalovaného tváří v tvář a nedokázal tlumočit, musel být zastoupen. Rovněž tlumočnice, která během války zažila ohavné počínání Němců na vlastní kůži ve svém rodném městě, požádala o uvolnění z kabiny, protože v ní detailní líčení odporných zločinů vyvolávalo děsivé vzpomínky. V takových případech vždy zasáhl kontrolor, který mohl případně začít sám tlumočit. Případy, které se v soudní síni projednávaly, zanechávaly na tlumočnicích s osobními válečnými

---

<sup>22</sup> Tento spis nebylo možné nikde dohledat. V paralelní literatuře se hovoří pouze o statutech. Je ovšem velmi pravděpodobné, že tribunál skutečně měl k dispozici pravidla o tom, jak mají řečníci hovořit (rychle, pomalu, zřetelně, neskákat druhým do řeči apod.), protože z archivních dokumentů vyplývá, že na různá porušení pravidel ohledně srozumitelnosti byli řečníci upozorňováni a bylo jim zdůrazňováno, jak se mají chovat, protože jsou tlumočeni.

zážitky psychické následky a vyvolávaly stres během tlumočení. Tlumočnický se stávaly nejen oběti nacistického režimu, ale také ti, kteří některá zvěrstva páchali i nevědomky. Např. jeden tlumočnický, dříve německý poručík, se během tlumočení rozplakal, když se během výslechu hovořilo o povstání ve varšavském ghettu, na jehož potlačení se podílel. Následně byl jako tlumočnický vyřazen. Tlumočnický se stresu v kabinách snažili odolat, a proto se stávalo, že když skončilo soudní přelíčení, psychicky se hroutili či mnoho z nich trpělo nočními můrami (Kalverkämper & Schippel 2014:205). Soud se domníval, že tlumočnický, kteří byli obeznámeni se zvěrstvy holokaustu a válkou, budou správným výběrem v rámci znalostí terminologie a reálií, protože to, co člověk zná, se lépe tlumočí.

Právě taková selhání tlumočení a jazykové chyby odhalují hrůzu, trauma a utrpení, které prožívaly oběti holokaustu. I přestože selhání a jazykové chyby částečně odhalovaly hrůzy války, byl oficiální protokol procesů v Norimberku upraven tak, aby se v něm žádné takové chyby, problematická místa a selhání neobjevily. V oficiálním protokolu procesu byla problematická místa v tlumočení značně upravena, aby nebyla znát chybovost v tlumočení a všechna selhání a jazykové chyby byly odstraněny (Milicevic 2011:70).

### 3.2.6 Nejvýznamnější tlumočnický

Norimberské procesy proti hlavním válečným zločincům trvaly 218 jednacích dní, protokol byl dlouhý 16 000 stran a rozsudek čítal na 197 stran. Nashromáždilo se 2 630 dokumentů s důkazy, 27 km zvukové pásky a 7 000 gramofonových desek zaznamenalo každé slovo. Procesy trvaly od 20. listopadu 1945 až do 1. října 1946.<sup>23</sup>

Následující kapitoly popisují osudy některých vybraných tlumočnický dle jazykové kombinace, tedy angličtina, francouzština a ruština. Němčina není zastoupená samostatně z důvodu nedostupnosti materiálu, ale vyskytuje se v jazykových kombinacích níže vybraných tlumočnický. Osobní komunikace s tlumočnický není možná vzhledem k velkému časovému odstupu od Norimberských procesů či jejich úmrtí, proto jsou následující kapitoly sepsány na základě autobiografií, rozhovorů tlumočnický s badateli a novináři, popřípadě na základě videí dostupných na YouTube. Jednotlivé osudy jsou také popsány v různých délkách na základě dostupnosti materiálů.<sup>24</sup>

---

<sup>23</sup> Dostupné z: <https://www.spiegel.de/geschichte/dolmetscher-beim-nuernberger-prozess-1946-innerlich-kochte-ich-a-1113242.html> [cit. 29.11.2019]

<sup>24</sup> Jedná se o vhlad do životů vybraných tlumočnický a kapitoly k jednotlivým osudům nemají být chápány jako shrnutí jejich rozmanitých životů. Jedná se pouze o zachycení jejich tlumočnické kariéry.

### 3.2.6.1 Angličtina

#### 3.2.6.1.1 RICHARD W. SONNENFELDT

Richard W. Sonnenfeldt se narodil v roce 1923 v Berlíně a zemřel v roce 2009 v Port Washington v New Yorku. Narodil se do židovské rodiny. Jeho rodiče byli lékaři, a když se předválečná situace zhoršila natolik, že nemohli vykonávat své povolání, rozhodli se, že opustí Německo a emigrují. V srpnu roku 1938 byl on a jeho bratr posláni do internátní školy v Anglii. Po útoku Němců na Brity v roce 1940 se na německé občany nahlíželo jako na nepřítel, a proto byl Sonnenfeldt internován (jeho bratrovi nebylo 16 let, proto byl uchráněn). Sonnenfeldt měl být dopraven do internačního tábora v Austrálii. Během této cesty, která trvala 37 dní, byla loď napadena německou válečnou ponorkou. Když britské úřady zjistily, že je židovského původu a bude deportován, rozhodl se pro cestu do Ameriky. Jeho bratr byl poslán přímo z Anglie do USA a rodiče se za ním dostali přes Švédsko. Rodina se opět sešla v roce 1941.

Poté co vystudoval střední školu v USA, obdržel americké občanství. Do Evropy opět přišel jako voják americké armády a pomáhal osvobodit koncentrační tábor v Dachau. Sonnenfeldt v americké armádě působil jako občasný tlumočnick, ale také pracoval jako automechanik a řidič. V roce 1945 byl rekrutován jako tlumočnick Norimberských procesů vojenskou zpravodajskou službou OSS. Na pozici tlumočnicka byl vybrán generálem Donovanem díky znalostem němčiny, protože ostatní měli velmi znatelný americký přízvuk a nebylo jim rozumět. Během několika minut „výběrového řízení na tlumočnicka“ seděl ve vojenském letadle směr Paříž, kde sídlilo OSS, kde se před začátkem procesů vedly předběžné výslechy a připravovala se americká obžaloba (Behr & Corpataux 2006:56).

V té době mu bylo dvaadvacet let, a protože jeho angličtina byla bez cizího přízvuku, většina lidí z jeho okolí si myslela, že je bilingvní (Sonnenfeldt 2007:7). Zúčastnil se příprav procesů a tlumočil výslechy svědků (obětí, spoluúčastníků, pachatelů), protože bylo důležité získat co nejvíce informací jako důkazní materiál pro proces. „V srpnu roku 1945 byl Norimberk oficiálně prohlášen místem, kde bude proces probíhat a naše jednotka se stala vyšetřovacím oddělením Úřadu hlavního amerického žalobce, přičemž svá hlášení jsme měli podávat přímo velícímu generálovi americké armády v Evropě. Později jsme se stali součástí americké obžaloby pro následující soudní procesy s válečnými zločinci. Z počátku jsem byl jediný tlumočnick.“ (Sonnenfeldt 2007:10) V Norimberku nebyl jen tlumočnickem, ale také kontrolorem a byl zodpovědný za nábor nových tlumočnicků. „Byla mi přidělena kancelář, která sousedila s kanceláří mého nadřízeného, hlavního vyšetřovatele americké obžaloby



*plukovníka Johna Amena a která nebyla daleko od kanceláře soudce a hlavního amerického žalobce Roberta H. Jacksona. Dokonce jsem měl předsíň s recepčním! Bylo ohromující, že se ke mně, dvaadvacetiletému vojínovi, který byl dokonce mladší než mladí armádní sekretáři, všichni chovali jako k plně kvalifikovanému spolupracovníkovi. Většinu dne jsem trávil v Justičním paláci. Získal jsem funkci hlavního tlumočnicka, přesněji vedoucího tlumočnické sekce divize pro vedení výslechů Úřadu hlavního amerického žalobce. Tuto funkci jsem získal proto, že jsem se stal prvním tlumočnickem, a zůstal jsem v ní, neboť k mnou tlumočeným výslechům nebyly nikdy po věcné a jazykové stránce žádné výtky. Brzy nato jsem si vysloužil důležité doporučení od staršího rozeného Němce, který se stal americkým žalobcem. Tlumočil jsem diskusi vedenou v němčině mezi tímto žalobcem a budoucím obžalovaným. Žalobce neobjevil žádné chyby nebo opomenutí ve stenografickém záznamu mého překladu a aproboval mě coby spolehlivého bilingvního tlumočnicka.“ (Sonnenfeldt 2007:17-19).*

Při náboru tlumočnicků, kterého byl součástí, bylo důležité prověřit, jak dobře umí kandidáti německy a anglicky. Kandidáti byli posíláni přímo ze Spojených států, ale nebyl to zdařilý nápad, protože hovořili hrdelní angličtinou se silným německým přízvukem, slovosled byl německý a výjimkou nebyla ani němčina s maďarským nebo polským přízvukem. „Nakonec jsem vybral tucet lidí, kteří hovořili plynně německy, ale angličtinu měli s přízvukem a gramatiku nepřilíš dobrou. Odůvodňoval jsem to tím, že vyšetřovatelé a stenografové mohou nedokonalou angličtinu zvládnout a porozumět jí, popřípadě požádat o zopakování, avšak němčinu jsem chtěl bezvadnou. Jelikož výsledky vycházely ze zadržovaných dokumentů, které jsme měli namnožené do mnoha kopií, vyšetřovatelé často potřebovali pouze identifikovat podpisy nebo dokázat, že byl svědek nebo obžalovaný příjemce usvědčujících materiálů. U takových jednoduchých otázek nebylo třeba excelentní výslovnosti a vyšetřovatelé si prostě zvykli na silný německý přízvuk. Ti, kteří se neosvědčili jako tlumočníci, ale prokázali, že obstojně ovládají oba jazyky, mohli překládat dokumenty z němčiny do angličtiny. Překladaťelé na rozdíl od tlumočnicků měli více času a při pochybách a nejasnostech se mohli podívat do slovníků. Není pochyb o tom, že jejich práce byla velmi důležitá, protože na základě zabavených nacistických dokumentů byly vedeny téměř všechny předběžné a později křížové výslechy. Překládání dokumentů nevyžadovalo dokonalý přízvuk a plynulost, jako tomu bylo u tlumočení.“ (Sonnenfeldt 2007:29).

Mezi důležité dovednosti, které vybraní tlumočníci museli mít, byly jazykové schopnosti, ale také etické a morální hodnoty. Sonnenfeldt si dobře uvědomoval rizika při

výběru tlumočnicků, kteří hrůzy Třetí říše budou tlumočit, a proto bylo nesmírně těžké najít vhodné tlumočnický pro Norimberské procesy.

Během předběžných výslechů také došlo k výslechu Hermanna Göringa.<sup>25</sup> „*Výslech vedl plukovník Amen. Göring byl popsán jako zábavný a zkorumpovaný tlustoch s instinkty barakudy, vahou slona a nenasytností a vychytralostí šakala. Byl to člověk chytrý, ale bez svědomí.*“ (Sonnenfeldt 2006:20)

Na tomto místě je dobré zmínit, že v průběhu procesů a každého výslechu museli tlumočníci, stejně jako ostatní aktivní účastníci, skládat přísahu o přesném, pravdivém a úplném tlumočení otázek a odpovědí. Vyslýchání museli z důvodu tlumočení během svých projevů dodržovat určitá pravidla. Sonnenfeldt věděl, že Göring s tlumočnický vychází velmi špatně a během výslechu ho musel usměrnit. Göring oslovil „Herr Gering“ (*gering* v němčině znamená „podceňovaný“ nebo „malý“) a naznačil mu, že jeho projev nemusí být vůbec tlumočen. Göring věděl, že pro něj tlumočení může představovat časovou výhodu a Sonnenfeldt se již neopovážil přerušovat. Tímto krokem Sonnenfeldt ukázal, že z něj nemá strach, a proto Göring nadále vyžadoval jako tlumočnicka pouze jeho: „*Později se dostalo ve známost, že jsem Göringův oblíbený tlumočnick, a já nevěděl, jestli na to mám být hrdý, nebo naopak.*“ (Sonnenfeldt 2007:25)

Sonnenfeldt během procesů prokázal nejen výborné jazykové znalosti, ale také výbornou schopnost se do tlumočených osob vcítit.

S blížícími se hlavními procesy a při výsleších se mu vracely nepříjemné vzpomínky. S válečnými zločinci trávil více času než všichni ostatní (šest a více hodin denně po několik měsíců). Své prožitky z procesů se snažil vyvažovat „normálním“ životem mimo Justiční palác. Jako jednomu z mála mu bylo umožněno létat s důstojníky do zahraničí, kde vyhledával potenciální svědky, kteří by mohli při procesech vypovídat. Cestoval mj. do Rakouska, do polské Varšavy, ale také do Prahy. I přes omezené možnosti v důsledku zničeného města si zaměstnanci Norimberských procesů mohli do určité míry užívat luxusu (Sonnenfeldt 2003:164).

Sonnenfeldt si začal být postupně vědom etické výzvy, která před ním stála. Opořoval všemi obžalovanými, neboť mu bylo jasné, že své činy konali kvůli kariéře nebo získání moci. Jak sám formuluje, všichni byli jen „*přítakávači pod jedním diktátorem*“ (Sonnenfeldt 2003:174). Nechtěl se však nechat pohltit nenávistí vůči nacistům, jako tomu byl svědkem u ostatních.

---

<sup>25</sup> Hermann Goring byl po sebevraždě Hitlera jmenován jeho nástupcem.

Neboť byl Sonnenfeldt přítomen u nespočetného množství předběžných výslechnů, znal obžalované mnohem lépe než ti, kteří se s nimi setkali poprvé až během hlavních procesů. Celkový obraz obžalovaných popisuje následovně: „*Průměrnost, chabý intelekt, nedostatek znalostí nebo nadhledu, to byly charakteristické znaky doslova všech obžalovaných. Překvapilo mě, když jsem se setkal s takovou mírou nedostatečného vzdělání a bezcharakternosti. [...] Aby člověk dokázal posluhovat diktátorovi, musí na to být naivní a ambiciózní a nebrat žádné ohledy.*“ (Sonnenfeldt 2007:35-36).

20. listopadu 1945 pak začal tlumočit u hlavních soudních procesů s válečnými zločinci. Sonnenfeldt byl zároveň osloven, aby tlumočil zahájení zasedání z angličtiny do němčiny. I přestože se již zhruba půl roku pohyboval v tématu při převodu předběžných výslechnů, zjistil, že mu právní terminologie činí potíže. Proto následně netlumočil v kabině, ale v soudní síni zastupoval funkci kontrolora a dohlížel na práci tlumočnicků. Sonnenfeldt své tlumočení vždy podřizoval principu neutrality. Pomohly mu v tom nejen dosavadní zážitky z války, ale také to, že neměl přímou zkušenost, jakou měli oběti holokaustu. S odstupem času si uvědomoval, jaký historický význam budou Norimberské procesy mít.

Po Norimberských procesech v roce 1946 se vrátil do USA, kde vystudoval elektrotechniku. Jeho pracovní kariéra byla velmi bohatá. V rámci několikačlenného týmu se podílel na vynálezu barevného televizoru v USA a při této práci zaregistroval pětáctičet patentů. V šedesátých letech pracoval na počítačích, lékařské elektronice a spolupracoval na programu NASA (*Člověk na Měsíci*). Dále pomáhal při rozvoji videa a satelitů. Později se uplatňoval v managementu a třikrát přeplul Atlantik s posádkou. Přednášel na školách a vždy zdůrazňoval, jak je důležité vážit si jeden druhého (Sonnenfeldt 2007:274–278).

### **3.2.6.1.2 SIEGFRIED RAMLER**

Siegfried Ramler se narodil v roce 1924 ve Vídni. Pocházel z židovské rodiny. Během Křišťálové noci byl zatčen a deportován do koncentračního tábora Buchenwald jeho dědeček. Sám uvedl, že to byl jen jeden děsivý zážitek z mnoha. Když mu bylo 14 let, jeho rodiče se rozhodli, že ho nechají dětským transportem převést do Londýna za příbuznými. Jeho rodiče holokaustu také těsně unikli. Rozhodli se pro útěk přes bývalou Jugoslávii, Bulharsko a Turecko do Palestiny, kde žily jejich dvě dcery. Po několikaletém odloučení se Siegfried Ramler v Palestině v roce 1946 opět setkal se svou rodinou. V době, kdy žil v Londýně, studoval anglický jazyk a literaturu, ale také se naučil mluvit plynně francouzsky. Jeho trojjazyčnost byla později u Norimberských procesů velmi důležitá. Po vyloštění v Normandii se přidal k americké armádě. Do Německa byl převelen podobně jako jeho tlumočnický

kolega Richard Sonnenfeldt. Jeho jednotka měla získat archivní materiál, další důležité dokumenty a měla demilitarizovat německé vojáky.

Na pozici tlumočnicka procesů byl přijat na základě jazykového testu v Londýně. Stejně jako Sonnenfeldt byl i on součástí přípravy Norimberských procesů a tlumočil předběžné výslechy obžalovaných a svědků. Rovněž se účastnil i následných procesů v Norimberku v letech 1946-1949. Tím byla jeho pozice mezi tlumočnickými Norimberských procesů unikátní, protože se procesů účastnil od roku 1945 do roku 1949, včetně přípravné fáze.<sup>26</sup> Rovněž se podílel na rozvoji simultánního tlumočnického systému. Skutečnost, že jednoho dne bude sám aktivní u tak důležité historické události a že bude detailně veřejně dokumentovat válečné zločiny, si nedokázal představit.<sup>27</sup>

Jeho cesta do Norimberku nebyla jedna z nejjednodušších. V květnu roku 1945 se Ramler dozvěděl, že se připravují procesy s válečnými zločinci, což ho velmi zaujalo, a proto se do Norimberku vydal a zjistil, že se hledají překladatelé a tlumočníci. Jeho velitel, který se příliš o Norimberk nezajímal, ho nechtěl propustit, následně byla jeho jednotka převelena. Když měla celá jednotka odletět, vzepřel se rozkazu velitele a rozhodl se do Norimberku přesto odejít. Sám se vyjádřil ve smyslu, že se jednalo o nejlepší rozhodnutí, které kdy udělal, neboť měl pocit, že je to něco, co musí udělat (Behr & Corpataux 2006:64–65).

Když hovořil o Norimberských procesech, rád zmiňoval předběžné výslechy. Vnímá je jako velmi zajímavou zkušenost, protože v té době svědci a zločinci o svých činech hovořili poprvé.

Bylo mu 22 let a sám tvrdil, že by se v té době nezaměstnal. Ačkoli měl tlumočit podobné situace, které sám v dětství zažil, se spíše obával jazykové výzvy, ale měl kolem sebe kolegy, kteří mu tento nedostatek pomohli překonat.<sup>28</sup> O jazykových bariérách se vyjádřil následovně: „*Pracoval jsem jako tlumočnick v anglickém týmu, což znamenalo, že jsem poslouchal němčinu a tlumočil jsem do angličtiny. Museli jsme překonávat spousty jazykových problémů [...] a museli jsme tyto problémy za každých okolností vyřešit. Byl to úspěch a vytvořila se nová půda pro jazykovou komunikaci.*“<sup>29</sup>

---

<sup>26</sup> Všeobecná praxe byla opačná. Většinou se tlumočníci často obměňovali.

<sup>27</sup> Dostupné z: [https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE\\_Fotoausstellung\\_Frankfurt\\_Begleitheft\\_Web.pdf](https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE_Fotoausstellung_Frankfurt_Begleitheft_Web.pdf) [cit. 29.11.2019]

<sup>28</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nrMVTQyPf5I> [cit. 05.12.2019]

<sup>29</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=btPaW3-GLn8> [cit. 05.12.2019]

Během předběžných výslechů také konsekutivně tlumočil z němčiny do angličtiny Hanse Franka, právníka a vysoce postaveného člena NSDAP, podílejícího se na vyvraždění miliónů Poláků a Židů. Frank zmiňoval kolektivní vinu a nepřiznával vinu individuální. Siegfried Ramler jeho tlumočení považoval pouze za jazykovou výzvu a nenechal se pohltit případnými pocity. Nepříslušela mu role soudce, a jak sám řekl, byl pouze kvalifikovaný „technik“. Setkal se osobně i s Göringem a popsal ho velmi podobně jako ostatní svědci.

Co se mu ale vrylo do paměti, byla výpověď Rudolfa Hößa, velitele koncentračního tábora v Osvětimi. Ten ve svých výpovědích tvrdil, že byl pyšný na to, že zkrátil utrpení vězňů v plynových komorách a prohlašoval, že jeho zásluhou nemuseli tak dlouho trpět. Höß byl puntičkářský a opravoval obžalobu, když se hovořilo o tom, kolik lidí se vměstnalo do plynové komory a kolik jich touto cestou bylo usmrceno. Celkový obraz, který měl Ramler o všech obviněných, byl, že si nikdo z nich nevážil lidského života. Podle Ramlera bylo nejtěžší se vyrovnat s tím, že ti, které tlumočil, byli na jedné straně normální lidé, ale na druhé straně pachatelé hrůzostrašných zločinů.<sup>30</sup>

Jedním z dalších Ramlerových důležitých úkolů bylo pomáhat vytvářet protokoly a přepisy pro soudní zpravodaje o dění během výslechů a procesů. V těchto stenografických záznamech se nashromáždilo mnoho jmen, místních názvů a jiných reálií. Zpravodajové tyto přepisy na konci dne zpracovávali a srovnávali s nahrávkami. Ramler měl za úkol opravovat chyby, protože každá z nich představovala hranici mezi životem a smrtí. To poukazuje na nesmírně důležitou roli a rozsah práce jazykových expertů.<sup>31</sup>

Stresující momenty pomáhal vyrovnávat život v Grand Hotelu a společná zábava ve frekventovaném hotelovém baru.<sup>32</sup> Díky dobrému platu si dále tlumočníci v době svého volna mohli dovolit cestovat např. do Paříže, Prahy nebo na Blízký východ. Ramler při jedné z příležitostí navštívil festivaly v Salzburgu. Zde poznal svou budoucí ženu, americkou novinářku, s níž se v roce 1948 oženil a do roku 1949 žili společně v Norimberku.

Život v luxusu, který Ramler popisuje, mu připadal neuvěřitelný. Bylo jim teprve 22 let a měli vlastního řidiče a uklízečku. Ramler v té době věděl, že takový luxus neodpovídá realitě, proto odmítl po následných procesech v roce 1949 další spolupráci, protože si nedovedl představit další život v pro něj tak nereálném světě (Behr & Corpataux 2006:66).

---

<sup>30</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nrMVTQyPf5I> [cit. 05.12.2019].

<sup>31</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nrMVTQyPf5I> [cit. 05.12.2019].

<sup>32</sup> Později byli Američané ubytováni v soukromí nedaleko Norimberku.

Po následných procesech, při nichž působil jako hlavní tlumočník, studoval v Paříži francouzskou literaturu a francouzštinu jako cizí jazyk. Poté se se svou ženou přestěhovali na Havaj. Na Havaji studoval politologii a učil němčinu a francouzštinu a později se zde stal lektorem němčiny, francouzštiny a politologie. Založil různé svazy se zaměřením na jazyk a kulturu. Aktivně se zajímal o dorozumívání se mezi národy, např. v rámci East-West Center v Honolulu, jehož je členem a které se věnuje vztahům k Číně, Japonsku a jižní Asii (Behr & Corpataux 2006:72). Ještě stále žije na Havaji, jako jeden z posledních pamětníků Norimberských procesů.<sup>33</sup>

### **3.2.6.2 Francouzština**

#### **3.2.6.2.1 PATRICIA VANDER ELST**

Patricia Vander Elst se narodila v roce 1923 a zemřela v roce 2005. Vyrůstala trojjazyčně – anglicky, německy, francouzsky. Nějakou dobu žila se svou matkou v Berlíně a poté se v roce 1940 odstěhovaly za jejím otcem do Švýcarska. Po studiu tlumočení v Ženevě ji kontaktoval kontrolor hledající tlumočníky pro Norimberské procesy. Musela projít testem, na základě jehož výsledků byla okamžitě přijata.

Stejně jako ostatní kolegové v Norimberku byla otevřená vůči vnějšímu světu a zajímala se o jiné kultury. Procesů se neúčastnila hned od začátku, protože dokončovala studium ETI v Ženevě o rok později než její kolegyně z Norimberku Marie-France Skuncke (viz kapitola 3.2.6.2.2 Marie-France Skuncke). Byla rekrutována na poslední čtyři měsíce procesů a může tak potvrdit, že se tlumočníci střídali po celou dobu procesů (Behr & Corpataux (2006:50).

Během svého působení v Norimberku byla ubytována v Grand Hotelu. Po svém příjezdu strávila týden na galerii pro veřejnost a naslouchala soudnímu řízení v hlavním sále. Po krátkém testu v tlumočnické kabině během polední přestávky jí bylo sděleno, že od následujícího týdne začne oficiálně tlumočit.

Než se dostala do Norimberku, byla zvyklá tlumočit předem připravené projevy, což bylo nesmírně užitečné, a jakékoliv pochybnosti, které měla ohledně svých schopností, zmizely, jakmile se posadila do tlumočnické kabiny. Kontrolory jí bylo během práce

---

<sup>33</sup> Informace k 14.02.2020.

doporučeno hovořit v hlubší tónině, bylo jí tedy nadále zřejmé, že kvalita hlasu tlumočnicka hraje důležitou roli.<sup>34</sup>

Vander Elstová popisuje tlumočnický jako příjemnou kosmopolitní skupinu lidí různého věku, národností, profesí a názorů. Také si cenila týmového ducha, který pomáhal překonat těžkou situaci nejen v soudní síni, ale také mimo Justiční palác, protože Norimberk byl dle jejích slov „hromadou sutin“. Naučila se ignorovat negativitu kolem sebe a napjatou atmosféru ve všech místnostech Justičního paláce a soustředila se na práci. Díky tomu, že k sobě tlumočníci měli velmi blízko, navázala během procesů přátelství na celý život a přes tísnivou atmosféru v soudní síni zažila s kolegy spoustu zábavy. V soudní síni si zachovávala neutralitu.<sup>35</sup>

*„Bylo to samozřejmě velmi působivé. Nezapomínejte, že mi bylo teprve dvacet jedna let a byla jsem nejmladší, a myslím si, že jsem si plně neuvědomovala, jak je tento tribunál důležitý, a také jsem si neuvědomovala, jak je znepokojující jako první profesionální zkušenost tlumočit tak významnou událost, protože jsem to nikdy předtím nedělala. Byli jsme rekrutováni z ženevské tlumočnické školy, [...] a kontroloři, kteří se snažili vyhledat tlumočnický na různých místech, nikoho nenašli do té doby, dokud nepřišli na Ženevu. Trénink, který jsme měli v rámci konsektivního tlumočení, evidentně stačil na to, aby nás dobře připravil. Ale stále si myslím, že všechny dovednosti, které jsme potřebovali, abychom mohli tlumočit simultánně, jsme již měli. Byl to dar, byl to talent, že jsme takto mohli tlumočit a nikdo z nás opravdu neplánoval, že se stane tlumočnickem. Ti, kteří byli vybráni jako tlumočníci, uměli jazyk a věděli, jak na to. Samozřejmě jsem svou práci musela vykonávat kvalitně, protože by mě jinak propustili. To, co ve mně zůstalo, byla do určité míry skličující atmosféra, i přestože jsem na rozdíl od svých kolegů nebyla obětí války, neměla jsem příbuzné v koncentračních táborech. Takže když jsem to všechno viděla a slyšela, tak to bylo děsivé.“<sup>36</sup>*

I přesto, co v Norimberku zažila, podepsala smlouvu na další rok, aby tlumočila následné procesy se zločinci. Později ale dostala nabídku tlumočení pro organizaci UNESCO, která ji zaujala více. Sama říká, že tlumočení v Norimberku bylo velmi náročné. Pocit vyčerpání byl mezi tlumočnický velmi rozšířený. Vander Elstová v této souvislosti říkala, že se tlumočnick musel nejdříve na tlumočení připravit a také se do tlumočení „zapracovat“,

---

<sup>34</sup> Tlumočníci se během procesů naučili velmi rychle improvizovat. Kontroloři si totiž nevěšili pouze již výše zmíněných případných pochybení, ale také tlumočnickům pravidelně dávali návrhy na zlepšení.

<sup>35</sup> Dostupné z: <https://aiic.net/page/983/the-nuremberg-trial/lang/1> [cit. 29.11.2019].

<sup>36</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fIMgCYBueBI> [cit. 29.11.2019].

následně se musel vyrovnat se zpětnou vazbou a kritikou kontrolorů. Zkušenosti s tlumočením procesů popisuje jako důležitou etapu svého sebevzdělávání v oboru. Ze svých zkušeností později čerpala při tlumočení pro UNESCO, Evropské společenství, resp. pro Evropskou unii, a jako tlumočnice na volné noze. O času stráveném v Norimberku se vyjádřila následovně: „Bylo mi dvacet jedna let, když jsem začala pro tribunál tlumočit, a bylo mi o deset let více, když jsem ho opustila.“<sup>37</sup>

### 3.2.6.2.2 **MARIE-FRANCE SKUNCKE**

Marie-France Skuncke se narodila v roce 1924 ve Varšavě a zemřela v roce 2007. Vyrůstala dvojjazyčně – francouzsky a polsky. Na tlumočnické škole v Ženevě absolvovala v oboru tlumočnictví francouzštinu, polštinu a angličtinu. Po studiu pracovala na volné noze a byla kontaktována kontrolorem z Norimberku, aby tlumočila při procesech. Kontrolorem a odpovědnou osobou za nábor tlumočnicků pro francouzskou kabinu byl v té době Jean Meyer. Ten jí sdělil, že se bude jednat o simultánní tlumočení s technikou, ale Skunckeová měla zkušenosti jen s konsektivním tlumočením, v Ženevě o takové technice nikdy neslyšela (Behr & Corpataux 2006:48).

V lednu roku 1946 se proto rozhodla v Norimberku začít nejprve pracovat jako překladatelka. Zdálo se jí to jako dobrá příprava na pozdější tlumočení v soudní síni. Aby mohla tlumočit výslechy, trénovala se v simultánním tlumočení sama, a pokud to bylo možné, tlumočila si cvičně jednání v soudní síni nebo na galerii pro veřejnost, případně se účastnila speciálních cvičení pro simultánní tlumočení mimo soudní síň. Zhruba po dvou měsících začala oficiálně tlumočit.<sup>38</sup>

Život v Norimberku byl pro zaměstnance plný protikladů. Na jedné straně byl pracovní život s dobrým platovým ohodnocením a přednostmi, které mohli Spojenci užívat, jako např. přístup do tzv. amerických obchodů, kde mohli nakupovat suroviny jinak v zemích zničených válkou nedostupné. Na druhé straně pozorovali při každodenní cestě do práce zničený Norimberk a byli svědky toho, jak se v soudní síni odkrývaly hrůzy napáchané válečnými zločinci.

Po skončení Norimberských procesů pracovala Skunckeová pro UNESCO a následně tlumočila na volné noze. Na konci 40. let 20. století se věnovala didaktickým aspektům tlumočení a vyučovala mnoho let v Paříži a v Ženevě. Po svém návratu z Norimberku do

---

<sup>37</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fIMgCYBueBI> [cit. 29.11.2019].

<sup>38</sup> Dostupné z: <https://aiic.net/page/8783/it-all-began-in-nuremberg/lang/1> [cit. 29.11.2019].



Paříže napsala článek do zpravodaje ženevské tlumočnické školy (ETI) „L'Interprète“, kde doporučila, aby se simultánní tlumočení také vyučovalo na školách (Behr & Corpataux 2006:49). V roce 1953 se podílela na založení Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků AIIC.<sup>39</sup>

### **3.2.6.3 Ruština**

#### **3.2.6.3.1 TATJANA STUPNIKOVA**

Tatjana Stupnikova se narodila v roce 1923 v Moskvě. Studovala knihovnictví, ale ještě před studiem začala působit jako tlumočnice pro německý jazyk, ve své době byla považována za nejlepší tlumočnici v Rusku. V roce 1944 tlumočila na válečné frontě. V Norimberku začala tlumočit ve věku 22 let. Tlumočením a překladem se zabývala až do své smrti v roce 2005.

Dobré znalosti němčiny získala v Berlíně, kam byl služebně přeložen její otec a kde s ním několik let žila. Následně cizí jazyk rozvíjela na německé škole Karl-Liebknecht-Schule v Moskvě.

V návaznosti na své prožitky z Norimberských procesů ironicky zmiňuje, že vzhled mnoha obžalovaných neodpovídal „árijskému ideálu“ a že většina z nich tuto „chybu přírody“ vyvažovala tím, že se ženily s ženami, které tento ideál ztělesňovaly. Nad obžalovanými přemýšlela podobně jako Siegfried Ramler. Někteří z nich byli milující otcové a manželé, vychovávaní v humanitním duchu, a ptala se tedy sama sebe, jak se mohli dopustit takových válečných hrůz. Nedokázala pochopit jejich manželky, které dokázaly vést normální rodinný život i přestože o skutecích svých manželů věděly. Značně ji zasáhlo, když objevila paralely mezi krutostí a pohrdáním lidí německého nacionalismu a stalinské diktatury. Stalinismus ji ostatně osobně poznamenal: Když jí bylo 13 let, byli její rodiče zatčeni, protože byli údajní „nepřátelé státu“ – její matka byla na šest let deportována na Sibiř, její otec byl internován do moskevského vězení. Pocitu strachu z každého zaklepání na dveře se desítky let nemohla zbavit.

Nechtěla se spokojit s „pouhou“ aktivní účastí na procesech, a když se vrátila zpět do Moskvy, četla o nich knihy, které právě vycházely.<sup>40</sup>

---

<sup>39</sup> Dostupné z: [https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE\\_Fotoausstellung\\_Frankfurt\\_Begleitheft\\_Web.pdf](https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE_Fotoausstellung_Frankfurt_Begleitheft_Web.pdf) [cit. 29.11.2019].

<sup>40</sup> Dostupné z: [https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE\\_Fotoausstellung\\_Frankfurt\\_Begleitheft\\_Web.pdf](https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE_Fotoausstellung_Frankfurt_Begleitheft_Web.pdf) [cit. 29.11.2019].

### 3.2.7 Ohlas

Norimberské procesy nezískaly žádné ocenění za tlumočnické výkony. Měly však velký společenský význam, protože v historii tlumočení a mezinárodního práva znamenaly opravdový průlom. Pro rozšíření povědomí byla Spolkovým svazem tlumočnicků a překladatelů (Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer e.V.) vytvořena Putovní výstava cca 70 fotografií amerického vojenského fotografa Eaye D'Addaria (1920–2011), který měl za úkol dokumentovat průběh a atmosféru Norimberských procesů a s nimi spojenou neuvěřitelnou práci tlumočnicků a překladatelů v letech 1945–1946. Fotografie jsou uloženy v městském archivu v Norimberku.

Celá výstava je koncipována tak, aby mohla být zapůjčena na jakémkoliv místo. V Praze ji tak bylo možno zhlédnout od 21. února do 29. března 2014, kdy byl partnerem výstavy Ústav translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.<sup>41</sup> Výstavu hostil také Bavorský zemský sněm, německé město Trevír, soudní budovy v Berlíně, Mnichově, Würzburgu, Frankfurtu nad Mohanem, Hannoveru, ale také univerzita ve Vídni, univerzita v Olomouci a řada dalších míst.<sup>42</sup> Momentálně je výstava s pravidelnými odstupy dostupná veřejnosti v Německu, naposledy byla návštěvníkům k dispozici od 1. října do 31. prosince 2019 v zemském soudu Heidelberg.<sup>43</sup>

### 3.2.8 Diskuse

Předchozí kapitoly se zabývaly formátem Norimberských procesů, fungováním tlumočnického týmu a s ním spojenou technikou.

Tlumočníci působící u procesů obvykle neměli zájem pokračovat v nově získané profesi, neboť byla velmi stresující a psychicky i fyzicky náročná. I přesto se k činnosti spousta z nich po Norimberských procesech vrátila.

Je známo, že tlumočnické zařízení vytvořené společností IBM bylo minimálně z počátku velmi poruchové a pro jeho ovládání bylo zapotřebí školeného personálu. Systém simultánního tlumočení v současnosti je však důkazem toho, že se tato technika i přes své nedokonalosti osvědčila. Normy, které zajišťují dobré pracovní podmínky pro tlumočnický a

---

<sup>41</sup> Zdroj: brožura obdržena v roce 2014 na výstavě v Goethe institutu v Praze (Brožura: *Tlumočení při norimberském procesu 1945/46*, DAAD Prag, 2014).

<sup>42</sup> Dostupné z: [https://by.bdue.de/fileadmin/verbaende/by/Dateien/PDF-Dateien/Fotoausstellung/BDUE\\_Broschuere-Fotoausstellung-NP\\_2018.pdf](https://by.bdue.de/fileadmin/verbaende/by/Dateien/PDF-Dateien/Fotoausstellung/BDUE_Broschuere-Fotoausstellung-NP_2018.pdf) [cit. 02.02.2020].

<sup>43</sup> Dostupné z: <https://by.bdue.de/ueber-uns/bdue-fotoausstellung/> [cit. 30.12.2019].

kteřé během Norimberských procesů ještě nebyly zavedeny, jsou v dnešní době samozřejmostí.

Kvůli nedostatečnému množství tlumočnicků v době druhé světové války se tribunál často obracel i na kandidáty bez jakýchkoli tlumočnických zkušeností, ale zato se znalostí několika cizích jazyků. Další problém představovali kandidáti s přímou negativní válečnou zkušeností, neboť se předpokládalo, že by nedokázali zachovat neutralitu a nestrannost vůči slyšenému. To by mělo za důsledek narušení fungování celého tribunálu.

V průběhu procesu se ukázalo, že nedostatečně školený tým tlumočnicků musel čelit problémům především v oblasti názvosloví, kontextu a bohužel často nerespektoval zachování neutrálního postoje k obsahu projevů. Další z komplikací byla mnohdy nedostatečná přesnost tlumočení.

Neutralita a nezaujatost tlumočnicka je v dnešní době součástí etického kodexu, v době tribunálu však žádná taková pravidla, byť nepsaná, neexistovala. V natolik sledovaném mezinárodním procesu je dnes myšlenka neexistence či nedodržování etického kodexu nepřijatelná. Tlumočnick si již před svým výkonem musí být vědom zásad a podmínek, za jakých vykonává svoji činnost. Tyto podmínky se však kvůli nedostatečným zkušenostem vytvářely v Norimberku až za pochodu. S ohledem na rychlost vzniku tribunálu je nutné konstatovat, že tlumočnické služby plnily svou funkci dobře a díky následným kontrolám prepisů se případné nedostatky eliminovaly.

Z dostupných materiálů se ukázalo, že odborníci nejsou jednotní v tom, zda je možné Norimberské procesy označit za počátek simultánního tlumočení, či nikoli. Simultánní tlumočení z předem připravených textů bylo použito již v Ženevě na konferenci Mezinárodní organizace práce v roce 1927. Simultánní tlumočení, které bylo použito na Norimberských procesech, s ním ale nelze srovnávat. Je však zřejmé, že Norimberské procesy zajistily proslavení a následné používání této techniky převodu na dalších konferencích a mimo jiné také v mezinárodních organizacích vznikajících záhy po druhé světové válce – jako např. v Organizaci spojených národů.

Jedním z nejdůležitějších odkazů Norimberských procesů je nepochybně právě inovativní proces simultánního tlumočení za pomoci funkčního technického zařízení. Evropská unie, OSN a další mezinárodní organizace či instituce by bez něj dnes nemohly fungovat, protože by v rámci nich byla znemožněna vzájemná komunikace za pomoci technických řešení jazykových problémů. Procesy s válečnými zločinci v Norimberku tak tlumočnickům i diplomatům přinesly mnoho cenných zkušeností. Nemały pozitivní dopad mají

tyto znalosti mj. i na fungování Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, na jehož příkladě se pokusím v následujících kapitolách ukázat, jak se tento systém proměnil, jak v současné době funguje tlumočnický tým a k jakým změnám v těchto oblastech došlo.

## **4 Mezinárodní tribunál pro stíhání osob zodpovědných za závažná porušení mezinárodního práva spáchaná na území bývalé Jugoslávie od roku 1991<sup>44</sup>**

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii byl prvním soudem, který rozhodoval o nejzávažnějších mezinárodních zločinech spáchaných od norimberských a tokijských soudů po druhé světové válce a který v návaznosti na to zahájil stíhání dotčených osob.

V následujících kapitolách se věnuji haagskému tribunálu z hlediska tlumočnických služeb, tvořících nedílnou součást fungování ICTY. Pro uvedení do kontextu krátce popíšu založení ICTY a Organizace spojených národů. Dále se budu zabývat, stejně jako u Norimberských procesů, tlumočnickou praxí, představím rozdílné právní systémy a charakterizují etický kodex tlumočnicka. Na tuto teoretickou část navážu výsledky dotazníkového šetření, majícího za účel představit (současnou) tlumočnickou činnost v ICTY.

### **4.1 Metodologie**

Na rozdíl od Norimberských procesů se v případě ICTY jedná o nedávnou minulost, a proto není složité dostat se k dostupné literatuře k tématu. Samotná ICTY spravuje pod záštitou OSN vlastní internetové stránky, jež fungují jako archiv tribunálu a poskytují veškeré informace o jeho průběhu a jež díky tomu posloužily jako hlavní zdroj. Do jisté míry tvoří i podpůrný materiál pro část věnovanou práci tlumočnicků. Z hlediska tlumočení disponují tyto webové stránky nedostatkem informací, vedených (když už) tak spíše na obecnější úrovni.

Tematikou konferenčního tlumočení u mezinárodních tribunálů, ale také u národních soudů se podrobněji zabývala Ludmila Stern<sup>45</sup>, profesorka tlumočení z University of New South Wales v Sydney v Austrálii. Její současný výzkum se zabývá komunikací na válečných soudních řízeních, vedených národními či mezinárodními soudy, zprostředkovanou tlumočnickem. Během stíhání válečných zločinců v Austrálii (1986–1993) a na Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii prováděla výzkum tlumočnické činnosti a rovněž realizovala výzkum u Mezinárodního trestního soudu (ICC) se sídlem v nizozemském Haagu.

---

<sup>44</sup> Celý název tribunálu zní Mezinárodní tribunál pro stíhání osob zodpovědných za závažná porušení mezinárodního práva spáchaná na území bývalé Jugoslávie od roku 1991, jak je uvedeno v kapitole 4 nebo se také používá označení haagský tribunál, ICTY (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia) či Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii.

<sup>45</sup> Dostupné z: <https://www.arts.unsw.edu.au/our-people/ludmila-stern> [cit. 07.02.2020].

V současné době pracuje na projektu s názvem *Interpreting in the War Crimes Trials. From the Nuremberg Trials to the International Criminal Court a Communication between judicial officers and court interpreters: Implications for access to justice.*<sup>46</sup>

Stěžejní část této diplomové práce tvoří dotazníkové šetření, pomocí jehož výsledků představím tlumočnickou praxi u ICTY a tlumočnický tribunálu. Jeho metodologie bude popsána v kapitole 4.6.1.

#### **4.2 Organizace spojených národů**

Myšlenka založení mezinárodní organizace sdružující státy za účelem udržení míru a zabránění dalším světovým konfliktům vznikla během druhé světové války. Onou organizací se stala Organizace spojených národů. Ta navazovala na podobnou organizaci, Společnost národů, jež byla založena v roce 1919 po skončení první světové války. Jejím hlavním cílem bylo udržení míru ve světě. Do organizace však nevstoupila řada států, mj. ani USA. Další státy z ní později vystoupily a organizace často nebyla akceschopná.

24. října 1945 byla v návaznosti na předválečný stav sepsána nová smlouva, kterou ratifikovala většina států včetně pěti stálých členů Rady bezpečnosti (Čína, Francie, Sovětský svaz, USA a Velká Británie). Zakládajících členů bylo 51. Všechny orgány sídlí dodnes v centrále v New Yorku, s výjimkou Mezinárodního soudního dvora se sídlem v Haagu v Nizozemsku.

OSN si stanovila 4 hlavní cíle: udržování mezinárodního míru a bezpečnosti; podporu přátelských vztahů mezi národy; rozvoj spolupráce při řešení mezinárodních problémů a podporu lidských práv a koordinaci činnosti jednotlivých států.<sup>47</sup>

Právě podpora lidských práv stála za myšlenkou založení mezinárodního soudu. Ten byl založen v roce 1946 pod názvem Mezinárodní soudní dvůr (ICJ). Jedná se o hlavní soudní orgán OSN. Má patnáct soudců, volených Valným shromážděním a Radou bezpečnosti, každý soudce musí být vysoce kvalifikovaný a musí pocházet z jiné země.<sup>48</sup> Jedná se o první mezinárodní mechanismus následující po Norimberských procesech, jenž může soudit válečné zločiny a genocidu napříč státy.

---

<sup>46</sup> Informace k lednu roku 2020 dostupné z: <https://www.arts.unsw.edu.au/our-people/ludmila-stern> [cit. 07.02.2020].

<sup>47</sup> Zdroj: Vše o OSN: historie, struktura, financování. V Praze: Informační centrum OSN, 2014 [brožura].

<sup>48</sup> Dostupné z: <https://www.osn.cz/70-let-mezinarodniho-soudniho-dvora/> [cit. 07.02.2020].

Po zkušenostech s Norimberskými procesy začala vznikat kodifikace mezinárodního práva. Důležitou součástí tohoto práva je definice genocidy v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia z roku 1948, v níž smluvní strany potvrzují, že: „*genocidium, ať spáchané v míru, nebo za války, je zločinem podle mezinárodního práva a zavazují se proto zabraňovati mu a trestati jej.*“

Konec studené války v 90. letech znamenal pro ochranu lidských práv velký krok kupředu, jelikož se pozornost, do té doby věnovaná hrozbě jaderného střetu mezi USA a Sovětským svazem, obrátila k porušování základních lidských práv ze strany některých států a ke zločinům páchaným na civilním obyvatelstvu ve vnitrostátních ozbrojených konfliktech. Po roce 1989 se začal klást důraz právě na jejich dodržování. Státy či nevládní organizace mají právo, nebo dokonce povinnost poskytnout civilnímu obyvatelstvu v případě humanitární krize pomoc a ochranu bez toho, aniž by jim v tom dotčený stát bránil (Kubátová 2013:23–24).

Jedním z prvních kroků OSN po skončení studené války bylo založení ad hoc tribunálu, který podle platných práv soudil nepraví spáchané v bývalé Jugoslávii a na něm účastné jednotlivce. Organizace spojených národů se tak stala důležitou součástí na cestě spravedlnosti na Balkáně.

### **4.3 Konflikt v Jugoslávii<sup>49</sup>**

Na začátku 90. let byla Socialistická federativní republika Jugoslávie jednou z největších, nejrozvinutějších a nejrozmanitějších zemí na Balkáně. Jednalo se o federaci tvořenou šesti republikami – Bosnou a Hercegovinou, Chorvatskem, Makedonií, Černou Horou, Srbskem a Slovinskem. Kromě šesti republik zastávaly dva samostatné regiony Kosovo a Vojvodina status autonomních provincií v Republice Srbsko. Jugoslávie byla směsicí etnických skupin a náboženství, přičemž hlavními náboženskými směry byly pravoslavné křesťanství, katolictví a islám.

V době kolapsu komunismu a oživujícího se nacionalismu ve východní Evropě v pozdních 80. letech a na začátku 90. let zažila Jugoslávie období intenzivní politické a hospodářské krize. Centrální vláda oslabila, zatímco militantní nacionalismus rostl. Došlo k nárůstu počtu politických stran, které na jedné straně obhajovaly přímou nezávislost republik a na druhé straně naléhaly na větší pravomoce pro určité republiky v rámci federace.

---

<sup>49</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts> [cit. 27.02.2020].

Politici vůdci použili nacionalistickou rétoriku, aby narušili společnou jugoslávskou identitu a podporovali strach a nedůvěru mezi jednotlivými etnickými skupinami. V roce 1991 se země začala rozpadat. Jedním z přímých důvodů tohoto rozpadu byl vzrůstající konflikt mezi Srbskem na jedné straně a Slovinskem a Chorvatskem na straně druhé. Slovinsko a Chorvatsko obviňovaly Srbsko, že nespravedlivě ovládají vládu, armádu a finance. Srbsko naopak obvinilo obě republiky ze separatismu.

První ze šesti republik, které formálně opustily Jugoslávii, bylo Slovinsko v roce 1991. To vyvolalo zásah Jugoslávské lidové armády, který se proměnil v krátký vojenský konflikt, obecně označovaný jako desetidenní válka, jež skončila vítězstvím slovinských sil. Ve stejný den jako Slovinsko vyhlásilo nezávislost i Chorvatsko. Autoritu nově vyhlášeného chorvatského státu ale otevřeně nepřijala etnická srbská menšina a podporovala setrvání ve federaci. Za pomoci Jugoslávské lidové armády a Srbska se chorvatští Srbové vzbouřili a dostali pod kontrolu téměř třetinu území. Tu prohlásili za nezávislý srbský stát. Chorvati a další občané byli pod nátlakem a důsledkem násilné etnické čistky vyhnáni ze svého území. Těžkými boji bylo stíženo mj. starověké město Dubrovnik, srbské síly obléhaly a poničily město Vukovar.

I přes příměří skrze OSN, které vstoupilo v platnost na začátku roku 1992, byly chorvatské úřady odhodlány prosadit kontrolu svého území a využily své zdroje k militarizaci. V létě 1995 se chorvatská armáda opětovně snažila dobýt oblasti zpět, ale získat se jí podařilo pouze jedinou – východní Slavonii. Během hromadného útěku uprchly desítky tisíc Srbů do srbských oblastí v Bosně a Hercegovině a dále do Srbska. Válka v Chorvatsku skončila až na podzim roku 1995.

V Bosně a Hercegovině byl konflikt nejkrutější. Jugoslávie měla společnou vládu a strategické postavení republiky způsobilo, že se Srbsko i Chorvatsko pokusily o nadvládu nad velkými částmi svého území. Ve skutečnosti se vůdci Chorvatska a Srbska setkali na tajném setkání již v roce 1991, na kterém se dohodli na přerozdělení Bosny a Hercegoviny.

V březnu roku 1992 v referendu bojkotovaném bosenskými Srby hlasovalo více než 60 % bosenských občanů za nezávislost. Téměř okamžitě, v dubnu 1992, povstali bosenští Srbové s podporou Jugoslávské lidové armády a Srbska a prohlásili kontrolované území za srbskou republiku v Bosně a Hercegovině. Prostřednictvím nadřazenosti a pronásledování obyvatel rychle prosadili kontrolu nad více než 60 % země. Konflikt se proměnil v krvavý třístranný boj o území, kdy se civilisté všech etnik stali oběťmi krutých zločinů. Odhaduje se, že více než 100 000 lidí bylo zabito a dva miliony lidí, tedy více než polovina populace, byla



nucena uprchnout ze svých domovů v důsledku války zuřící od dubna 1992 do listopadu 1995. Tisíce bosenských žen byly systematicky znásilňovány. K nejhoršímu zverstvu války došlo v létě 1995, kdy bylo bosenské město Srebrenica, OSN vyhlášená bezpečná oblast, napadeno jednotkami pod vedením velitele bosenských Srbů Ratka Mladiće. Během několika dní bylo začátkem července srbskými silami popraveno více než 8 000 bosenských muslimských mužů a chlapců. Ženy a děti byly z města vyhnány.

Další oblastí konfliktu bylo Kosovo, kde se o nezávislost na Srbsku snažili albánští obyvatelé. V roce 1998 se kosovská osvobozenecká armáda otevřeně vzbouřila proti srbské nadvládě. Srbské síly zaútočily na civilisty, ostřelovaly vesnice a donutily kosovské Albánce uprchnout. Protože pokus o uzavření dohody a ukončení války na začátku roku 1999 na mírových jednáních selhal, uskutečnilo NATO letecké útoky proti kosovským a srbským cílům, které trvaly dohromady 78 dní. V reakci na to dále srbské síly prohloubily pronásledování kosovských Albánců. Srbský prezident Slobodan Milošević nakonec souhlasil se stažením svých jednotek a policie z provincie. Asi 750 000 albánských uprchlíků se vrátilo do svých domovů, odhadem 100 000 Srbů uprchlo ze strachu z odvety. V červnu 1999 Srbsko odsouhlasilo mezinárodní správu Kosova.

Bývalá jugoslávská republika Makedonie<sup>50</sup>, osídlená Makedonci a rozsáhlou albánskou menšinou, zůstala na počátku 90. let válkou nedotčena. Začátkem ledna 2001 se však albánská armáda střetla s bezpečnostními silami s cílem získat autonomii nebo nezávislost pro albánské oblasti v zemi. Sporadicky ozbrojený konflikt trval několik měsíců a skončil mírovou dohodou, která předpokládala politický konsenzus o sdílení moci, odzbrojení albánské armády a dohled nad územím pomocí NATO.

#### **4.4 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY)**

V zemi sužované nesčetnými válčenými konflikty bylo nutné nastolit mír a pořádek. Po skoro 50 letech od Norimberských a Tokijských procesů začaly být souzeny válečné zločiny napáchané na tomto území. To dalo 25. května 1993 vzniknout ad hoc tribunálu – Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii se sídlem v Haagu – na základě rezoluce č. 827 Rady bezpečnosti OSN, která obsahovala statut mezinárodního tribunálu. Ten stanovuje jurisdikci, organizaci a fungování soudního řízení a je zásadním dokumentem organizace: „*The International Tribunal shall have the power to prosecute persons responsible for serious violations of international humanitarian law committed in the*

---

<sup>50</sup> Od roku 2019 se stát oficiálně jmenuje Severní Makedonie.

*territory of the former Yugoslavia since 1991 in accordance with the provisions of the present Statute.*<sup>51</sup>

Tribunál se stal dočasnou institucí vyšetřující zločiny spáchané během války v bývalé Jugoslávii (včetně Kosova a Makedonie) a zajišťující stíhání nejvíce odpovědných osob, neboť soudní systémy ve státech bývalé Jugoslávie nebyly schopny (nebo ochotny) tak učinit samy. ICTY tedy neměl za úkol soudit všechny zločince z regionu a nezkoumal ani vinu zúčastněných armádních jednotek, politických stran či dalších organizací. Tato pravomoc spadala pod Mezinárodní soudní dvůr.<sup>52</sup>

Tribunál soudil čtyři typy zločinů: genocidu, zločiny proti lidskosti (například deportaci, vraždy, znásilnění či mučení), válečné zločiny (mimo jiné působení zbytečného utrpení, ničení kulturního dědictví či majetku) a závažná porušení Ženevských úmluv, tedy pravidel na ochranu civilistů, zajatců a raněných (např. zabíjení, mučení či braní rukojmích). Během své působnosti od roku 1993 do roku 2017 vykonal tribunál 10 800 soudních přelíčení, vyslechl 4 650 svědků a popsal přes 2,5 milionu stran soudních spisů.<sup>53</sup> Celkem bylo tribunálem obviněno 161 osob:

- 90 osob odsoudil, z nich:
  - 56 si už trest odsedělo,
  - 9 po procesu nebo během výkonu trestu zemřelo,
- 19 osob zprostil viny,
- 13 případů předal národním soudům,
- v 37 případech byla obvinění stažena nebo dotyční zemřeli, přičemž:
  - 20 bylo staženo,
  - 10 osob zemřelo před předáním tribunálu,
  - 7 osob zemřelo po předání tribunálu.<sup>54</sup>

Tak jako Norimberské procesy čelil i tento tribunál kritice. Když v roce 1991 vypukla válka v Jugoslávii, začalo mezinárodní společenství hledat způsob, jak tyto zločiny potrestat. Vzhledem k tomu, že ICTY vznikl během válečných konfliktů, nebylo jisté, zda bude možné

---

<sup>51</sup> Dostupné z: [http://www.icls.de/dokumente/icty\\_statut.pdf](http://www.icls.de/dokumente/icty_statut.pdf) [cit. 27.02.2020].

<sup>52</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/about/tribunal/mandate-and-crimes-under-icty-jurisdiction> [cit. 27.02.2020].

<sup>53</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/node/9590> [cit. 27.02.2020].

<sup>54</sup> Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2330053-po-temer-ctvrtstoletí-konci-trestní-tribunál-pro-jugoslávii-vysloužil-si-uznání-i> [cit. 27.02.2020].

někoho odsoudit. Kritici používali pro tribunál označení „fig leaf“ (fíkový list) – tato přezdívka souvisela s kritikou iniciativy OSN, která chtěla vytvořit mezinárodní soud pro stíhání zločinů, aby zakryla svoji neochotu vojensky zasáhnout v Bosně a Hercegovině. Madeleine Albright, tehdejší velvyslankyně USA v Radě bezpečnosti OSN, konstatovala: „*It was easy enough to take the first vote in February [1993] to get the Tribunal created, but nobody really believed that it would work [...] And we then in May [1993] voted on how the procedure of the Tribunal would work. And then still nobody thought it would work. They said that there would never be indicted, and then they said there would never be any trials, and then they said there would never be any convictions, and there would never be any sentencing.*“ (Elias-Bursac 2015:21).

Jen díky odhodlání soudců, státních zástupců, vyšetřovatelů, ale také tlumočnicků bylo možné obžalovat osoby odpovědné za válečné zločiny dokonce ještě během probíhající války (Elias-Bursac 2015:20).

S koncem ICTY v roce 2017 přebral jeho práci Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály (IRMCT). Mechanismus, vytvořený Radou bezpečnosti OSN, už dříve převzal funkci Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, jehož činnost byla ukončena v roce 2015. Mechanismus by měl uzavřít případy Radovana Karadžiče, Vojislava Šešeljla a také Ratko Mladiče (všechny ve fázi odvolání). Kromě toho znovu zahájil proces se dvěma bývalými důstojníky srbské kontrarozvědky, Jovicou Stanišičem a Franko Simatovičem, původně zproštěnými viny.<sup>55</sup>

#### **4.5 Odlišné právní systémy**

Stejně jako u jiných mezinárodních tribunálů se i u ICTY museli tlumočníci vyrovnat kromě jazykových bariér a s nimi spojených úskalí i s různými právními systémy. V oblasti právních systémů se obecně rozlišuje mezi tzv. *Civil Law* a *Common Law*. *Civil Law*, tedy kontinentální právo, je známé ve většině světa včetně západní a východní Evropy, ve velké části Jižní Ameriky, Asie, Afriky, ale také na Středním východě. *Common Law*, označované jako angloamerické nebo také anglosaské právo, se aplikuje v zemích, jako je USA, Velká Británie (kromě Skotska), část Kanady, Nový Zéland, Austrálie, tedy tam, kde je jazykem práva angličtina (Schweda Nicholson 2010:38). Kontinentální právo se od angloamerického liší v tom, že je kodifikováno ve sbírkách. Angloamerické právo naproti tomu vychází

---

<sup>55</sup> Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2330053-po-temer-ctvrtstoletí-konci-trestni-tribunal-pro-jugoslavii-vyslouzil-si-uznani-i> [cit. 27.02.2020].

z tzv. precedenčních případů. Jedná se o právní rozhodnutí a postupy, které vychází z již podobných projednaných případů.

Kontinentální a angloamerické právo se liší především v přístupu. Kontinentální právo vychází z toho, že obviněná osoba je považována za vinnou do té doby, než se u soudu prokáže její nevina. Zde hrají důležitou roli především soudci, kteří se u soudu vypyávají obžalovaných a nejsou jen koordinátory souzených případů.

Angloamerické právo vychází z toho, že obviněná osoba vinu nenese, dokud u soudu nebude prokázána. Pokud je obviněný vinen, musí být důkazy o jeho vině naprosto nezpochybnitelné, jasné a přesvědčivé. Soudci zde hrají roli tzv. koordinátorů. Vše ověřují, ale otázky kladou advokáti (obhájci nebo státní zástupci). Takové situace se dějí především u přímých nebo křížových výslechů.

U ICTY došlo k prolnutí těchto dvou právních systémů, přičemž angloamerické právo mělo větší váhu, vznikl tzv. hybridní právní systém. Stěžejní bylo, aby osoby, které pochází z jednoho právního systému, dokázaly pochopit i druhý právní systém. Křížové výslechy sloužily jako důkaz věrohodnosti svědků. U ICTY nebyla přítomna porota a rozhodnutí leželo v rukách tří soudců, kteří měli rozhodnout jednomyslně (Memić 2014:27-28).

Pro tlumočnický bylo nutné se na tento specifický právní systém připravit. Kvůli angloamerickému právu byla velmi důležitá struktura otázek pokládaných svědkům skrze tlumočnicka. V rámci angloamerického právního systému jsou advokáti samozřejmě na tento způsob výslechu trénováni. Jejich schopnost formulovat otázky vhodným způsobem pak ale zásadně ovlivnila práci tlumočnicků. Pro tlumočnický znamenal tento hybridní systém angloamerického a kontinentálního práva především hlubší seznámení se s oběma právními postupy. I přestože jsou vždy obeznámeni s jedním z právních systémů, musejí se naučit rozpoznat, jak se tato hybridní struktura u ICTY v praxi propojila (Schweda Nicholson 2010:39).

#### **4.5.1 Příprava jazykových služeb**

Jak již je zřejmé z předešlého výkladu o fungování Norimberských procesů, tvoří nedílnou součást mezinárodních tribunálů příprava jazykových služeb. V následujících dvou podkapitolách představím způsob tlumočení a jazykovou sekci ICTY.

#### 4.5.1.1 Sekce konferenčních a jazykových služeb

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii se skládal ze tří hlavních oddělení: soudní kanceláře, úřadu státního zástupce a senátů.<sup>56</sup> Sekce konferenčních a jazykových služeb (*Conference and Language Services Section*, dále jen CLSS) byla součástí soudní kanceláře a zajišťovala konferenční, překladatelské a tlumočnické služby.

Hlavní soudní slyšení u ICTY se tlumočila simultánně. Ke konsekutivnímu tlumočení se přistupovalo při různých jednáních, schůzkách s právníky a obžalovanými či svědky, s novináři apod.<sup>57</sup> Po většinu času se tlumočilo směrem do mateřštiny, jak je tomu zvykem u OSN.

Tři soudní síně ICTY byly v průběhu konání tribunálu v roce 2005 zrekonstruovány. Díky tomu bylo nově možné vést soudní přelíčení až s osmnácti obžalovanými současně. Součástí renovace byla aktualizace zařízení umožňujících simultánní tlumočení do čtyř jazyků v každé soudní síni (Schweda Nicholson 2010:45-46).

Tribunál měl dva oficiální úřední jazyky – angličtinu a francouzštinu. Všechny zaměstnanci a soudci museli hovořit alespoň jedním z nich. V souladu s mezinárodními normami v oblasti lidských práv měli všichni obžalovaní právo použít u soudu svůj rodný jazyk. Obvinění před tribunálem hovořili bosensky, chorvatsky či srbsky, v některých případech také albánsky nebo makedonsky. Tyto jazyky byly jednacími jazyky tribunálu. V této souvislosti se vžila zkratka BCS (bosenština/chorvatština/srbština). Jedná se o zkratku vytvořenou ICTY, zahrnující i srbochorvatštinu, kterou se v bývalé Jugoslávii hovořilo a jež má různé varianty. Tyto varianty se liší ve slovní zásobě (podobně jako americká a britská angličtina) či ve výslovnosti, rozdílů ale nejsou natolik radikálních, aby narušovaly komunikaci.

Všechny základní právní dokumenty tribunálu (jednací řád, důkazní prostředky, statut, obvinění a rozsudky) byly překládány do jednacích jazyků. Překlady nebyly vždy vytvářeny přímo. Například dokument v BCS byl nejprve přeložen do angličtiny a z ní poté do francouzštiny. Anglický překlad se jako základ pro vytvoření francouzské verze často používal (Schweda Nicholson 2010:42–44). V důsledku toho byla všechna soudní řízení vedena nejméně ve třech, někdy ve čtyřech jazycích, přičemž všechny písemné dokumenty byly převáděny do dvou až pěti jazyků.

Každá soudní síň měla k dispozici několik zvukotěsných tlumočnických kabin poskytujících tlumočnické služby jak pro všechny účastníky soudu, tak pro veřejnost.

---

<sup>56</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/about/tribunal/organisational-chart> [cit. 28.02.2020].

<sup>57</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/about/registry/translation-and-interpretation> [cit. 28.02.2020].

Tlumočníci pracovali v týmech, každý tlumočnický tým tlumočil po dobu 30 minut. V kabině byli přítomni vždy 2–3 tlumočníci. Byli povinni respektovat důvěrnost řízení a usilovat o profesionalitu za všech okolností, proto podléhali striktnímu výběrovému řízení.<sup>58</sup>

Je ovšem důležité si uvědomit, že výše popsané se týká pozdějších let fungování tribunálu. Když v roce 1993 ICTY vznikl, nebyl zaveden systém, který by jazykové služby organizoval. Například neplatily oficiální pokyny pro tlumočnickou službu v počtu tlumočených dnů a hodin, rozměrech tlumočnických kabin a také nebylo zajištěno poskytování dokumentů pro přípravu tlumočnicků. Etický kodex pro tlumočnické služby byl sepsán teprve v roce 1999. Je zarážející, že služby ICTY trpěly takovým nedostatkem v oblasti překladatelských a tlumočnických služeb, především proto, že se jednalo o ad hoc tribunál, spadající svou působností pod OSN. Vzhledem k tomu, že OSN mělo více jak půl století zkušeností s plánováním jazykových služeb, je překvapivé, že takové standardy nebyly stanoveny dříve.

Ačkoli organizace jazykových služeb z počátku nebyla jedna z nejlepších, svou práci tlumočníci odváděli velmi dobře. Jednalo se o profesionální konferenční tlumočnické služby, kteří měli bohaté zkušenosti s tlumočením u mezinárodních organizací. Jejich výběr do těchto organizací rovněž podléhal striktním výběrovým kritériím.

Kromě poskytování jazykových služeb v haagských soudních síních byla CLSS zodpovědná za pomoc při vyslýchání podezřelých a svědků a vysílala tlumočnické služby přímo do terénu, aby pomohla vyšetřovatelům při hledání pachatelů a svědků zločinů.

V rámci svého oboru byli tlumočníci a překladatelé vázáni etickým kodexem tribunálu (viz kapitola 4.5.2 Etický kodex tlumočnické služby ICTY). Byli povinni zachovávat důvěrnost informací, jež během své práce získali, a to i po ukončení své práce pro tribunál. Jazyková komunikace mezi podezřelými nebo obviněnými a jejich právníky vázala tlumočnické služby a překladatele mlčenlivostí. Byli také povinni jednat nezávisle a nestranně.

Při práci v soudních síních měli upozornit soudce na jakékoli pochybnosti vyplývající z výběru slov řečníka. Pro CLSS nebyla důležitá jen profesionalita tlumočnické služby a dodržování etického kodexu, ale také jednotná terminologie. Za tímto účelem zřídila CLSS vlastní oddělení starající se o dodržování konzistentní terminologie a poskytující skrze svůj interní systém tlumočnické služby i překladatelům terminologické glosáře.<sup>59</sup>

---

<sup>58</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/about/registry/translation-and-interpretation> [cit. 28.02.2020].

<sup>59</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/about/registry/translation-and-interpretation> [cit. 28.02.2020].

#### 4.5.2 Etický kodex tlumočnicků ICTY

Etický kodex a profesionalita představují pojmy, které jsou v pracovním nasazení tlumočnicka nepostradatelné. Tlumočnick, který nejedná eticky, nejedná ani profesionálně a zároveň ten, který jedná neprofesionálně, jedná neeticky. Od tlumočnicka se žádá, aby měl znalosti a schopnosti, jež klient nemá. Zákazník na oplátku žádá vysoce profesionální službu, která jde ruku v ruce s morálními hodnotami a schopnostmi v určité oblasti. Společenské, morální i profesní hodnoty zaštiťuje tzv. etický kodex tlumočnicka/překladaatele. Ten se upravuje podle potřeb různých institucí a orgánů. Přesto jsou v něm obsažena i obecná pravidla, např. různé zásady, které se dodržují v rámci orgánů a institucí vyžadujících specifické chování tlumočnicka/překladaatele. Tato pravidla, normy a zásady vymezují práva a povinnosti tlumočnicka a zároveň chrání i klienta. Slouží k tomu, aby se postavení tlumočnicka a jeho role nedala zneužít např. v tom smyslu, že tlumočnick bude během soudního řízení tlumočit ve prospěch klienta.

Etický kodex mj. předepisuje i tlumočnickův oděv, vystupování a přípravu. Jednou ze zásadních restrikcí tlumočnicka je povinnost nevměšovat se a vkládat do tlumočení vlastní myšlenky či domněnky. Tlumočnick je povinen pouze vyjádření z jednoho jazyka do druhého převést.

Pro tlumočnicka je zároveň nezbytné dodržovat obecné zásady komunikace s příslušníky odlišných národů a etnik a uvědomit si, že některá pravidla jsou v určitých zemích odlišná.

Je nutné zmínit, že etické kodexy nezahrnují, popřípadě nepředepisují, jak by se člověk měl v určité situaci chovat a podle jaké normy by se daná situace měla řešit. Etické kodexy slouží pouze jako pomocný prvek a mají své limity. Každá tlumočená situace je individuální, a tak by se k ní mělo přistupovat. Rovněž komunikace v ní je dynamická, a tak je na tlumočnickovi, jak takovou situaci bude analyzovat. Tlumočnickovo rozhodnutí by proto mělo být fundované a v dané situaci etické.

Jak již bylo zmíněno, měl i Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii od roku 1999 vlastní etický kodex, kterým se museli řídit všichni tlumočnicki a překladaatelé zaměstnaní tribunálem, aby byl zajištěn vysoký standard služeb. Kodex se dělil do čtyř následujících částí: profesionální chování, všeobecné povinnosti tlumočnicků vůči soudnímu dvoru, odborné kompetence a povinnosti vůči profesi. Tyto jednotlivé oddíly byly dále členěny a popisovaly vztahy a povinnosti. Etický kodex mimo jiné stanovoval, že: „*The functions performed by interpreters and translators require them to act faithfully,*

*independently, impartially and with full respect for the duty of confidentiality.*“ (Preambule, odst. 2, str. 4)

Důležitý bod etického kodexu ICTY tvořila definice, mezi kterými stranami tento kodex nabývá platnosti. Jednalo se o CLSS a tlumočnický, již byli najímáni buď na hlavní pracovní poměr, nebo na dobu určitou s tím, že budou simultánně tlumočit soudní jednání tribunálu. Kodex rovněž upravoval povinnosti překladatelů. Tlumočníci a překladatelé se v kodexu zavázali k profesionálnímu chování: *„Interpreters and translators shall behave in a courteous, polite and dignified manner at all times. Interpreters shall at all times maintain a professional attitude in dealings with Judges, court officers, witnesses, lawyers and other persons inside the courtroom. Interpreters should strive for professional detachment at all times.*“ (Článek 4, odst. 2, str. 8)

Kromě toho měli být spolehlivými jazykovými prostředníky, kteří měli být schopni soudce informovat o veškerých jazykových pochybnostech vyplývajících z jazykových rozdílů zdrojového a cílového jazyka.

Etický kodex v článku 9 stanovil též přípravu tlumočnicků. Součástí tohoto bodu je i kapitola o přesnosti tlumočení: *„Interpreters shall convey the whole message, including vulgar or derogatory remarks, insults and any non-verbal clue, such as the tone of voice and emotions of the speaker, which might facilitate the understanding of their listeners. Interpreters and translators shall acknowledge and rectify promptly any mistake in their interpretation or translation. If anything is unclear, interpreters and translators shall ask for repetition, rephrasing or explanation.*“ (Článek 10, str. 14)

Bylo tedy nepřijatelné, aby tlumočnický během tlumočení zatajoval, měnil nebo odmítl tlumočit informace, protože by se mu osobně přičily. Oprava vlastních chyb byla nezbytná, stejně tak jako požadavek o vysvětlení či opakování řečeného.

Tlumočnický by se během své tlumočnické profese měl neustále vzdělávat a zajistit, aby byl jeho výkon v každé situaci na nejvyšší úrovni. Proto byl součástí kodexu i profesní rozvoj a také organizace týmové práce či vzájemné pomoci mezi kolegy. Úplné znění kodexu je Přílohou 1 této diplomové práce.



### 4.5.3 Tlumočnické kabiny a technika

Jak již bylo opakovaně zmíněno, z praxe vyplývá, že tlumočníci potřebují takové pracovní podmínky, aby byla zajištěna vysoká kvalita tlumočení. Jedná se např. o správné podmínky pro poslech, výhled do sálu na řečníky, ventilace, pohodlné židle v tlumočnických kabinách, ale také pravidelné přestávky a možnosti přípravy.

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii tyto podmínky zajistil. Před samotným tlumočením v kabinách měl tlumočnick u ICTY možnost počkat v tzv. předsáli, kde měl možnost se připojit nejen na internet, ale i do lokální sítě ICTY skrze dostupné počítače. Toto předsálí bylo dále vybavené telefonem, který umožňoval např. kontaktování jazykové sekce soudu. Předsálí disponovalo dokonce i kuchyňkou (Stern 2012:12-13).

Každá soudní síň měla k dispozici tři kabiny, přičemž bylo možné doplnit čtvrtou kabinu pro albánštinu. Kabiny v ICTY byly prostorné, klimatizované, zvukotěsné a zabudované pevně do místnosti. Kromě klasického tlumočnického vybavení disponovaly tyto kabiny obrazovkou a připojením k internetu. Prostorná kabina umožnila tlumočnickům odkládat na stůl využívané materiály a podklady. Tím byl zajištěn dostatečný pracovní prostor (viz obrázek 7<sup>60,61</sup>) (Stern 2012:13-14).

---

<sup>60</sup> Dostupné z: <https://kosovotwopointzero.com/icty-ears-interpreters/icty-international-criminal-tribunal-for-the-former-yugoslavia-intext-martino-lombezzi/> [cit. 28.02.2020].

<sup>61</sup> Moderní vybavení kabiny s mikrofonom a sluchátky. Tlumočnick si mohl přímo v kabině nastavit hlasitost, jazykový vstup a vypínat a zapínat mikrofonom dle svých potřeb.



**Obrázek 7:** Tlumočnická kabina v ICTY

Akustika v soudních síních je pro tlumočnickův výkon rozhodující, proto byly kabiny zvukotěsné, vybaveny sluchátky a mikrofony, které zajišťovaly odpovídající akustické podmínky a tlumily okolní ruchy. Také v soudní síni bylo každé místo pro posluchače a další přítomné opatřeno mikrofony a sluchátky, přičemž platilo, že to, co nebylo řečeno do mikrofonu, se netlumočilo. Soudce měl právo vypnout mikrofon řečníka, pokud porušoval zásady ICTY. Umístění kabin bylo strategické, tak jako v Norimberku. Tlumočníci byli tzv. chráněni sklem, měli odstup od řečníků (obžalovaných a svědků), aby mohla být zachována neutralita a nestrannost (Stern 2012:16).

Každá soudní síň dále disponovala kamerovým systémem, který byl nasměrován na řečníka, tento záznam byl pak promítán tlumočnickům do kabin na monitor (viz obrázek 8<sup>62,63</sup>).

---

<sup>62</sup> Soudní síň č. 1, tedy největší místnost ze tří dostupných soudních síní, má před každým místem k sezení monitory a kamerový systém umístěný na stropě sálu. V pozadí obrázku jsou uprostřed vpravo viditelné tlumočnické kabiny.

<sup>63</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2HhrpKMKe-8> [cit. 28.02.2020].



**Obrázek 8:** Soudní síň č. 1

Na monitorech umístěných v tlumočnických kabinách se v průběhu zasedání soudu objevovala angličtina v reálném čase. Tento přepis angličtiny zajišťoval, než byl celý systém zmodernizován, soudní zpravodaj. Pokud řečník hovořil jiným jazykem, zpravodaj vždy poslouchal anglický výstup, i když se jednalo o tlumočenou verzi. Pro trvalý záznam se používaly nahrávky všech soudních a plenárních zasedání (Schweda Nicholson 2010:42-44).

Tlumočnickům byl po modernizaci umožněn přístup k místu zpravodaje tzv. *LiveNote transcription*<sup>64</sup>, díky němuž měli možnost sledovat anglický přepis projevu v reálném čase. I toto zařízení přispívalo k lepší kvalitě tlumočení.

Protože je kvalita tlumočení častým předmětem kritiky a zpochybňování, měla by každá instituce zajistit, aby bylo při jednání jakýmkoli způsobem implementováno monitorování. Samozřejmostí je to, že primární odpovědnost za zajištění kvality tlumočení nesou samotní tlumočníci, protože první kontrolu provádějí sami během svého projevu.

---

<sup>64</sup> LiveNote transcription je počítačový program, který v reálném čase zaznamenává jazykový projev, nepoužívá se výhradně u tlumočení, ale je možné ho použít i při diktování záznamů ze zasedání nebo pro osobní použití v rámci diktování libovolného textu. Tento software umožňuje sdílení přepisu a videa na dálku pomocí internetového připojení.

Mezinárodní soudy pochopitelně takové postupy dodržují a snaží se o co nejrychlejší identifikaci případných chyb a jejich bezprostřední nápravu. Již Norimberské procesy vyvinuly systém řízení kvality a její kontroly, jež jsme představili výše. ICTY se této kontrole přizpůsobil a upravil si ji dle svých potřeb. Každý z tlumočnických týmů byl např. přiřazen vždy ke stejnému případu, aby se předešlo chybám a byla zajištěna kontinuita a konzistence tlumočení.

Ke včasnému odhalení chyb přispívá i zmíněný software LiveNote transcription fungující na bázi automatického rozpoznávání hlasu. Jeho automatický přepis se objevuje na obrazovkách v tlumočnických kabinách, umožňuje tak tlumočnickům a jejich kolegům podchytit pochybení a buď je opravit okamžitě, nebo na ně upozornit vedoucí jazykové sekce. Ti pořídí zápis a zašlou ho tribunálu, aby mohla být chyba napravena. LiveNote transcription také poskytuje úplný přepis (viz obrázek 9<sup>65,66</sup>) na konci každého jednání pro kontrolu v případě sporů týkajících se řečeného za tím účelem, aby mohl být takový napadený výrok přezkontrolován (Stern 20012:23-25).

---

<sup>65</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/x/cases/strugar/trans/en/040423IT.htm> [cit. 06.03.2020].

<sup>66</sup> LiveNote transcription automaticky zaznamenává vše, co je řečeno v soudní síni včetně tlumočení.



1 Friday, 23 April 2004  
2 [Open Session]  
3 [The witness entered court]  
4 [The accused entered court]  
5 --- Upon commencing at 2.32 p.m.  
6 JUDGE PARKER: Good afternoon. Sorry about the delayed start.  
7 Apparently the previous hearing ran over in time a little.  
8 Ms. Mahindaratne.  
9 MS. MAHINDARATNE: Thank you, Your Honour. Before I start, Your  
10 Honours, there are three corrections to be made to the transcript  
11 material. Corrections, so may I be permitted?  
12 JUDGE PARKER: Yes.  
13 MS. MAHINDARATNE: Since LiveNote has not yet been updated to the  
14 word form, what I have is the LiveNote pages, not transcript page numbers.  
15 I'm referring to page 38 of LiveNote, line 10. The witness indicated that  
16 the position which he marked as "B" on the map came into existence in the  
17 second half of December. However, it has gone down on the record as the  
18 second half of November, so it should be corrected to read as "second half  
19 of December."  
20 JUDGE PARKER: Yes.

**Obrázek 9:** LiveNote transcription

Pro zajištění kvalitnějšího tlumočení a zobrazení dokumentů byl důkazní materiál a předkládané dokumenty promítány tlumočnickům přímo v kabinách na monitorech (viz obrázek 10<sup>67,68</sup>) (Memić 2014:30).



**Obrázek 10:** Zařízení pro zobrazování dokumentů

---

<sup>67</sup> Obrázky, dokumenty či mapy mohou být zobrazeny prostřednictvím zařízení, na které mohou svědci kreslit. Tyto dokumenty poté slouží jako oficiální dokumenty tribunálu. Jsou dostupné i tlumočnickům.

<sup>68</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2HhrpKMKe-8> [cit. 01.03.2020].

Systém červeného a žlutého světla známého z Norimberku naprosto vymizel. Tlumočníci na technické problémy mohli upozornit přímo do mikrofonu, popřípadě zavolat technika, který měl k dispozici vlastní kabinu s technikou a výhledem do soudní síně. Všechna soudní zasedání byla nahrávána, archivována a vysílána po celém světě. Vytvoření audiovizuálních nahrávek bylo součástí pravidel tribunálu společně se zajištěním ochrany svědků a důvěrnosti informací.

ICTY poprvé v historii vytvořil komplexní nahrávání celého procesu ve všech pracovních jazycích tribunálu včetně audiozáznamů, elektronického rozmazávání identity v rámci ochrany osob ve vysíláních, zapracování důkazních videozáznamů, výslechů svědků na dálku včetně tlumočení v reálném čase od roku 1993 do roku 2017. Pro ochranu samotného ICTY bylo v rámci nahrávání nutné vytvořit zpoždovací systém (o 30 minut) zajišťující ochranu proti kompromitaci informací a svědků. Tento systém automaticky mazal osobní a uzavřená jednání a automaticky vytvářel verzi pro veřejnost.

Celý systém byl na přelomu 21. století přesunut na digitální verzi. Digitalizovala se i původně tištěná dokumentace. Obojí bylo dostupné skrze interní systém ICTY. Tím bylo zajištěno zkrácení časových prodlev v rámci prezentací a poskytování těchto dokumentů tlumočnickům, ale byla také zajištěna lepší čitelnost dokumentů. Důležitou součástí bylo uchovávání dokumentace po celou dobu procesů, aby byly kdykoliv dostupné. Digitální dokumentace byla archivována denně. Svých digitálních verzí se dočkaly i analogové záznamy z dřívějších dob.

Mikrofony, které jsme zmiňovali již vícekrát, jsou nedílnou součástí celého systému. Účastníci tribunálu, kteří nebyli obeznámeni s tlumočením nebo mluvením do mikrofonu, byli během svého projevu upozorňováni, aby od mikrofonu udržovali určitou vzdálenost, aby nedocházelo k rušení zvuku a aby bylo správně rozumět. Během zasedání soudu se mohlo stát, že tlumočnick zapomene zapnout svůj mikrofon, proto bylo nutné vždy na tuto chybu upozornit a musela být okamžitě napravena, aby mohl být zvukový záznam kompletní. Na zapnutý či vypnutý mikrofon upozorňoval červený kroužek okolo mikrofonu. Pokud svítil červeně, mikrofon byl zapnutý (viz obrázek 11<sup>69,70</sup>).

---

<sup>69</sup> Jedna z tlumočnických staniček pro simultánní tlumočení se sluchátky a zapnutým mikrofonem, který se ovládá pomocí červeného tlačítka na staničce. V dnešní době existuje mnoho variant staniček se stejným funkčním principem ovládní. Na staničce se dal nastavit zvukový kanál s vybraným jazykem.

<sup>70</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2HhrpKMKe-8> [cit. 01.03.2020].



**Obrázek 11:** Tlumočnická stanička

Všechna soudní jednání ICTY byla dostupná veřejnosti a každý mohl sledovat vysílaná jednání online včetně tlumočení. ICTY byl velmi průlomový z hlediska techniky a využití technického vybavení včetně kabin, které se snaží implementovat i do ostatních soudních síní po celém světě.<sup>71</sup> Dokázal tím nejen usnadnění práce tlumočnickům, ale přispěl tím k její kvalitě.

#### **4.5.4 Výběr tlumočnicků**

Výběr tlumočnicků probíhal skrze přesně stanovené postupy, které podléhaly určitým kritériím a datují se zpět k Norimberku. ICTY využívalo mezinárodní inzerce, která je Přílohou 6 této diplomové práce, aby oslovil vysokoškolsky vzdělané osoby s odpovídající jazykovou kombinací (angličtina, francouzština, BCS). Velkým problémem se ukázalo být vybírání tlumočnicků z tzv. malých jazyků (nepříliš rozšířených s malým počtem mluvčích). U ICTY byl problém především ve výběru tlumočnicků albánštiny.

---

<sup>71</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2HhrpKMKe-8> [cit. 01.03.2020].



Kritéria a podmínky, za kterých Norimberk vybíral své tlumočníky, se u ICTY zmodernizovaly, aby odpovídaly současným požadavkům kladeným na tlumočnickou profesi.

Ten, kdo se ucházel o pozici simultánního tlumočnicka Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, musel mít podle výběrových kritérií úspěšně absolvované vysokoškolské studium na uznaném tlumočnickém ústavu a musel doložit minimálně pětiletou praxi v oblasti konferenčního tlumočení (na zaškolování nebyl prostor). Dalšími kritérii byly schopnosti nejen v oblasti simultánního tlumočení, ale také kompetence v oblasti kulturního kontextu jak ve výchozím, tak v cílovém jazyce. Znalosti v oblasti práva byly velmi žádané a praktické pro náročnou práci v Haagu. Výběrová řízení také stanovovala kompetence, které by tlumočnický měl již ze své podstaty mít. Jednalo se především o profesionalitu, dochvilnost a ochotu dodržovat flexibilní pracovní dobu. Tlumočnický musel být vytrvalý, musel umět tlumočit obtížné právní dokumenty a emocionálně vypjatá svědectví. Musel být ochotný se neustále vzdělávat, tlumočit svědomitě a se zájmem. Musel být schopný přizpůsobit tón hlasu, jazyk a styl tak, aby odpovídal publiku. Tlumočnický musel spolupracovat se svými kolegy a musel převzít odpovědnost za svůj tlumočnický výstup. Ke všem výše zmíněným kritériím se tlumočnický musel podrobit přijímacímu testu, který zaručil jeho schopnosti a vhodnost pro vybranou pracovní pozici.<sup>72</sup>

Zkušenost v oblasti práva byla velmi vysoce ceněna, ale jen velmi málo tlumočnicků mělo možnost takovou zkušenost získat. Především kandidáti z ICC měli výhodu v oblasti práva. Většina tlumočnicků s jazykovou kombinací francouzština–angličtina a francouzština–BCS se přihlásila se zkušenostmi z jiných mezinárodních institucí a organizací a jsou dodnes členy Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků (AIIC). Podmínky a standardy u ICTY těm u AIIC odpovídaly. Někteří tlumočnický BCS měli zkušenosti jako tlumočnický ministerstva zahraničí bývalé Jugoslávie nebo jako tlumočnický nevládních organizací v USA či v Evropě. Tlumočnický s jazykovou kombinací angličtina–BCS měli zkušenosti s konsektivním tlumočením v terénu či překladem nebo byli zaměstnaní jako překladatelé nebo tlumočnický pro investigativní skupinu ICTY. Nábor takových tlumočnicků měl výhodu v jejich nezbytné tematické přípravě.

Během výběrových řízení pro obsazení tlumočnických pozic již zmíněných tzv. malých jazyků byly požadavky sníženy, ale zato musely být vyváženy odpovídajícími zkušenostmi. Znalost kultury bývalé Jugoslávie a žádoucí právní vzdělání patřily mezi hlavní

---

<sup>72</sup> Dostupné z: [https://icty.org/x/file/jobs/vacancies\\_professional/2011/110803\\_ci20250\\_p3e.pdf](https://icty.org/x/file/jobs/vacancies_professional/2011/110803_ci20250_p3e.pdf) [cit. 01.03.2020]

kritéria (Stern 2009:3). O tlumočnících ICTY lze všeobecně říci, že se jednalo o vysokoškolsky vzdělané jedince, kteří byli vychováni vícejazyčně v multikulturním světě již od dětství a svou jazykovou schopnost začali vědomě rozvíjet až během svých studií. Na rozdíl od Norimberku se tedy nejednalo o náhodu, ale o cílené vzdělávání a přípravu na tlumočnickou profesi a rozvíjení vášně pro cizí jazyky a komunikaci.

Výběrové řízení spočívalo v odborném testu (tyto testy nebyly veřejné a nejsou o nich žádné oficiální informace, pouze zmínky ve vypsáních pracovních pozicích viz Příloha 6) a odborném rozhovoru. Dohromady bylo najato 1 500 zaměstnanců, z toho 150–170 tlumočnicků (Elias-Bursač 2015:19). Tam, kde bylo potřeba, byli dodatečně najímáni tlumočníci na volné noze, přičemž platilo, že zaměstnanec ICTY byl zaměstnanec OSN a dostával tomu odpovídající plat (Stern 2012:11-12).

Je také nutné zmínit, že podobně jako v Norimberku museli i tlumočníci ICTY opustit svůj domov na Balkáně kvůli etnickému pronásledování a válce. Schweda Nicholson (2010:45) zmiňuje, že každý z tlumočnicků byl svým způsobem zasažen válkou. Ve srovnání s tlumočníky v Norimberku, kterým bylo kolem dvaceti let a byli většinou mužského pohlaví, byli tlumočníci u ICTY starší a jejich věk se pohyboval v rozmezí od třiceti do šedesáti let. V Haagu také tlumočily převážně ženy, což vedlo k feminizaci tohoto oboru (Milicevic 2011:94).

#### **4.5.5 Příprava tlumočnicků**

Neustálá příprava a zdokonalování sebe sama vyplývá z etického kodexu a musí být dodržována všemi tlumočníky bez výjimek. Příprava na jednotlivá soudní jednání byla nedílnou součástí práce tlumočnicků a bez ní by nebylo možné dosáhnout cíle tlumočení. Rovněž sloužila k udržení vysokých standardů a zajištění kvality tlumočení u ICTY.

Dle výzkumu Ludmily Stern (2012: 19–21) měli tlumočníci mnoho možností, jak se na tlumočení připravit a jak si zajistit potřebné materiály, např. obžalovací spis.

ICTY spravoval odbornou knihovnu s právními a interními publikacemi, tudíž se tlumočníci mohli odborně připravovat na každý jednotlivý případ. Oproti Norimberku bylo toto u ICTY samozřejmostí a tlumočníci mohli nahlédnout do spisů a do související dokumentace. Tlumočníci, kteří nejdříve u tribunálu začali pracovat jako konsektivní tlumočníci nebo jako překladatelé, měli velmi dobrou výchozí pozici, neboť díky své předešlé práci byli dobře obeznámeni nejen s tematikou, ale také s užívanou slovní zásobou.

Tlumočníci u ICTY zpravidla pracovali 4 dny v kabinách a pátý den netlumočili. Tento den pak využívali k přípravě na další slyšení, což odpovídalo systému, který byl použit i v Norimberku.

Tlumočnickou přípravu u ICTY můžeme rozdělit do 3 kategorií: předběžná příprava, krátkodobá a dlouhodobá příprava. O předběžné přípravě jsme se již zmínili, obsahuje obžalovací spisy, jména atd. Během procesů se stávalo, že některé dokumenty měli tlumočníci k dispozici krátkou dobu před zahájením soudního jednání, ale i tak měli možnost se připravit a seznámit se se slovní zásobou. Pokud byly např. některé osoby u ICTY pod ochranou svědků, tlumočníci tato jména a související materiály dostávali až v nejzazší možný termín před zasedáním.

Krátkodobá příprava zahrnovala prohledávání terminologických a soudních databází ICTY během zasedání soudu na počítačích instalovaných v kabinách. K tomu patřily i rady kolegy v kabině, pokud se jednalo o terminologický problém nebo dohledávání v dokumentaci. Tlumočníci museli mít mj. i přístup k zaznamenaným svědectvím. Pokud tyto materiály tlumočníci neobdrželi včas, nemohla být zaručena kvalita tlumočení. V tomto ohledu se jednalo o nejčastější stížnost tlumočnicků.

Dlouhodobá příprava probíhala již u zmíněných konsektivních tlumočnicků a překladatelů ICTY. Tlumočníci tak měli možnost se seznámit s určitým typem případů v průběhu let. Takové zkušenosti jim umožnily např. lepší výklad právních argumentů.

Příprava tlumočení je pro následnou práci důležitá i proto, že dobře připravený tlumočnick je sebejistější a lépe odolává stresu.

#### **4.5.5.1 Kurzy a osvěta**

Pro zajištění úspěšné komunikace je důležitý nejen faktor přípravy, ale také faktor řečníka a posluchače. Ti si musí být vědomi toho, že jim je tlumočeno nebo že jsou tlumočeni. Jedná se o jeden z bodů, který je u tlumočnické praxe neodmyslitelný. Řečníci a posluchači musí dodržovat určitá pravidla, aby komunikace správně probíhala a tlumočení bylo úspěšné. Proto jsou nedílnou součástí i tzv. školící nebo osvětové programy. Kurzy jsou zároveň pořádány i pro tlumočnický.

Od 11. do 14. prosince 2003 se v Haagu v Grotius Centre for International Legal Studies konal seminář o práci u ICTY pro budoucí zaměstnance a tlumočnický, ale také stávající zaměstnance ICTY. Čtyřdenní seminář byl uspořádán z několika důvodů. Bylo nutné zdůraznit rozdíly mezi kontinentálním a angloamerickým právním systémem, které jsme si již dříve popsali. Zkušenosti účastníků ICTY byly rozdílné. Někteří pracovali na případech v

minulosti nebo se jich aktuálně účastnili, jiní zase byli velmi brzy k určitým případům přidělení a další se účastnili různých kurzů, aby zjistili, jaká je praxe ICTY. Semináře se zúčastnili významní právníci z USA, Velké Británie, Irska a Nizozemska, ale také lingvisté. Součástí byla i zpětná vazba během aktivit na hraní rolí.

Semináře se účastnilo i 18 právníků, aby se mohli připravit na zastupování obžalovaných. Část kurzu, která byla věnována advokátům, poskytla potřebný a intenzivní výcvik v přímých a křížových výsleších. Vzhledem k tomu, že výslech svědků obecně před soudem není součástí systémů kontinentálního práva, bylo nutné, aby se tito právníci naučili základní prvky a specifické strategie spojené s vyšetřováním. Všichni právníci mluvili anglicky, ale na různých úrovních. V průběhu kurzu jazykové schopnosti často ovlivňovaly přesvědčivost jejich argumentů anebo dovednosti, se kterými byly spojené jejich otázky.

Čtyřdenní seminář byl sestaven z několika okruhů. Okruhy témat byly následující: různé právní systémy u ICTY, pravidla a postupy u ICTY, jak pracovat s tlumočníky, brainstorming, přímé a křížové vyšetřovací techniky v rámci výslechů, práce se svědky, vyšetřování v terénu a řízení případů. Školitelé připravili podrobné informace o hypotetickém případu, na kterém skupina byla cvičena. Každý z účastníků měl možnost si vyzkoušet výslech pod dohledem právních zástupců.

Část semináře se konala v malé konferenční místnosti ICTY. Účastníci si zde zkoušeli výslech francouzsky mluvícího svědka v angličtině prostřednictvím simultánního tlumočení. Toto cvičení bylo velmi přínosné pro ty, kteří neměli zkušenosti s prací tlumočnicka. Ti, kteří dlouhodobě pracovali pro ICTY, ale i noví zaměstnanci, hodnotili školení pozitivně. Cenili se vynikající kvalifikace školitelů, ale také odborné pomoci, která byla poskytnuta na všech úrovních. Kurz byl velmi intenzivní a obohacující. Často bylo zmiňováno, že takový seminář by se měl opakovat i na dalších institucích. Následně se ještě konal v Haagu a naposledy v roce 2006 v Montrealu (Schweda Nicholson 2010:47–49).

#### **4.5.6 Jazykové problémy a další výzvy**

O pracovních jazycích tribunálu jsem se zmínila již v kapitole 4.5.1.1. Na tomto místě je vhodné zmínit, že dominantním jazykem ICTY byla angličtina. Většina státních zástupců a soudců hovořila anglicky (ať už byli rodilí, či nerodilí mluvčí). Většina očitých svědků a obžalovaných ovládali jazyky bývalé Jugoslávie (Stern 2004:65).

Kromě všeobecných problémů, které jdou ruku v ruce se simultánním tlumočením a rychlým tempem řeči, se kterými se setkávali i tlumočníci v Norimberku, je velmi zásadní jazyk, ve kterém se jednání vedou. Každý jazyk je determinován dialekty a různými přízvuky.

Největším úskalím byla především varianta tří jazyků – BCS. Proto se tlumočníci museli jazykově dovzdělávat a sledovat jazykový vývoj, v tomto smyslu měli velkou zodpovědnost. V rámci celého procesu tlumočení nebylo jednoduché od sebe jazykové varianty BCS odlišit. Zvláštním problémem byl případ obviněného Slobodana Miloševiče, srbského politika a prezidenta Srbska v letech 1991–1997, který hovořil kosovskou albánštinou, ale tlumočníci ovládali běžnou albánštinu. Kosovská albánština se od ní v některých aspektech liší.

Problém také působila samotná angličtina, protože mnoho přítomných mluvilo u ICTY různým dialektem či s přízvukem. To působilo tlumočnickům dodatečné problémy v porozumění. Jedním z dalších faktorů byli i samotní svědci, kteří často měli silný regionální přízvuk, byli málo vzdělaní, projevovali se zmateně a měli strach (Milicevic 2011:102–103).

Jazykové výzvy, kterým tlumočníci u ICTY čelili, souvisely také s kulturním pozadím. Podle Ludmily Stern (2004:65–66) vycházely především z chybějících lexikálních ekvivalentů, především v oblasti právní a vojenské terminologie u jazykové kombinace angličtina–BCS. Tím docházelo k tomu, že celá řada anglických pojmů neměla v bosensštině, chorvatštině a srbštině zavedené ekvivalenty. Jako příklad lze uvést pojmy *křížový výslech*, *přípravné řízení*, *přiznání*, *vinen* či *nevinen*.

Komplikace nastávaly i mezi angličtinou a francouzštinou. Právní pojmy z francouzštiny pochází z oblasti kontinentálního práva, proto je obecně pro tlumočníky, kteří vycházejí z angloamerického právního systému, velmi obtížné nalézt odpovídající ekvivalenty v daném jazyce – např. výrazy *odvolání*, *obvinění* či *námítka* mají v různých jazycích jiné konotace.

K tomu je nutné připočíst fakt, že pro různé jazykové kombinace (nejen v rámci ICTY) nebyly/nejsou dostupné slovníky se zaměřením na právní terminologii a odpovídající materiál. Proto se např. konkrétně překladatelé Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii uchýlovali k náhradním řešením, mj. původní výrazy psali kurzívou s vysvětlením pojmu v závorkách nebo se spoléhali na poznámky po čarou, s cílem dosažení maximálně přesného vysvětlení užívaných pojmů.

K tomuto řešení ovšem nebylo možné přistoupit při tlumočení. Některé překlady byly nedostačující, či dokonce nepoužitelné, neboť by mohly vést ke zmatení právních expertů. Nulové výsledky mělo i případné užití neologismů či doslovného překladu, naopak by tento krok přispěl ke zmatení rodilých mluvčích. Z toho důvodu se ICTY rozhodl pro řešení, které alespoň částečně mohlo tento jazykový problém vyřešit. Byl vytvořen hybridní jazyk, tzv. *ICTY-speak*.

Protože právní systémy odrážejí kulturu dané země, museli tlumočníci ICTY znát nejen terminologii, ale také význam těchto pojmů, aby našli chybějící lexikální pojmy, které by odpovídaly pojmům v daných cílových jazycích, a překonaly tak překážku nemožnosti komunikace. K úspěšné komunikaci si museli tlumočníci osvojit určité strategie a cíleně je vyhledávat, aby během tlumočení mohli tyto problémy překonat (Schweda Nicholson 2010:39). Vzhledem k rozsahu této tematiky není v rámci diplomové práce možné podrobně popsat a vysvětlit jednotlivé strategie a jejich funkčnost s ohledem na tlumočení u ICTY, proto odkazujeme na tomto místě na publikaci Ludmily Stern z roku 2004 *Interpreting Legal Language at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia: overcoming the lack of lexical equivalents*, která nabízí užitečné informativní pojednání o problému chybějících lexikálních ekvivalentů a nabízí jednotlivá řešení v rámci jazykových kombinací u ICTY. Podle Ludmily Stern (2004) používali tlumočníci ICTY v zásadě dva různé přístupy:

*„ICTY interpreters use either a literal, semantic, speaker oriented, approach, or a pragmatic, communicative, recipient-oriented one, ensuring the comprehensibility of the message transferred to the listener. The former resolves the problem of lexical lacunae at a word level, avoiding lexico-grammatical shifts and replacing the existing term or expression in the source language with an equivalent of the same word class, without changing the grammatical construction in the target language. The latter consists of the interpreter’s resorting to what may appear to be a freer interpretation. It relies on lexico-grammatical changes, conveying the intention of the speaker in order to ensure comprehensibility to the recipient in the target language.“* (s. 66–67)

To tedy znamená, že si tlumočníci ICTY pomáhali při tlumočení právních pojmů, pro které nenašli v cílovém jazyce odpovídající ekvivalent, následujícími strategiemi nebo technikami: doslovným převodem, adaptací, popřípadě kulturní substitucí, výpůjčkami, parafrázemi, kontextualizací, explicitací, *ICTY-speakem* a neologismy. Samozřejmě i tato řešení měla své hranice. Vzhledem k časovému faktoru u simultánního tlumočení měli někteří tlumočníci tendence uchýlovat se k nejjednodušším řešením, jimiž byly doslovné překlady, synonyma nebo neologismy. To ovšem vedlo k nežádoucím negativním účinkům na posluchače. Tlumočení v důsledku toho nebylo přesné a jeho výsledkem byl neefektivní komunikační záměr. Tlumočníci tak mohli polevit z hlediska jazykového citu, neboť tlumočili jednání se stejným tématem. Svou roli hrála také nedostatečná informovanost o rozporu mezi výchozím a cílovým jazykem (Stern 2004:73).

*ICTY-speak*, který pomohl tlumočnickům francouzštiny, byl neznámý pro nové příchozí tlumočnický, ale i pro svědky a nově příchozí právníky či soudce. Aby mohla být zajištěna jazyková jednotnost z hlediska právní terminologie, byla za tímto účelem vytvořena správa terminologie ICTY, díky níž měli tlumočníci přístup k veškerým potřebným glosářům (Stern 2004:72).

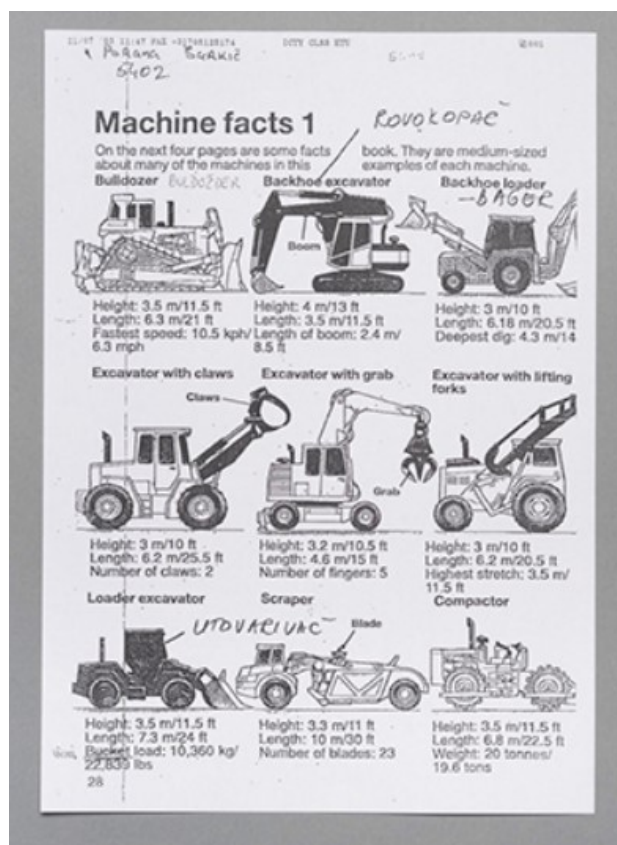
Pro tlumočnický bylo velkou výzvou při tlumočení soudních jednání předkládání dokumentů. Tento problém ICTY vyřešil monitory instalovanými v tlumočnických kabinách, na nichž byly veškeré předkládané dokumenty promítány a tlumočníci tak mohli tlumočit z listu.

Je ale zapotřebí zmínit, že ne všichni tlumočníci dokázali v tomto úkolu obstát. Téměř všichni podezřelí v určitých momentech kritizovali tlumočení. Výjimkou nebyl ani Vojislav Sesejl, bývalý místopředseda vlády Srbska obviněný z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Stěžoval si na tlumočení vojenského termínu *hodnost* a tvrdil, že tlumočníci nemají dostatečné vzdělání, dělají závažné a elementární chyby. Tlumočníci měli ovšem k dispozici glosáře, které obsahovaly veškeré vojenské hodnosti a tituly různých ozbrojených sil, které proti sobě bojovaly v bývalé Jugoslávii. Tímto měly být chyby eliminovány. Pro lepší orientaci a připravenost byla také chodba u tlumočnických kabin vybavena mapou celého Balkánu. Terminologické výzvy se objevovaly pouze u určitých případů, jako byly ty o Srebrenice (viz obrázek 12<sup>73,74</sup>).

---

<sup>73</sup> Dostupné z: <https://kosovotwopointzero.com/en/icty-ears-interpreters/> [cit. 07.03.2020].

<sup>74</sup> Příprava tlumočnice na případy o Srebrenice, kde se hovořilo o bagrech a o tom, jak byly použity.



Obrázek 12: Příprava tlumočnice

#### 4.5.6.1 Stres tlumočnicků

Se stresem se musí během své práce tlumočnick vyrovňovat za jakýchkoli okolností. Patří to k profesionalitě v oboru. Tlumočnick se musí umět ovládat, i když tlumočí velmi nepříjemné, choulostivé a detailní informace. Ovládnout se ve vypjatých situacích bylo velmi těžké pro tlumočnický, kteří přišli z bývalé Jugoslávie. Takoví tlumočnický velmi často bojovali sami se sebou, aby zachovali neutralitu, protože věděli, že dotyčný, kterého tlumočili, např. nemluvil pravdu. Jediné, v co doufali, bylo správné rozhodnutí soudu. Také se stávali svědky toho, kdy se obhájci snažili podsouvat myšlenky a slova obžalovaným. V takových momentech si tlumočnický, jakožto svědci války, připadali bezmocní.<sup>75</sup>

Podobně jako u Norimberských procesů se tlumočily velmi citlivé události. V případě ICTY se jednalo např. o znásilňování žen v táborech ve městě Foča v Bosně a Hercegovině. Tlumočnický se snažili si od takových témat udržet odstup, ale do jisté míry byli a jsou tlumočením takových událostí psychicky poznamenáni.

<sup>75</sup> Dostupné z: <https://kosovotwopointzero.com/en/icty-ears-interpreters/> [cit. 07.03.2020].



Emocionální napětí mohlo postihnout i tlumočníky, kteří přímo ze zasažené oblasti nepocházeli. ICTY z tohoto důvodu nejen pro tlumočníky, ale obecně pro všechny zaměstnance ICTY zřídilo psychologickou poradnu. Zde pracoval psycholog Kevin Cullen, který celkově poskytl poradenství zhruba 30 % zaměstnanců ICTY.

Cullen jmenoval některé účinky stresu, které se projevovaly nejen na tlumočnicích. Jednalo se o noční můry, vyhoření nebo nepřímé trauma. Nepřímé trauma je výsledkem např. tlumočení emocionálně vypjatého svědectví. Následně se osoba, která tlumočí, dlouhodobě cítí tak, jako by si příběh prožila sama. Tlumočníci pro ICTY tlumočili řadu let a Cullen potvrzuje, že mnoho tlumočnicků bylo schopno si osvojit strategie zvládnání stresu. Tlumočníci, kteří tlumočili v terénu, se setkávali s tím, že někteří svědci odmítali spolupracovat, neboť zjistili, že tlumočnick např. pocházel z nepřátelské oblasti či z nepřátelené etnické skupiny. Tím se pro ně stal nedůvěryhodnou osobou. Tlumočníci doprovázející vyšetřovatele do takových oblastí se se svědky často setkávali na tajných místech. Pokud by takové setkání bylo odhaleno, mohly by být ohroženy životy svědků, rodinných příslušníků či přátel. To výrazně psychiku tlumočnicků zatěžovalo.

Tlumočníci se tedy setkávali s různými kulturami a lidmi z nejrůznějších vrstev od negramotných dělníků až po vysoce vzdělané osoby. Někteří lidé se chovali racionálně a jiní naopak velmi emotivně, nedokázali v mnoha případech jasně myslet nebo si vzpomenout na události, které se v minulosti staly. Tlumočnick samozřejmě musel i ve velmi obtížných a stresově vypjatých situacích zachovat svou profesionalitu. Je nutné podotknout, že situace podobné těm zmíněným výše, jsou nad rámec běžného tlumočení v kabinách, i přes zajištění přijatelných podmínek pro tlumočení (Schweda Nicholson 2010:46–47).

Velmi vypjatá situace u tribunálu se stala na konci roku 2017 při čtení rozsudků obžalovaným. Jeden z nich se týkal bývalého generála bosenských Chorvatů Slobodana Praljaka, který bezprostředně po vyslechnutí svého rozsudku spáchal v soudní síni před zraky všech přítomných sebevraždu otrávením. Jednalo se o nekonvenční a psychicky náročnou situaci pro všechny přítomné včetně tlumočnicků, neboť podobné akty během soudních jednání obvykle nenastávají.<sup>76</sup>

#### 4.5.7 Ohlasy

V německém Bavorsku se každoročně udílí tzv. Jeronýmova cena Spolkového svazu tlumočnicků a překladatelů za mimořádné výkony v oblasti překladatelství a tlumočnictví.

---

<sup>76</sup> Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cPTbclOnLiU> [cit. 07.03.2020].

V roce 2017 tuto cenu obdržel právě Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii pod heslem „*Jazykoví odborníci ve službách míru*“ (*Sprachexperten im Dienst des Friedens*).

Při udělování ceny porota ocenila vynikající výkon Sekce konferenčních a jazykových služeb (CLSS) za náročné mnohojazyčné soudní řízení.

Za 24 let CLSS přeložil jeden milion stránek, tlumočil 80 000 tlumočnických dní a analýza ukázala 98% míru přesnosti během simultánního tlumočení. Od překladů forezních detailů pitevních zpráv až po propůjčování hlasů obětem války byla jejich práce velmi různorodá.<sup>77</sup>

Podle rozhodnutí poroty tato cena ctí nejen organizaci OSN a její práci jako takovou, ale také činnost jazykových odborníků, kteří za dobu fungování ICTY odvedli neuvěřitelnou práci. Překladaelé a tlumočníci pracovali v nových oblastech mezinárodního práva, lékařství, forezní vědy, na vojenských dokumentech, historických a etnických konfliktech a zdrcujících svědectvích.

K ocenění se mj. vyjádřil John Hocking, zástupce generálního tajemníka OSN a ředitel soudní kanceláře ICTY, s nadějí, že odborný a morální odkaz, který po sobě tlumočníci a překladaelé tribunálu zanechali, bude inspirovat další pracovníky v oblasti jazykových služeb na celém světě, kteří se tím stanou ještě lepšími zprostředkovateli mezikulturního dialogu a míru.<sup>78</sup>

Připomněl, že mnoho ze zúčastněných jazykových odborníků pocházelo z oblasti, která byla svědkem brutality války, a prohlásil, že „*they have remained impartial, they have preserved utmost professional integrity. When I am asked if they have bias, I respond: Yes, they have bias for justice.*“<sup>79</sup>

#### **4.5.8 Diskuse**

Skepsa a nedůvěra ve schopnosti tlumočnicků, které doprovázely tlumočení Norimberských procesů, se díky novým zkušenostem v oblasti simultánního tlumočení a

---

<sup>77</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/press/icty-language-services-receives-2017-hieronymus-prize> [cit. 05.03.2020].

<sup>78</sup> Dostupné z: [https://bdue.de/fileadmin/files/PDF/Presseinformationen/170930\\_BDUE\\_MI\\_Hieronymustag.pdf](https://bdue.de/fileadmin/files/PDF/Presseinformationen/170930_BDUE_MI_Hieronymustag.pdf) [cit. 07.02.2020].

<sup>79</sup> Dostupné z: <https://www.icty.org/en/press/icty-language-services-receives-2017-hieronymus-prize> [cit. 05.03.2020].

konferenčního tlumočení vytratila. Zlepšení dosáhla i samotná spolupráce mezi tlumočníky a tlumočenými. Tribunálu se tedy mj. podařilo změnit vnímání tlumočnicků.

Co se bohužel nevytratilo, byla snaha obžalovaných zkompromitovat tlumočníky a využít tlumočení ve svůj prospěch podsouváním tlumočnických pochybení. Díky dobré spolupráci tribunálu s tlumočníky však zůstalo pouze u neúspěšných snah obžalovaných. Kvalitní práci s ohledem na výběr tlumočnicků, přípravy tlumočnicků, terminologie, glosářů atp. odvedl rovněž CLSS.

V průběhu let se podmínky tlumočení změnily. Je patrné, že mezi Norimberskými procesy a ICTY udělalo tlumočení velký krok kupředu. Už jen udělení ocenění za tlumočnické služby je dokladem toho, že si tlumočnický obor na poli univerzitního vzdělání vybudoval jistou prestiž. Vzdělání tlumočnicků s několikaletou praxí jsou v současnosti nedílnou součástí mezinárodních soudních jednání. Je nutné si uvědomit, že výběr tlumočnicků je velmi důležitým faktorem při zajišťování jazykových služeb. Během Norimberských procesů se ukázalo, že někteří jednotlivci nejsou vhodní na pozici tlumočnicka, protože se jednalo o osoby, které byly např. svědky hrůzných událostí, příbuzní pachatelů apod. ICTY se snažilo s tímto faktem pracovat, a proto byli zaměstnáváni tlumočnicki, kteří sice mohli být zasaženi událostmi války na Balkáně, ale vzdělání a praxe nemohly jejich vhodnost pro práci profesionálního konferenčního tlumočnicka zpochybnit. Tlumočnicki si byli vědomi jazykových nesnází a snažili se jim všemožně předcházet.

Důležitým vývojem neprošel jen samotný výběr tlumočnicků, ale také technika a zprostředkování dokumentů a materiálů pro potřebnou přípravu tlumočnicků. ICTY zavedl etický kodex pro tlumočníky, a zajistil tak vyšší kvalitu tlumočení a lepší pracovní podmínky (dostatečný prostor v tlumočnických kabinách, příprava aj.).

Samotný tribunál a s ním spojené instituce si uvědomily potřebu osvěty a vzdělávání v oblasti soudních procesů. Pořádané kurzy přispěly ke zdokonalování účastníků v rámci tlumočených soudních řízení a ukázaly, že spolupráce s tlumočníky není překážkou, ale naopak výhodou.

Model, který byl představen u Norimberských procesů, je u ICTY dotážen do fungující struktury použitelné pro další potřebné případy, a to nejen v rámci mezinárodních trestních sporů, ale také na národní úrovni, kde spolupráce s tlumočníky ještě není správně uvedena do praxe. ICTY udělalo vše pro to, aby procesy, které trvaly 24 let, byly úspěšné i z hlediska tlumočení. Tlumočnicki, kteří u ICTY tlumočili, dokázali, že týmová práce, připravenost, jazyková vybavenost, vzdělání a kolegialita jsou důležitým prostředkem k tomu,

stát se profesionálním tlumočnickem. Někteří tlumočníci po ukončení ICTY nepřestali pracovat v tlumočnickém oboru, jako tomu bylo z různých důvodů u Norimberských procesů, ale pokračují například prací pro EU nebo pro Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály (IRMCT).

## 4.6 Dotazníkové šetření

Empirickou částí diplomové práce je dotazníkové šetření, které bylo vytvořeno se záměrem upřesnění a ověření dat získaných pro vypracování teoretické části o ICTY.

### 4.6.1 Metodologie

Jedná se o kvalitativní dotazníkové šetření, jehož cílem bylo získat ověřené informace od tlumočnicků, kteří působili přímo u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v letech 1993–2017.

Nejdříve bylo zapotřebí získat kontakty na tlumočnický tým, kteří během 24 let trvání tribunálu tlumočili. Problematické však je, že tlumočníci ICTY nemuseli být nikde registrovaní a AIIC o nich nemá žádné informace. Při vyhledávání na internetu, příp. v dostupných článcích bylo nalezeno několik jmen tlumočnicků, kteří u ICTY působili. Z důvodu dodržení GDPR opatření nebylo možné je kontaktovat přímo. Velmi dobrým kontaktem se stala Ludmila Stern, která prováděla výzkum u ICTY a má k dispozici velké množství materiálu. Její kontakt je k nalezení na internetových stránkách University of New South Wales v australském Sydney a je tak veřejně dostupný pro všechny. V rámci ochrany osobních dat ovšem nemohla poskytnout kontakty tlumočnicků. Také bylo přímo kontaktováno jazykové oddělení OSN a archiv OSN. Ani jedno z oddělení OSN neodpovědělo na dotaz, jakým způsobem by bylo možné dotazníkové šetření mezi tlumočnický ICTY provést. Nakonec se znovu ozvala Ludmila Stern, která mezitím požádala o souhlas se zprostředkováním e-mailové adresy vedoucí jazykové sekce u ICTY a mohla tímto začít autorizace výzkumu s tlumočnický ICTY. Veškerá e-mailová konverzace je Přílohou 4 této diplomové práce a je z důvodu ochrany citlivých dat anonymizována.

Získání veškerých informací od autorizace až po zaslání dotazníků tlumočnickům trvalo od října 2019 do února 2020. Časový horizont byl dlouhý z důvodu zdlouhavé autorizace a potřebného vyplnění souhlasu s výzkumem u každého tlumočnicka zvlášť. Vyplnění tohoto formuláře bylo nutné z důvodu výzkumu mimo OSN a tribunálu a je Přílohou 5 této diplomové práce.

Kontakty na tlumočnický tým poskytla s jejich výslovným souhlasem vedoucí jazykové sekce. Následně byl každý tlumočnick zvlášť požádán o souhlas s vyplněním dotazníku. Požadovaná autorizace od OSN nejspíše neproběhla, protože vedoucí jazykové sekce se ani po opětovné snaze o navázání kontaktu neozvala. Tlumočnickům, kteří s vyplněním souhlasili,

byly dotazníky zaslány přímo a nikoli prostřednictvím OSN, a to oproti původnímu plánu, kdy mělo zaslání proběhnout skrze její interní systém.

#### 4.6.2 Dotazník

Nejprve byla vytvořena česká verze dotazníku v textovém editoru Word. Textový soubor byl zvolen z toho důvodu, že za účelem sběru dat bylo nutné, aby respondenti měli volnost v rozsahu. Finální dotazník byl testován konferenční tlumočnicí, která doporučila pouze formální úpravy, jinak byl dotazník dle jejího názoru srozumitelný a vyhovující. Následně byla jeho finální verze přeložena do angličtiny a zaslána prostřednictvím e-mailu tlumočnickům. Tlumočníci vyplněné dotazníky zasílali zpět ve formátu Word.

Vyplnění dotazníku bylo plánováno na cca 30 minut, ale každý tlumočnick si mohl vybrat délku vyplnění individuálně, protože termín pro navrácení vyplněných dotazníků byl stanoven na jeden týden. Dotazník byl tvořen s cílem, aby byla data co nejkvalitnější, proto nebyl dodržen nejvyšší limit patnácti minut, jak jej doporučuje odborná literatura (Hale & Napier 2013:55). Dalo se očekávat, že odpovědi budou v různých délkách a také budou různě kvalitní dle individualit tlumočnicků. Tento fakt byl dán typem použitých otázek.

Dotazník se skládá ze tří úseků a 31 otázek, z nichž se některé dělí na podotázky. Celkově dotazník obsahuje 51 otázek. První úsek v dotazníku s názvem *Obecné otázky* je tvořen osmi otázkami a jednou podotázkou, jejíž část se týká obecnějších informací. Většina otázek v dotazníku je otevřená, aby bylo docíleno co největšího množství informací, některé otázky jsou uzavřené či dichotomické. Obsahuje také především demografické otázky za účelem vytvoření bližší představy o profilu respondentů.

Druhý úsek dotazníku, tedy *Práce tlumočnicka u ICTY*, se týká samotné práce pro ICTY, obsahuje 40 otázek. Jeho poslední otázka je otevřená. Tato část se zaměřuje na práci pro ICTY, věnuje se složení tlumočnického týmu, pracovním jazykům ICTY, fungování ICTY z hlediska tlumočení, délce nasazení nebo také jazykovým problémům či přípravě tlumočnicka. *Práce tlumočnicka u ICTY* je ukončena otevřenou otázkou, zda by tlumočnick chtěli sdělit něco, na co v dotazníku nebyli tázáni.

Poslední úsek dotazníku, tedy *Fakultativní otázka*, se dělí na otázku se dvěma podotázkami a je fakultativní.<sup>80</sup> Tato otázka na závěr dotazníku byla tzv. filtrační, jejím cílem bylo rozlišit tlumočnick, kteří byli přítomní u dotazované situace. Na jejich odpovědi byl pak kladen větší důraz.

---

<sup>80</sup> Dostupné z: [https://kge.zcu.cz/personal/PERSON/svoboda/vyuka/typy\\_otazek.htm](https://kge.zcu.cz/personal/PERSON/svoboda/vyuka/typy_otazek.htm) [cit. 13.03.2020].

Dotazník je samozřejmě uveden základními informacemi o výzkumu, názvu práce a univerzity, účelem výzkumu, návodem pro respondenty a předpokládanou dobou vyplnění. Připojeno je také poděkování. Dotazník je anonymní. Každý respondent obdržel číslo (R1–R6), pod nímž je dále v této diplomové práci uváděn.

Z hlediska terminologie nebylo nutné v dotazníku nic vysvětlovat, neboť respondenty byli profesionální tlumočníci, kteří se ve svém oboru vyznají a práce pro ICTY jim byla vlastní. Úplný dotazník i s překladem je Přílohou 2 a 3 této diplomové práce.

#### **4.6.3 Účastníci dotazníkového šetření**

Respondenti byli předem známí a byli účelově vybráni. Již z tématu práce bylo dané, že se musí jednat o tlumočnický tým, kteří tlumočili pro ICTY.

Celkem bylo získáno 7 kontaktů na tlumočnický tým, kteří souhlasili s účastí na dotazníkovém šetření. Výsledkem dotazníkového šetření bylo 6 vyplněných dotazníků s tím, že jeden nebyl dodán ve stanoveném termínu se zpožděním o 3 dny. Tlumočníci na vyplnění měli již zmíněný týden od 17. do 24. února 2020.

#### 4.6.4 Analýza dotazníkového šetření

Analýza dotazníkového šetření bude provedena na základě jednotlivých úseků v dotazníku. Jedná se o *Obecné otázky*, *Práce tlumočnicka u ICTY* a *Fakultativní otázku*. Odpovědi respondentů budou přehledně zobrazeny v tabulkách a následně okomentovány. Dichotomní odpovědi na některé otázky či odpovědi, které se dají velmi krátce shrnout, budou okomentovány přímo v textu bez zobrazení v tabulce.

##### Obecné otázky:

Celkem se jednalo o 6 respondentů, čtyři ženy a dva muže. Respondentům je k datu vytvoření této diplomové práce mezi 45–61 lety a mají odlišné jazykové kombinace. V průměru bylo tlumočnickům mezi 34–41 lety, když pro ICTY začali pracovat, jak vyplývá z otázky č. 9 a tabulky 2 a tabulky 7.

	R1	R2	R3	R4	R5	R6
pohlaví	F <sup>81</sup>	F	M	F	M	F
věk	45	61	55	56	50	54

Tabulka 2: Pohlaví a věk respondentů.

pracovní jazyky	R1	R2	R3	R4	R5	R6
A	SRB <sup>82</sup>	ENG BCS	CHOR	BCS	BCS	SRB
B	FR		ENG	FR	ENG	ENG
C	FR CHOR BOS ČHOR			ENG	FR	FR RU CHOR BOS

Tabulka 3: Jazykové kombinace respondentů.

Pokud se podíváme podrobněji na jazykové kombinace respondentů v tabulce 3, vidíme, že je vždy zastoupená angličtina nebo francouzština. Velmi často se tlumočníci liší v jazyce C. Respondent R1 uvádí, že jeho jazykem C je černohorština, jež nebyla pracovním jazykem u tribunálu. Černohorština se ovšem na území bývalé Jugoslávie používala, proto je

<sup>81</sup> Vysvětlivky: F – žena, M – muž.

<sup>82</sup> Vysvětlivky: ENG – angličtina, FR – francouzština, RU – ruština, CHOR – chorvatština, BCS – bosenština, chorvatština, srbština, SRB – srbština, ČHOR – černohorština, BOS – bosenština, A – mateřský jazyk, B – tlumočení z/do jazyka, C – tlumočení z jazyka.



možné, že tlumočnice mohla tlumočit i výpovědi některých svědků, kteří z této oblasti pocházeli. Uvedené jazyky respondenta R2 jsou umístěné jen pod jazykem A. Další jazyky neuvádí. Tato odpověď nám ukazuje, že respondent je rodilým mluvčím angličtiny a BCS. Lze tedy vyvodit, že tyto dva jazyky může používat jako své pracovní jazyky skupiny B.

Respondent R3 neuvádí jazyk C a jeho mateřský jazyk je chorvatština, dále tlumočí v kombinaci s angličtinou. R4 a R5 mají velmi podobnou jazykovou kombinací, liší se pouze v tom, že mají prohozený jazyk B a C. R6 jako jediný respondent uvádí jako jazyk C ruštinu a liší se tím od ostatních. Společně s respondentem R1 mají největší jazykové zastoupení skupiny C.

Zajímavé je také to, že každý tlumočnický uvádí jazykovou kombinaci BCS, ale ta je zastoupená rozdílně. Respondenti R1, R4 a R5 uvádí kompletní složení BCS. Respondenti R2, R3 a R6 pak pouze jeho části. Zde můžeme vycházet z toho, že záleželo na oblasti, ve které respondenti v bývalé Jugoslávii žili.

Všichni respondenti byli původem z území bývalé Jugoslávie. U některých respondentů lze určit, z jaké oblasti přesně pocházeli: R1 a R6 dle uvedeného jazyka ze Srbska, u respondentů R2, R4, R5 je oblast nejednoznačná, R3 je Chorvat. Další pracovní jazyky ovlivnila pozdější studijní kariéra.

V teoretické části jsem již zmínila, že důležitým faktorem při výběru tlumočnicků pro ICTY bylo vzdělání a praxe v oboru tlumočení, pokud vzdělání nebylo přímo v tlumočnickém oboru. Odpovědi na otázky 5a a 5b vztahující se k tomuto bodu jsou uvedeny v tabulce 4.

	<b>Nejvyšší dosažené vzdělání</b>	<b>Praxe v oboru tlumočení</b>
<b>R1</b>	Diplôme d'interprète de conférence, a 2-year post-graduate programme organized in Belgrade, Serbia by ESIT- Université de Sorbonne III, Faculty of Political Science – University of Belgrade and the ONG "Alternative Academic Network" from Belgrade.	/
<b>R2</b>	BA, English Language and Literature, University of Belgrade, Faculty of Philology	In the beginning, learned on the job, attended US Department of State special workshops
<b>R3</b>	Master's degree in Film & Television Editing, Academy of Drama Arts, Zagreb	Actively interpreting at the ICTY since September 1997
<b>R4</b>	Linguistics, Law	I studied French Language and Literature, and Law at Sarajevo University, Bosna and Hercegovina and I worked for many years as

		freelance interpreter.
<b>R5</b>	Master of Arts, English, The University of Western Ontario, London, Ontario, Canada	No formal education in interpreting. I graduated English language and literature at the University of Belgrade, Serbia. After that I worked as a teacher of English as a foreign language, then as assistant for English literature at the University. All the while I also worked as a freelance translator, translating pretty much everything from daily news to books. At one point I started also working as a freelance interpreter, first only consecutive and then simultaneous as well. This worked fine from the beginning and I found I enjoyed this type of work most, so I oriented myself to it. Finally, I got a job at ICTY, where I worked first as a translator for three and a half years before transferring to the interpretation unit. In my view all of these other work experiences gave me a good basis and served as good preparation for simultaneous interpretation.
<b>R6</b>	Master of Arts in Modern Languages, Interpreter/Translator /English, French, Russian/, 1985, Moscow State Institute of Foreign Languages “Maurice Thorez”, now called Moscow Academy of Foreign Languages	On the job training in my first position as English/Russian/Serbian interpreter in the Language Service of the Federal Government of the former Yugoslavia (1986-1992) and 3-month advanced training course with the SCIC service of the European Commission

**Tabulka 4:** Nejvyšší možné vzdělání a praxe v oboru.

Všech šest respondentů splnilo podmínku vysokoškolského vzdělání. Respondenti R1 a R6 mají jako jediní formální vzdělání v tlumočnickém oboru, určujícím také jejich pracovní jazyky. Respondent R6 dále pracoval jako tlumočnick pro Evropskou komisi.

Respondenti R2 a R5 mají vysokoškolské vzdělání v oblasti lingvistiky a literatury. Oba respondenti se museli kvůli práci pro ICTY v oblasti tlumočení do vzdělávat. Respondent R2 například absolvoval speciální kurzy na Ministerstvu zahraničních věcí Spojených států amerických.

Dotazovaní R3 a R4 ze vzorku svým vzděláním vyčnívají. R3 jako jediný respondent studoval nelingvistický obor, ale aktivně tlumočil pro ICTY již od roku 1997. R4 se sice věnoval lingvistice, ale jako jediný vystudoval právo. Dlouhá léta pracoval jako tlumočnick na volné noze.

Vzorek respondentů naznačuje rozdílné výchozí pozice a ukazuje rozdílné vysokoškolské vzdělání.

Všichni tlumočníci po formálním skončení ICTY přešli pod Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály, který po ICTY převzal některé případy. Pro vyvození závěru, kolik tlumočnicků pro tento mechanismus následně tlumočilo, by však bylo zapotřebí většího vzorku.

Protože část tlumočnicků přímo nestudovala obor tlumočení, bylo na místě položit otázku č. 7 a 8 týkající se motivace pro práci tlumočnicka a toho, zda je profese naplňuje. Jejich odpovědi jsou uvedené v tabulce 5.

<b>R1</b>	I have a strong academic background: I see interpretation as a form of applied discourse analysis, immediately verifiable in practice and thus more exciting than purely academic efforts, while still requiring constant learning and research; possibility to travel; adrenaline-driven and exhausting, but with limited working hours; the satisfaction of bringing people together and building bridges between different cultures.
<b>R2</b>	Natural progression of my career began as a translator. Love the work and discovered that I have the aptitude for it.
<b>R3</b>	It's fun and easy to do.
<b>R4</b>	I like linguistics in general and like to help people speaking different languages to have better communications.
<b>R5</b>	For several reasons. First of all, it paid well. At the time I began doing this work in Belgrade, it was the best paid job on the freelance market. You could earn 200 EUR net per day, while by comparison my monthly salary at the university was around 400-450 EUR. It was also a challenge, as I had heard this was a difficult and demanding job. However, I enjoy it immensely. I also like the format; unlike translation, where I tend to pore over a text for a long time, here I need to come to a specific place, do the work at a quick pace and then it's over. For me, this works best, there is no opportunity for procrastination. I also like the idea of communication and working with other people in a dynamic setting, as opposed to the lonely and boring work of a translator who sits before his or her computer for long hours. In the freelance market in which I worked first, an additional plus is that the work constantly changes, as you get a chance to do various meetings, conferences, events, etc. Even within the framework of ICTY and RMICT this is true to an extent. There are consecutive interpretation assignments, in the courtroom itself you interpret various witnesses, you do some translation too when there is no work in the booth, etc.
<b>R6</b>	I was attracted to this profession from a very young age as I had a passion/talent for both foreign languages and mental/logical challenges (brain teasers) – the job of simultaneous interpreter seemed to be the most challenging in this field.

**Tabulka 5:** Motivace k profesi tlumočnicka.

Všichni respondenti až na R3 se shodují v tom, že rádi komunikují s lidmi, rádi zprostředkovávají mezilidskou komunikaci a mají smysl pro jazyk. R3 tvrdí, že se stal tlumočnickem, neboť se dle jeho názoru jedná o jednoduchou práci. Toto tvrzení se rozchází s odpověďmi ostatních respondentů, kteří konstatují, že se jedná o velmi náročnou práci nejen po stránce lingvistické, ale i psychické a logické, o práci, jež vyžaduje neustálé zdokonalování sebe sama a celoživotní vzdělání, ale také cestování. R5 tlumočení vyzdvihuje z hlediska platu (oproti práci na akademické půdě) a srovnává ho s překladatelskou činností. Ta podle něj vyžaduje více času a nabízí více možností prokrastinace. Tlumočení oproti tomu vyžaduje rychlé rozhodování. Dále považuje práci tlumočnicka za dynamičtější na rozdíl od práce překladatele, jenž je většinu času osamělý. Již ze samotného rozsahu těchto odpovědí lze odvodit, že jsou respondenti velmi komunikativní. Tato vlastnost je u tlumočnicka jednou z klíčových.

Odpovědi na otázku č. 8, zda tlumočnický naplňuje jejich profesi, shrnuje tabulka 6.

<b>R1</b>	Yes, when there is enough work on the market for my linguistic combination, which, unfortunately, is not always the case.
<b>R2</b>	Yes
<b>R3</b>	Yes
<b>R4</b>	Yes
<b>R5</b>	Yes, definitely, but to be honest, after 15 years in ICTY and RMICT I would love to go back to the market and do various short assignments in different fields.
<b>R6</b>	Yes, it did. In addition to the adrenaline, it also turned out to require continuous learning, which is one of its main advantages. By the nature of their job (enabling communication between people of all sorts of professions on their own subjects of interest), interpreters constantly have to learn the basics of different sciences and specialisations. Thus, it is a lifelong school.

**Tabulka 6:** Spokojenost s profesí tlumočnicka.

Na základě odpovědí z předchozích otázek bylo lze předpokládat, že respondenti ohledně spokojenosti se svým oborem odpoví kladně. R1 konstatuje, že jeho práce ho naplňuje, pokud je na trhu dostatečně práce pro jeho jazykovou kombinaci, což se tak často neděje. Jako jediný z dotazovaných nemá ve své jazykové kombinaci angličtinu, což může být také příčinou nedostatku pracovních možností. R5 je se svou profesí spokojený, ale rád by střídal tlumočení v různých oblastech a netlumočil stále stejnou tematiku. R6 zdůraznil, že tlumočení vyžaduje konstantní vzdělávání, což je jedna z výhod této profese, protože je potřeba si neustále osvojovat základní znalosti z různých oblastí vědy.

## Práce tlumočníka u ICTY

Celková doba, již tlumočníci strávili tlumočením u ICTY, se u dotazovaných liší.

<b>R1</b>	I first started being engaged as a free-lancer in 2006, then had a series of fixed-term contracts between 2007 and 2014; another period of free-lancing, followed by another series of fixed-term contracts with the MICT starting from September 2017 and up to date.
<b>R2</b>	21 years so far
<b>R3</b>	September 1997 to date
<b>R4</b>	18 years
<b>R5</b>	15 years in total at ICTY and RMICT, of which around 12 as a court interpreter.
<b>R6</b>	20 years

**Tabulka 7:** Doba tlumočení pro ICTY.

Respondent R1 nebyl zaměstnán po celou dobu jako tlumočník u ICTY. Pokud sečteme uvedená data v tabulce 7, vychází doba tlumočení na zhruba 14 let ke dni sepsání této diplomové práce. R2 odtlumočil až dodnes celkově 21 let a R3 do vzniku této diplomové práce 23 let. R4 pracoval pro ICTY 18 let a R6 20 let. R5 v součtu tlumočil 15 let pro ICTY a pro IRMCT z toho 12 let působil jako tlumočník u soudu. Je tedy patrné, že tlumočníci tlumočili řadu let u stejné instituce. Z odpovědi R1 lze dedukovat, že tlumočníci byli zaměstnáváni na různé pracovní poměry. Pro ICTY však bylo z hlediska zachování konzistence a kvality výstupu samozřejmě lepší tlumočnický tým neobměňovat.

Na základě odpovědí k otázce č. 10 je patrné, že 3 respondenti (R1, R2, R3) neměli s tlumočením u soudu či tribunálu žádné zkušenosti. R4 zkušenosti měl, ale již je dále nespecifikoval. Lze předpokládat, že se vše naučil tzv. „za chodu“, neboť pro ICTY tlumočil od roku 1997. R5 měl velmi málo zkušeností z překladů a tlumočení na volné noze. R6 měl se soudním tlumočením několik zkušeností např. z tlumočení na setkáních ministerstva spravedlnosti, pro nevládní organizace, konference o lidských právech, ze schůzí Rady pro lidská práva v rámci mírových konferencí o bývalé Jugoslávii organizované Evropskou unií.

Zásadní otázkou v rámci práce pro ICTY bylo, jak se o této možnosti tlumočení dozvěděli. R1 této otázce neporozuměl. R2 se o této možnosti dozvěděl skrze jazykovou sekci Ministerstva zahraničních věcí Spojených států amerických, kde absolvoval různé kurzy. R3 byl u ICTY nejdříve zaměstnán jako překladatel a bylo mu nabídnuto, aby se připojil ke kolegům v kabině. R4 pracoval jako tlumočník na volné noze a tlumočil konference s právní tematikou. R5 se o této možnosti dozvěděl od svých kolegů, s nimiž pracoval v anglickém oddělení na univerzitě v Bělehradě. Mezi jeho kolegy byl i jeho vyučující angličtiny na

střední škole. R6 tlumočil na mírové konferenci v Bruselu, kde se v roce 1993 rozhodovalo o založení ICTY pod záštitou OSN.

S tím souvisí průběh výběrového řízení, k němuž se vztahuje otázka č. 12 (odpovědi jsou shrnuty v tabulce 8).

<b>R1</b>	After finishing my degree, I started being recruited as a free-lancer, then applied for a fixed-term contract when a post opening become available.
<b>R2</b>	Translation test and telephone interview, trial work period of two weeks before being offered a contract.
<b>R3</b>	The Chief of Language Services sat with me in the booth for about a week before deciding that I could go on my own.
<b>R4</b>	I had to take professional examinations at the ICTY in The Hague.
<b>R5</b>	Once I decided to work for ICTY, I applied for the post of a translator, not interpreter, as that was available at the moment. I had to do a translation test and I had a telephone interview with an employment committee. They also asked me if I thought I would be able to work as an interpreter for them. But then I worked as a translator and only after about two years was, I offered a chance to step into the B/C/S booth if they were short of people because someone had fallen ill or something like that. When the management saw that I did the job well, we talked about it and they offered me a transfer to the Court Interpretation Unit, which took place several months later due to the necessary administrative procedure. I was an internal candidate and my transfer was what is known in the UN system as a “lateral move”, i.e. not a promotion but a transfer from one post to an equivalent other post in a different department or unit. I had to apply for the post of an interpreter when it was advertised, and I had another formal interview before the panel which included the head of the Conference Interpretation Unit and her deputy.
<b>R6</b>	I was personally contacted by the first Chief of the CLSS, Ms. Maja Drazenovic, with whom I had worked at the same peace conferences in the past.

**Tabulka 8:** Výběrové řízení.

Respondent R1 na otázku neodpověděl adekvátně. Dotazovaní R2 a R5 absolvovali překladatelský test a pohovor po telefonu (hlásili se nejprve na překladatelskou pozici, jak je konkrétně u R2 i zřejmé z dřívějších odpovědí). R2 následně pracoval 2 týdny pro ICTY, než mu byla nabídnuta smlouva. R5 byl dotázán, zda by byl schopen pracovat jako tlumočník. Po dvou letech mu bylo umožněno z kapacitních důvodů, aby se přihlásil jako tlumočník do BCS kabiny. Byl přesunut do tlumočnické sekce a následně musel absolvovat formální rozhovor s vedoucím jazykové sekce a jeho zástupci. R3 prošel výběrovým řízením tím způsobem, že absolvoval přibližně dva týdny v tlumočnické kabině za supervize vedoucí/ho jazykové sekce a následně mohl pokračovat samostatně. Také byl již tribunálem prověřen, protože jak již bylo řečeno, pracoval pro ICTY nejdříve jako překladatel.

Je tedy patrné, že výběrové řízení probíhalo u každého tlumočnicka sice individuálně, ale přesto v souladu se zavedeným systémem ICTY.

Další otázka č. 13 logicky vedla ke kvalifikaci a bylo cílem zjistit, zda si samotní tlumočníci byli vědomi toho, jaké jsou na ně kladené požadavky.

<b>R1</b>	No, especially as I applied as a beginner.
<b>R2</b>	Native or excellent speakers of combinations of BCS /Bosnian, Croatian, Serbian/, English or French, solid experience in conference interpreting.
<b>R3</b>	No
<b>R4</b>	Yes, to have a university degree, preferably in the field of foreign languages.
<b>R5</b>	As far as I remember, experience was necessary, and I had lots of that. Appropriate education was also required, and my specialisation was considered adequate. It should be noted that in the former Yugoslavia there was at the time no licensed university or other programme for interpretation, so a university degree in language and literature plus work experience was the only possible qualification one could have, unless I had studied interpretation somewhere abroad, but then that would not have included my own language.
<b>R6</b>	As far as I know, they tried to recruit career interpreters from the Yugoslav Association of Simultaneous Interpreters, people with experience.

**Tabulka 9:** Požadovaná kvalifikace.

Respondent R1 se hlásil jako začátečník, tudíž neměl pocit, že by existovaly nějaké speciální požadavky na kvalifikaci tlumočnicka. R2 vyjmenoval podmínky, které specifikoval ICTY a jež jsou popsány výše. Byl si vědom toho, co se od něj žádá.

R3 odpověděl záporně, avšak svou odpověď dále nerozvedl. R4 zmínil požadavek vysokoškolského vzdělání v oblasti cizích jazyků. Respondenti R5 a R6 odkazují na zkušenosti v oboru. R5 tuto myšlenku rozvádí a vyjadřuje se o tom, že neexistoval uznávaný univerzitní obor nebo jiný vzdělávací program pro tlumočnický, tudíž bylo jedinou možnou kvalifikací, jíž mohl jakožto občan bývalé Jugoslávie dosáhnout, absolvování jazykovědného oboru a znalosti v oblasti tlumočení či překladu, pokud neměl možnost studia v zahraničí, kde by ale nemohl získat znalost již dříve uvedených pracovních jazyků. R6 zmiňuje, že profesionální tlumočníci byli najímání z jugoslávské asociace simultánních tlumočnicků (Yugoslav Association of Simultaneous Interpreters).

Lze tedy říci, že respondenti vycházeli z různých oborů, a dá se předpokládat, že cílem ICTY bylo pravděpodobně zaměstnat profesionální nebo takové tlumočnický, již měli vysokoškolské vzdělání v jiném oboru než tlumočnickém, ale zkušenosti získali během práce pro různé organizace, instituce nebo na volné noze.

Odpověďmi na otázku č. 14 všichni respondenti potvrdili, že se jednalo výhradně o simultánní tlumočení soudních procesů a konsektivně se tlumočilo mimo soudní síň např. ve vazební věznici, na různých místech při výsleších svědků, návštěvách cizojazyčných delegací, rozhovorech právníků s klienty či návštěvami, dále při různých zasedáních, tiskových konferencích či návštěvách obžalovaných v nemocnicích apod.

Velmi zajímavou otázkou se při analýze ukázala být otázka č. 15. Zde měli respondenti odpovědět, jaké byly pracovní jazyky soudních jednání. Všichni uvedli angličtinu, francouzštinu a BCS. R6 uvedl také ruštinu, holandštinu a španělštinu (pracovníci OSN), což se rozchází s oficiálním tvrzením ICTY. Nikdo z tlumočnicků neuvedl albánštinu a makedonštinu. Možné vysvětlení je, že nebyla používána příliš často, nebo také skutečnost, že ji nikdo z dotazovaných neuvedl ve svých pracovních jazycích, příp. že se s ní během práce pouze nesetkal.

S technickým vybavením, na něž se vázala otázka č. 16, byli dotazovaní spíše spokojeni (R1, R2, R4, R5). R3 uvedl, že technické vybavení nebylo ideální, ale dostačující, pro R6 bylo spíše dostačující. Dá se tedy soudit, že tlumočnické vybavení soudní síně a kabin bylo uspokojivé.

Ve srovnání s Norimberkem bylo nutné položit otázku, zda bylo možné upozornit techniky na nějakou komplikaci. Z odpovědí je zřejmé, že ne pro všechny tato otázka byla srozumitelná (R1 a R2). Ve dvou případech byla odpověď kladná (R3, R5) a R4 odpověděl, že občas byl v pozadí slyšet rušivý zvuk. R6 odpověděl, že na závady mělo být upozorněno přímo do mikrofonu, což odpovídá také poznatkům z dřívějších kapitol. Pouze z odpovědi respondenta R5 vyplývá, že v případě technických problémů bylo možné kontaktovat technika, jenž měl kabinu naproti těm tlumočnickým, a pokud nastala nějaká komplikace, řešil ji právě on. Občas se muselo slyšení pozastavit, dokud nebyl problém vyřešen, v některých případech muselo být slyšení i odloženo, pokud závadu nebylo možné odstranit okamžitě. Tuto skutečnost potvrzuje i odpověď respondenta R2, zmínku o technickém dohledu lze rovněž nalézt v odpovědi R4.

Lze tedy shrnout, že technického dozoru jsou si pravděpodobně všichni vědomi, ale jen do určité míry. Rozhodující je ovšem podstata problému a to, zda se týkal přímo tlumočnicků samotných. Pokud se s takovým typem komplikace tlumočníci během svého působení nesetkali, lze očekávat, že s rozsahem technické podpory nemusejí být nutně obeznámeni.



Odpovědi na otázku č. 18, jak vypadal pracovní den tlumočnicka u ICTY, jsou přehledně uvedeny v tabulce 10.

<b>R1</b>	Normally, there were morning hearings from 9 to 14 and afternoon hearings from 14 to 19. An effort was made for the interpreters to work with some consistency on particular cases, though for various practical reasons one had to be flexible and prepared to jump in and help out colleagues from a different team, if necessary.
<b>R2</b>	Depending on the number of trials over the years, it would be either one shift (up to three trials in three courtrooms), or two shifts when there were up to six trials. We worked for four days and one day was for preparation.
<b>R3</b>	Studying the preparation materials the day before the testimony of a witness or, in case of a complicated legal hearing (appeals, motion hearings etc.) several days before, interpreting according to the court schedule (in the beginning 10:00-16:30, then 09:00-13:45 or 14:15-19), preparing for the next witness.
<b>R4</b>	It was very different during all these years. An ICTY interpreter has to work in the booth and also in the translation when the hearings are cancelled.
<b>R5</b>	Normally an interpreter works four days a week, one shift each day, either in the morning or in the afternoon, and typically this was from 9 AM until 2 PM or from 2 PM until 7 PM (with two half an hour breaks during the session). However, the specific schedule varied from one trial to another.
<b>R6</b>	Depends on the period. In the time when there were many trials going on at the same time we worked in two shifts (3 trials from 9 a.m. to 2 p.m. and 3 trials from 2 to 7 p.m.) we would work 5 hours in the booth 4 days a week, with one day off for preparation, and read witness statements for the next witness and all the accompanying background material (terminology glossaries, expert reports, witness C.Vs and prior transcripts) before or after the next hearing.

**Tabulka 10:** Pracovní den tlumočnicka ICTY.

Respondenti většinou uváděli přibližná časová rozmezí. Lze z nich odvodit, že se více či méně tlumočilo v dopoledních a odpoledních blocích, které trvaly cca 5 hodin. Tlumočníci tedy tlumočili buď od 9:00 do 14:00, nebo od 14:00 do 19:00 se dvěma půlhodinovými přestávkami. Celkem tedy jejich pracovní den měl zhruba 5 hodin dopoledne nebo 5 hodin odpoledne a paralelně se vedlo maximálně 6 slyšení denně. Získané odpovědi potvrzují, že tlumočníci pracovali čtyři dny v týdnu a jeden den měli na přípravu. Jejich pracovní den měl různou náplň a měnil se v průběhu let. Pracovní doba však zůstávala stejná nebo alespoň podobná v závislosti na slyšeních. R6 dodává, že pro přípravu byl sice vyhrazen jeden den v týdnu, ale bylo nutné se připravovat před každým slyšením, podle obdržení podkladů k přípravě.

Otázka č. 19 byla, co se podotázek týče, nejrozsáhlejší. Odpovědi na otázku č. 19a byly nekonzistentní, respondenti si správností svých odhadů nebyli jistí a odkazovali se na management ICTY. Cílem otázky bylo zjistit, zda měli tlumočníci přehled o tom, kolik mají kolegů a jak rozsáhlá je tlumočnická služba u ICTY. Z tabulky 11 vyplývá, že tlumočníci pravděpodobně (až na respondenta R4, který nejspíše neporozuměl otázce) určitou představu měli.

<b>R1</b>	40
<b>R2</b>	70
<b>R3</b>	35?
<b>R4</b>	7
<b>R5</b>	30-40
<b>R6</b>	50 bez tlumočnicků na volné noze?

**Tabulka 11:** Počet tlumočnicků u ICTY.

Jednotnost respondenti prokázali v následující otázce týkající se počtu tlumočnicků v jednom tlumočnickém týmu. V závislosti na objemu práce to byli 2–3 tlumočníci na jednu kabinu, přičemž byly dostupné 3–4 kabiny pro jednu soudní síň. U této otázky je také poprvé u odpovědi R2 zmíněna albánština jako pracovní jazyk tribunálu. R5 uvádí, že pracovalo současně 7 tlumočnicků (2 v anglické kabině, 2 v kabině BCS a 3 ve francouzské). Číslo 7 by tak mohlo korespondovat s odpovědí R4 na otázku č. 19a. R6 odpověděl, že nebyli seskupeni do tlumočnických týmů.

Důležitou součástí práce tlumočnicků pro ICTY však bylo jejich sestavení. Souhrn odpovědí na otázku č. 19c předkládám v tabulce 12.

<b>R1</b>	Based on the linguistic combination, the demands of the hearing etc. Again, a question better asked of managers.
<b>R2</b>	According to language combinations, to suit different trials (B, C or S), from French to BCS in the BCS booth or from French to English in the English booth or from English or BCS in the French booth, relay and so on.
<b>R3</b>	Ad hoc for every day, depending on the language requirements and staff/freelancer availability.
<b>R4</b>	The supervisor forms the team with regard to the needs of every hearings.
<b>R5</b>	According to the management's decision. The only thing I know is that they tried whenever possible to put two people speaking different variants of the language in the BCS booth, i.e. one Serb and one Croat or Bosnian, etc. rather than two Serbs or two Croats, so that everyone would be equally represented. And only more experienced interpreters were allowed to work in the English booth. This was considered more difficult and more responsible. For instance, I first worked in the BCS booth only,

	perhaps for about a year or two, and then I had some training with a senior colleague and was offered a chance to work in the English booth. When other senior colleagues said I was good, I started to get assignments to work in the English booth too. However, I know that some individuals were never allowed to work in the English booth, some did not want it themselves, and some were given a chance but were assessed as not quite good enough. Finally, there is a colleague who practiced longer than me and was assisted by others so that he could work into English eventually. And he does, now.
<b>R6</b>	/

**Tabulka 12:** Sestavení tlumočnického týmu ICTY.

Odpověďmi na tento dotaz se potvrdil předpoklad, že tlumočníci byli nasazováni do kabin nejen dle svých jazykových kombinací, ale také podle druhu slyšení – tedy podle toho, jaké jazyky byly v daný moment vyžadovány. V praxi běžně tlumočníky rozdělují vedoucí jazykové sekce.

Odpověď R5 mě dovedla ke zjištění, že management si dával pozor na vytvoření týmu tlumočnicků BCS. Bylo tedy žádoucí, aby byla BCS-kabina vždy obsazena dvěma tlumočníky s rozdílným jazykovým složením z hlediska BCS. Nemohlo se tedy stát, aby v kabině tlumočili dva tlumočníci se srbštinou. Management si byl vědom rozdílností jazyků BCS, tudíž si mohli tlumočníci vypomocet, pokud jeden z nich nerozuměl určitému slovu. V anglické kabině tlumočili nejzkušenější tlumočníci, neboť to vyžadovala úroveň jazyka, (anglicky měl hovořit skoro každý zaměstnanec soudu). R6 na otázku neopověděl, pravděpodobně proto, že otázka nejspíše byla směřována na jazykovou sekci a jejich nadřízené.

Pro účely srovnání s Norimberskými procesy bylo záhodno tlumočnickům ICTY položit také otázku na stálost tlumočnického týmu.

<b>R1</b>	An effort was always made to ensure consistency, but teams were not permanent. In particularly difficult cases, they were regularly changed.
<b>R2</b>	We had permanent staff mostly that formed the teams. Teams changed often, weekly, we were very flexible. Of course, staff changed during the 25 years of the Tribunal for different reasons, including downsizing.
<b>R3</b>	It all depended on the circumstances, for instance, a trial with an active use of the French language would have the interpreters with French in their language combination “permanently” attached to it, in other trials the fluctuation was much higher. Bear in mind that at peak activity, there were up to six trials running simultaneously.
<b>R4</b>	There were changes in the team composition.
<b>R5</b>	The team was not permanent. Some people have been there all the time, or for a long time, but there was a constant flow of others, mainly because they decided to come or leave. Some retired. I am not aware of anyone leaving due to memories of war. The high

	mental strain may have been one of the elements in someone's decision to find work elsewhere, but I would rather formulate it as a taxing routine and exhausting work.
<b>R6</b>	Periodic downsizing started 10 years ago on the basis of seniority and performance marks.

**Tabulka 13:** Stálost tlumočnického týmu.

Respondenti se v tabulce 13 shodují, že tlumočnický tým nebyl stálý a měnil se dle potřeb. Z hlediska časového rozmezí nebylo možné stálý tým tlumočnicků udržet. Práce tlumočnicků byla velmi náročná především v okamžiku, kdy se paralelně tlumočilo až šest slyšení denně, jak zmiňuje R3. Dle odpovědi R5 nebyl zaznamenán žádný tlumočnick, který by opustil tribunál kvůli vlastním vzpomínkám na válku, důvodem opuštění pracovní pozice byl spíše odchod do důchodu. Hlavním důvodem byla ale vysoká mentální zátěž, namáhavá a vyčerpávající rutina. Respondenti R6 a R2 zmiňují, že tlumočníci odcházeli z důvodu snižování stavů a propouštění, příp. kvůli nedostatečné kvalitě tlumočení. R6 dodává, že jedno z rozsáhlejších propouštění proběhlo zhruba před 10 let. Možným vysvětlením by mohlo být to, že tribunál pozvolna ukončoval procesy či některé aktivity a již nebylo zapotřebí původního počtu tlumočnicků.

Otázka 19e částečně navazuje na otázku 19c. Zde se respondenti ve svých odpovědích na otázku, kolik bylo dostupných kabin v soudní síni, více či méně shodovali. Respondenti R4 a R5 zmiňují tři kabiny na soudní síň, R2 a R3 uvádějí tři až čtyři kabiny a R6 čtyři kabiny. R1 odpověď rozvedl, jednalo se podle něj zpravidla o tři kabiny a čtyři v případě, že přibyl další pracovní jazyk (albánština či makedonština) nebo se svědek nemohl vyjádřit v žádném z pracovních jazyků tribunálu. Někteří respondenti (R1, R2 a R3) jsou si tedy oproti původnímu zjištění z otázky 15 dalších dvou jazyků užívaných na tribunálu vědomi, ačkoli je mezi pracovními jazyky neuvedli.

U otázky č. 19f bylo cílem zjistit, kolik přesně připadalo tlumočnicků na jednu kabinu. I zde se tlumočníci shodli v tom, že se jednalo o 2–3 tlumočnický pro kabinu BCS a angličtinu a ve francouzské kabině byli vždy přítomni 3 tlumočníci. Počet tlumočnicků v kabině se odvíjel od náročnosti každého slyšení.

Důležitou součástí tlumočnickovy práce je doba střídání se s tlumočnickým kolegou v kabině. Na tuto informaci byli respondenti tázáni v otázce 19g, a jak je zřejmé z tabulky 14, jejich odpovědi se shodovaly.

<b>R1</b>	That was a matter of agreement between interpreters. Generally, 30 minutes, but interpreters would sometimes agree on 20 minutes in the case of particularly challenging hearings.
<b>R2</b>	Usually 30 mins, or 20, very rarely 15 if the hearing was particularly difficult.
<b>R3</b>	30min was the norm, shortened to 20 min during particularly difficult stretches.
<b>R4</b>	30 minutes.
<b>R5</b>	Normally 30 minutes, and if necessary and agreed, 20 minutes in case of very fast and exhausting tempo.
<b>R6</b>	30 minutes, exceptionally 20 minutes in difficult monolingual examinations of witnesses.

**Tabulka 14:** Doba tlumočení před vystřídáním kolegou.

Po většinu času se tlumočníci střídali po 30 minutách dle dohody s kolegou. Pokud se jednalo o náročné slyšení či rychlé mluvní tempo řečníka, střídali se tlumočníci po 20 minutách, v některých případech i po 15 minutách. Velmi často zde záleží na osobním nastavení, ale 30 minut je v dnešní době standardní doba konferenčního tlumočení mezi střídáními se s kolegou. Jak bylo doloženo v mnoha výzkumech, po 30 minutách klesá kvalita tlumočení a soustředění se tlumočnicka (Moser-Mercer & Künzli & Korac 1998: 60-61). Čím náročnější je slyšení, tím dříve musí být tlumočnick kolegu v kabině vystřídán.

Na tuto otázku navazuje otázka 19h, tedy jak dlouho během dne tlumočníci tlumočili.

<b>R1</b>	Typically, 5 hours (with breaks); sometimes more, but always in full respect of AIIC regulations.
<b>R2</b>	It ranged from 6 to less, if less, this was due to the health of the accused.
<b>R3</b>	Up to six
<b>R4</b>	It varied during the years.
<b>R5</b>	Normally four hours – a five-hour working day with two ½ hour breaks. But on occasion this was extended, from one to several additional hours.
<b>R6</b>	2.5 to 3 effectively on the microphone, if that is what the question means.

**Tabulka 15:** Počet hodin tlumočení denně.

Od respondenta R1 se z tabulky 15 dozvídáme, že vše podléhalo podmínkám AIIC. Celkem se tedy tlumočníci mohli dostat až na šest hodin tlumočení s potřebnými přestávkami. Co se týče tlumočení na mikrofon jedná se podle R6 o dvě a půl až tři hodiny.

Spolupráci s kolegy (otázka č. 20) dotazovaní hodnotí dobře, či dokonce výborně. Dle odpovědi R5 záleželo na tom, jak byli jednotliví lidé vstřícní, vzájemná součinnost dle něj byla uspokojující. Velmi často si v kabině během tlumočení pomáhali s hledáním relevantních dokumentů, které podle R6 měli až v 10 šanonech před sebou na stole, ale také mj. vzájemným psaním čísel.

Požadavky týkající se kvality tlumočení, na něž byli respondenti tázáni v otázkách 21a a 21b, jsou zřehledněny dle jednotlivých odpovědí v tabulce 16.

<b>R1</b>	The required quality of interpretation was defined in the ICTY regulations. The Judges made sure to enforce the regulations. The parties and other participants were not allowed to make any specific requests beyond the accepted criteria.
<b>R2</b>	Yes. Need to interpret and stick as closely to the original as possible, use specific terms, sight translations very often. Often, interpreters, interpreting were used as an excuse or pretext for omissions, errors, but for the most part we had the support and judges and our professional level and skills were respected and commended.
<b>R3</b>	Both sides in the proceedings are urged to clear any mistakes or ambiguities in interpretation right there on the spot, in the courtroom, and they use it sometimes in an objective manner, and sometimes, which is only human and natural, to advance their agenda directly or indirectly.
<b>R4</b>	Yes. Requests for clarification or repeating of the interpretation.
<b>R5</b>	Occasionally. Sometimes they would intervene in the course of the hearing if they believed the interpretation was inadequate or incorrect or required clarification. To my knowledge this never referred to interpretation as such but to specific words, phrases or segments that were confusing or in dispute because they might carry specific legal weight.
<b>R6</b>	Yes. They wanted 100% completeness and 100% accuracy, i.e. to interpret every single thing that was said, correctly, which is totally against the very nature of simultaneous interpreting. SI is a means of instant communication whose purpose is to relay the main content while sacrificing non-essential elements of speech that carry no substance.

**Tabulka 16:** Požadavky na kvalitu tlumočení

Z odpovědí vyplývá, že se vyžadovala nejvyšší možná kvalita, a pokud to bylo nutné, mohli tlumočníci požádat o zopakování řečeného. R2 podotýká, že se občas tlumočníci stávali cílem pro omlouvání určitých problémů. R3 zmiňuje, že chyby tlumočníci museli opravovat okamžitě. R5 dodává, že nejasnosti v tlumočení nepocházely z tlumočení jako takového, ale vždy se odkazovalo na určitý pojem, který mohl způsobit nepřesnosti při chápání tlumočených pasáží. R6 také zmiňuje, že vzhledem k povaze simultánního tlumočení nemohla být vždy docílena 100% kvalita, neboť se jedná o okamžitý převod a je důležitý obsah, nikoli jednotlivé elementy v toku řeči, jež v některých okamžicích mohou být nepodstatné.

Tomuto tématu, jazykovým problémům a zřetelné artikulaci se věnovala otázka č. 22 a její odpovědi jsou uvedeny v tabulce 17 a 18.

<b>R1</b>	I don't understand the question.
<b>R2</b>	Not that I am aware of.
<b>R3</b>	Yes, sometimes there were apparently problems with the fact that the same words may have different meanings in the Kosovo and the Albanian version of the Albanian language.
<b>R4</b>	Yes
<b>R5</b>	Rarely, and I wouldn't call it problems exactly. Sometimes a witness or one of the accused would complain because a Serbian word was used instead of a proper Croatian one and the like, they would claim that they do not understand what this means, etc. but they did this mainly as a show, as a kind of protest. The attitude of the judges and the trial chambers was that this is one and the same language with variants that are understandable to all and such requests were not taken into account.
<b>R6</b>	Not that I can recall.

**Tabulka 17:** Jazykové problémy způsobené podobností jazyků.

Respondent R1 nerozuměl otázce, jak je evidentní v tabulce 17. Respondenti R2 a R6 si (na rozdíl od R3, R4 a R5) nejsou vědomi jazykových problémů způsobených podobností některých pracovních jazyků. R3 zmiňuje podobnost některých pojmů v albánštině a kosovské albánštině. R5 podotýká, že narazil na stížnosti ohledně používání srbských slov v chorvatštině. Soud ovšem vycházel z toho, že se jedná o varianty jazyků, a tudíž na ně nebyl brán ohled, neboť se námitky na neporozumění takovým slovům vnímalo jako protest.

<b>R1</b>	Of course. Many times. It's part of the job.
<b>R2</b>	There were loads and loads of such situations. Also, breakneck speed made our work more difficult.
<b>R3</b>	Such problems are a constant at the ICTY, coming as much from witnesses as from non-native English speakers among counsel and judges.
<b>R4</b>	Yes
<b>R5</b>	Yes, that sometimes happens. Often such problems are clarified immediately, because someone intervenes, including the interpreters, who are allowed to ask the speakers to slow down, repeat, speak louder, etc. On other occasion the defence lawyers or prosecutors intervene if they believe there is a problem with interpretation – omitted words, incorrect interpretation, etc. Finally, after the hearing the parties may ask for the verification of parts of interpretation, which is done by listening to the audio, checking it against the transcript and adding any necessary corrections.
<b>R6</b>	Many witnesses come from areas with their own particular mannerisms and dialects, but we usually managed, albeit with some effort, to get used to it and understand what they mean.

**Tabulka 18:** Srozumitelnost jazyka, výslovnost, přízvuk.

Srozumitelnost jazyka, výslovnost a přízvuk představovaly největší problém u svědků, kteří mluvili např. různými dialekty nebo měli v jazyce určitý afekt. K problémům ve srozumitelnosti docházelo též u právních zástupců a soudců, kteří nebyli rodilými mluvčími angličtiny. Dle R5 bylo možné požádat o zopakování, a pokud tlumočení nebylo správné, dalo se později porovnat s audionahrávkou a přepisem a případné chyby v něm bylo možné zpětně opravit. R6 podotýká, že si tlumočníci více či méně na tlumočení problematických řečníků zvykli.

Příprava tlumočnicků v procesu jejich práce hraje velkou roli, proto se otázka 23 a její podotázky týkají právě jí, odpovědi jsou shrnuty v tabulce 19.

	<b>Možnost přípravy</b>	<b>Průběh přípravy</b>	<b>Přístup k podkladům</b>	<b>Pomůcky během tlumočení</b>
<b>R1</b>	Yes	By studying relevant documentation, compiling glossaries etc.	Yes, whenever possible.	Yes
<b>R2</b>	Yes	Read the relevant material. Helped prepare the relevant material for the team. Translation was also useful as general preparation.	Yes, our language service made it available to us.	Yes
<b>R3</b>	Almost always	Familiarizing with the particular subject matter.	Of course.	Yes, often.
<b>R4</b>	Yes	By reading the preparation material and doing research on the internet.	Yes	Yes
<b>R5</b>	Yes	Usually by reading the relevant documents, i.e. witness statements, expert reports, the transcript of a witness's previous testimony in another trial, etc.	Not all the records, but some, yes. The documents believed to be specifically relevant are always given to us a few days in advance. There are also others that are accessible to the public.	Sometimes, the most helpful resource is a computer-based glossary available under a special programme called Termidata, that was compiled at ICTY. We have a chance to consult it in the booth. We also have dictionaries, and I did use my own notes many times.
<b>R6</b>	Mostly	Reading background material.	We compiled by joint effort our own glossaries of	Computers in the booth became available only 10



			terminology. Records and documents were often provided with such short notice that they were useless. Counsel mostly refuse to share their speeches in writing before important oral arguments that require preparation.	years ago. In the booth there is no time to look things up in the dictionary. We kept our own little notebooks with useful notes everyone made for themselves.
--	--	--	--	--

**Tabulka 19:** Příprava tlumočnicků

Možnost přípravy na tlumočení měli všichni z respondentů. Vyplývá to i z toho, že pracovali čtyři dny a pátý pro ni měli vyhrazen. Všichni respondenti pracovali s relevantními podklady pro dané slyšení, které jim byly poskytnuty tribunálem. Některé materiály byly veřejně dostupné. Dle R5 neměli ke všem podkladům přístup a dle R6 sdíleli své glosáře, ale také se stávalo, že právní zástupci nebyli ochotni poskytnout své poznámky, které byly důležité pro přípravu a argumentaci v rámci tlumočení. Všichni respondenti používali během tlumočení v kabinách různé pomůcky. Dle R5 se nejvíce osvědčil systém glosářů v programu *Terמידata*, který byl zpřístupněn ICTY, ale také vlastní poznámky a terminologická příprava. R6 doplňuje, že počítače byly v kabinách dostupné až posledních 10 let, proto si tlumočníci nosili vlastní poznámky. Během tlumočení nebyl čas vyhledávat ve slovnících.

Z hlediska udržení kvality tlumočení bylo nutné zjistit, zda tlumočnický někdo hodnotil a zda dostávali zpětnou vazbu (otázka č. 24 a 25).

<b>R1</b>	Yes. It is done on regular basis, and on several levels. For more details, address the management.
<b>R2</b>	Our performance is evaluated annually. Sometimes we would get feedback in the booth, but not often as the work is too fast paced and consuming for that.
<b>R3</b>	Yes, occasionally, as a part of our regular performance evaluations.
<b>R4</b>	Yes
<b>R5</b>	Yes, my supervisors did, and also senior colleagues. This took place during the initial stage of my work.
<b>R6</b>	During – rarely, apart from the peer-to-peer feedback/assistance you receive from colleagues.

**Tabulka 20:** Hodnocení tlumočnicků.

<b>R1</b>	Yes. From supervisors, obviously, but also, on my request, from colleagues.
<b>R2</b>	Yes
<b>R3</b>	Semi-annually.
<b>R4</b>	Yes
<b>R5</b>	Yes, of course.
<b>R6</b>	Mostly during mid-term and annual performance reviews, or in situations when your supervisor deals with a particular problem/dispute in the courtroom.

**Tabulka 21:** Zpětná vazba.

Tlumočníci byli dle odpovědí respondentů hodnoceni svým nadřízeným nebo také zkušenějším kolegou. Takové hodnocení probíhalo dle R2 s roční frekvencí. Dle odpovědi R3 dostávali tlumočníci zpětnou vazbu jednou za půl roku, pravidelně ale také od svých kolegů, jak vyplývá z tabulek 20 a 21.

Otázka 26a měla za cíl zjistit, zda byli dotazovaní tlumočníci zasaženi událostmi války (tabulka 22).

<b>R1</b>	Yes
<b>R2</b>	Yes, but not as much as some of my colleagues.
<b>R3</b>	Yes, although not as much as those colleagues who lost friends or family in the war or were living in the region during the war.
<b>R4</b>	Yes
<b>R5</b>	Not directly
<b>R6</b>	Not personally. Except that we left the country, which is not the ideal outcome for anyone.

**Tabulka 22:** Zasažení událostmi války.

Většiny respondentů (R1–R4) se válka do určité míry dotkla. Respondenti R5 a R6 nebyli válkou zasaženi přímo, v případě R6 se jednalo o opuštění země z důvodu války.

Motivací otázky č. 26b byla možnost porovnání osudů tlumočnicků ICTY a Norimberských procesů. Respondenti byli tázáni, zda měly válečné zážitky nějaký vliv na jejich výstup (tabulka 23).

<b>R1</b>	Of course not. That would be highly unprofessional and absolutely unacceptable. If I hadn't felt that I was able fulfil my task with all the required neutrality, I would have signalled it to my supervisors and asked to be replaced. Such a precise situation never actually occurred, but it was not uncommon for interpreters to ask to take a break from a particular case and be reassigned to another one. The management always made efforts to accommodate such requests whenever practically possible.
<b>R2</b>	No, I strive to maintain high professional standards and faithfully and objectively interpret the speakers.

<b>R3</b>	I very much hope not – but that is not for me to say.
<b>R4</b>	No
<b>R5</b>	No, directly not.
<b>R6</b>	It did not, because I always focus on producing the most correct and complete interpretation of what is said, no matter who is speaking, and to produce the effect that they want to produce, be it a victim who seeks closure and empathy, or a politician hurling insults at the Court.

**Tabulka 23:** Neutralita tlumočnicků.

Respondenti tvrdí, že se chovali profesionálně, a všichni věří, že výsledné tlumočení nebylo jejich zážitky ovlivněno. Dodávají, že se snažili podat co nejneutrálnější výkon bez ohledu na to, koho/komu tlumočili. R1 dodává, že tlumočnick, který nedokáže zachovat neutrální postoj v tlumočení nemůže být tlumočnickem. Pokud měl někdo pochybnosti o udržení své neutrality, mohl požádat vedení o pauzu nebo přerážení k jinému případu.

Otázka č. 27a směřovala na vnímání stresu při tlumočení a jeho dopady. Respondenti R2, R3 a R4 přiznávají, že je stres během tlumočení ovlivňoval. R5 tvrdí, že si nějakého vlivu není vědom. R6 měl ve stresových situacích potíže udržet tóninu hlasu a případně i začít tlumočit. R1 odpovídá velmi striktně, že pokud někdo neumí zacházet se stresem, neměl by se stát tlumočnickem.

Účelem otázky 27b bylo zjistit, co přesně dotazované tlumočnický během jejich práce stresovalo, odpovědi jsou znázorněny v tabulce 24.

<b>R1</b>	The high level of public scrutiny when interpreting, for example, judgement deliveries; touching testimonies.
<b>R2</b>	Generally, high profile hearings, very fast, complex hearings, emotionally tough testimonies, appeal hearings because the speakers are reading and clueless about the interpreting process. Technical glitches, drastically different volume of speakers, for example, one speaker is very loud, and the other much quieter and so I have to constantly adjust the volume. Once in a lifetime traumatic event - witnessing a suicide in the courtroom.
<b>R3</b>	As usual, fast speakers. Then, huge media attention to some court events, such as judgement pronouncements. And, sometimes, the inability to prepare for a very public hearing because of the misplaced fears about leaking of confidential information from interpreters.
<b>R4</b>	Sexual crimes evidence.
<b>R5</b>	Sometimes the account of a witness has an emotional impact.
<b>R6</b>	Witness testimony about rapes, abuse, and sadistic killings of children.

**Tabulka 24:** Stresový faktor.

Nejvíce zmiňovaným faktorem byla emočně vypjatá svědectví, ale také velká publicita. Stresová byla pro R2 především rozdílnost v hlasitosti jednotlivých mluvčích a s ní spojená neustálá potřeba regulace hlasitosti na staničce. Traumatizující a stresové bylo přihlížet sebevraždě v soudní síni. R3 zmiňuje řečníky s rychlým mluvním tempem a R6 zmiňuje svědectví sexuálního zneužívání a sadistické vraždění dětí.

Tlumočníci měli různé metody, jak se s psychickou zátěží během práce vypořádat. Odpovědi na otázku č. 28, jež se touto tematikou zabývala, poskytuje tabulka 25.

<b>R1</b>	By keeping my mind on what was the priority, i.e. doing my job.
<b>R2</b>	Be well prepared, breathe, not be too critical about my performance, try to relax.
<b>R3</b>	I keep it to myself.
<b>R4</b>	By working in the most possible professional way.
<b>R5</b>	You try to distance yourself as much as possible and do the work professionally.
<b>R6</b>	By personal self-control. It finds another outlet, however, in autoimmune and stress-triggered illnesses that are not uncommon in this line of work.

**Tabulka 25:** Práce se stresem.

Každý z tlumočnicků měl vlastní postup, jak se vyrovnat se stresem. Odpovědi respondentů vyplývají z jejich individualit. Všeobecně lze ale říci, že se každý z nich snažil soustředit na práci a nepřipouštět si jisté situace, resp. být profesionální.

Na otázku č 29, co respondentům činilo během práce u ICTY největší problém, odpověděli následovně (tabulka 26):

<b>R1</b>	Interpretation of hate speech: it goes against the very nature of interpretation and it's very difficult to anticipate. Also, interpretation of speakers – mostly witnesses, sometimes lawyers - who were purposefully obstructing communication for their own reasons: again, it's a situation that normally never arises in a different context, because it is presumed that the speakers WISH to communicate.
<b>R2</b>	Can't really recall anything major like that.
<b>R3</b>	The greatest problem for me was the fact that, after a renovation of courtrooms, we had very bad sound quality for years and practically nothing was done to improve it.
<b>R4</b>	Not having enough time to prepare for some of the hearings.
<b>R5</b>	There have been no major problems really. The working conditions are close to ideal. I could say that the UN administration is sometimes less than perfect, and that has to do with procedures, requirements, the software being used for some purposes, etc. but this is in no way directly linked with interpreting.
<b>R6</b>	On the assumption that your question does not call for an answer relating to the long-term effects of secondary trauma, I find it disgraceful that, with very few honourable exceptions among the lawyers and judges, all these brilliant professionals whose ability to do their work here depends so completely on the work of simultaneous interpreters

	<p>have not bothered in all these years to try to understand just a little how it works and what are the limitations involved (i.e. normal speed, no fast reading, giving us an opportunity to prepare, not speaking at the same time as another person, etc.). An example that I remember vividly: After an incident in the courtroom when the English interpretation was not heard because the interpreter pressed the wrong button and spoke into a wrong channel, the prosecutor said to the witness: “Witness, we have a system here wherein every word you say is interpreted into two other languages. But right now, the machine isn’t working. At least my machine isn’t working”. When we laughed about it during the break standing in the line for coffee, the court reporter said: “Oh, well. The other day he called me an electronic device!” The situation is not better today. Only lip service is paid to the need to speak normally to make interpretation possible, and people regularly apologise to us disingenuously, then continue exactly as before.</p>
--	---

**Tabulka 26:** Problémy u ICTY.

R1 zmiňuje tlumočení nenávistných projevů (neboť jejich převod je proti samotné podstatě tlumočení) a také řečníků, kteří schválně znemožňovali komunikaci. R3 si stěžuje na nedostatečnou kvalitu zvuku po renovaci soudních síní. R4 zmiňuje nedostatečný prostor pro přípravu na tlumočení. R5 shledává, že pracovní podmínky se velmi blížily ideálu. R6 konstatuje, že práce tlumočnicků byla nedocenená a nikdo neměl snahu se s procesem simultánního tlumočení a jeho omezeními seznámit. V této souvislosti uvádí jako příklad, že v jednom případě byl tlumočnické dokonce nazván „systémem“ a soudní zpravodaj „elektronickým zařízením“.

Tlumočníci měli v závěru dotazníku (avšak před fakultativní otázkou) možnost vyjádřit se k něčemu, co v dotazníku v rámci otázek nezaznělo. Jejich stručné odpovědi jsou uvedeny v tabulce 27.

<b>R1</b>	No
<b>R2</b>	/
<b>R3</b>	Yes, many things, but I have neither place nor time to come up with all of them.
<b>R4</b>	No
<b>R5</b>	I love interpreting and I believe the conditions for work at ICTY and RMICT are exceptionally good. I also believe we have an outstanding team of interpreters and it was and is a great pleasure to work with them. Other than that, I have tried to be as exhaustive as possible in my above answers!
<b>R6</b>	/

**Tabulka 27:** Doplnující informace respondentů.

### Fakultativní otázka

Na fakultativní otázku, zda dotyční byli zrovna přítomni v tlumočnickém týmu, který byl nasazen, když se přímo v zasedacím sále v roce 2017 otrávil souzený generál Slobodan Praljak, a pokud ano, jak se tato situace řešila, odpovědělo 5 respondentů z 6. Přehled jejich odpovědí tvoří tabulka 28.

<b>R1</b>	I don't understand the question. Tacked by whom? Everybody did their job: security, medical staff etc. Interpreters who felt that they needed counselling after the facts were offered the possibility to have it organized.
<b>R2</b>	Professionally, very, very well on the part of interpreters. I alerted the judges as to what had happened by interpreting what Praljak said, even though his microphone was switched off. The rest of the team was also very professional and continued their work. As far as emotional support for interpreters was concerned, not very well. We stayed in the booth for a long time after the incident. Then we had to resume work to finish the hearing later that same day in a different courtroom. The next day we had to work, and the legal staff also, while practically all of the other non-courtroom staff attended a trauma debriefing session. I am still processing this and periodically suffer from flashbacks and trauma symptoms.
<b>R3</b>	Yes, I was interpreting the disposition of the judgement and he was listening to my voice. There was a short initial confusion as to whether to interpret into English his words that he poisoned himself which were uttered off-mike (off-mike comments are in principle not interpreted as they cannot be heard properly and because they are often designed merely to impede the proceedings), but luckily my colleague eventually interpreted them. I interpreted into BCS the reaction of his counsel, spoken in French which is not one of my working languages (but I happened to understand it).
<b>R4</b>	/
<b>R5</b>	I was supposed to be on the team, but I got the flu a day or two before and I had to report sick. But from what I heard, the situation was tackled in an excellent and highly professional manner. Everything happened very quickly and was more confusing than immediately shocking. It's so fast you don't even realise what is happening, and then it's already over.
<b>R6</b>	There was bedlam in the courtroom. The security guards tried to give CPR. Curtains were drawn on the public gallery. We were still watching in our booths as the nurse was called in. It was clear to some of us (who read a lot of Agatha Christie novels) from the start that he had taken cyanide. We were told to leave and wait indefinitely for the reading of the appeals judgment to resume in a different courtroom. It was more than 3 hours waiting, during which time I personally developed an anxiety attack with breathing problems and only wanted to go home, but that was impossible because they had already downsized everyone, no replacement.

Tabulka 28: Fakultativní otázka.

Na těchto odpovědích je zřetelné, že někteří respondenti takovou situaci později nedokázali bez obtíží zvládnout a cítí se dodnes traumatizováni. R6 se tuto situaci snaží přiblížit s humorem (odkazuje na své čtenářské zkušenosti z detektivek Agathy Christie), ačkoli musela taková situace být velmi stresující a nepříjemná pro všechny zúčastněné. Traumatizující musela být tato situace především pro respondenta R3, který přímo tlumočil generálovi Praljakovi rozsudek. Všeobecně lze ale říci, že situace byla dle respondentů profesionálně a dobře zvládnuta. Následná psychologická podpora neproběhla u všech, jak měla. Je však otázkou proč, pokud tlumočníci takovou možnost od ICTY měli.

#### **4.6.5 Shrnutí dat z dotazníkového šetření**

Tím, že tlumočnickům byla dána volnost v rozsahu odpovědí, bylo možné získat velmi zajímavé informace. Některé otázky dotazníku byly kladeny s cílem ověření si informací z předešlých kapitol o ICTY. Mnoho skutečností jmenovaných v teoretické části bylo tímto způsobem potvrzeno.

Z jednotlivých odpovědí lze také vyčíst, do jaké míry byli respondenti ochotní na obecné otázky, ale také na nepříjemné a osobnější otázky odpovídat. Žádný z respondentů nevykazoval známky toho, že by jeho odpovědi nekorespondovaly se skutečností. Ve většině případů se více či méně informačně shodovala alespoň polovina respondentů, případně byly odpovědi velmi podobné.

Odpovědi respondentů umožňují alespoň základní vhled do náplně práce tlumočnicka pro ICTY. Z rozsahu a vyjadřování jednotlivých respondentů lze vysledovat i některé osobnostní znaky.

Nejméně informativní odpovědi jsem obdržela od respondenta R1, jak je možno si povšimnout ve výše uvedených tabulkách. Na otázky odpovídal velmi stručně, příp. odkazoval na management ICTY. Často sděloval, že otázce nerozuměl, a to i u dotazů, na něž ostatní respondenti uspokojivě odpověděli. Takové nepochopení si lze vysvětlit tak, že mohl být v časové tísní či na otázku nechtěl odpovídat. Možnou příčinou také mohla být jazyková bariéra, neboť dotazník byl veden v angličtině, jež neuvádí mezi svými pracovními jazyky (viz tabulka 2). Své odpovědi rovněž odevzdal 3 dny po stanoveném termínu.

Respondenti R2, R3 a R4 odpovídali na otázky v obecnějším rozsahu a neměli potřebu se do problematiky hlouběji ponořit. Tito tlumočníci neodpovídali vždy na všechny otázky. V mnoha případech jsme se setkali se stručnými dichotomními odpověďmi (ano/ne), ačkoli dávala otázka dostatek prostoru k vyjádření a k poskytnutí detailnějšího vhledu do zkoumané problematiky. I přesto však jejich odpovědi byly pro účely práce přínosné.

Nejvíce komunikativními tlumočníky z hlediska rozsahu i obsahu odpovědí byli respondenti R5 a R6. Ti se vyjadřovali velmi detailně a informativně a umožnili tak nahlédnout do jejich osobnostního profilu. R5 byl ochotný odpovídat na všechny otázky v plném rozsahu. Jeho odpovědi tak poskytly i nové užitečné informace. Z odpovědí R6 je znatelné, že se cítí být velmi zasažen tlumočenými svědectvími a se svým traumatem se dodnes snaží vypořádat.

Požadavek ICTY na vysokoškolské vzdělání a praxi v oboru splnili všichni respondenti, i přestože konkrétně tlumočnický obor vystudovali pouze dva z respondentů. Příčinou patrně bylo, že v bývalé Jugoslávii neexistovalo akreditované pracoviště pro vzdělávání tlumočnicků. Je zřejmé, že ICTY k výběrovým řízením přistupovalo velmi individuálně, a snažilo se tak vybírat profesionální, zkušené tlumočníky.

Celkově lze shrnout, že všech 6 respondentů i ve svých odpovědích prokázalo ke své práci velmi profesionální přístup.

#### **4.6.6 Diskuse dotazníkového šetření**

Dotazníkové šetření bylo vytvořeno s cílem ověřit skutečnosti, jež jsou popsány v teoretické části (kapitola 4). Jeho účelem bylo také získat nové informace o fungování tribunálu a přiblížit postavení a charakteristiku zúčastněných tlumočnicků.

Bohužel analýza a shrnutí dat ukazují, že dotazník nepokryl tematiku práce tlumočnicků pro ICTY v úplnosti. Pokud bychom však měli dosáhnout kompletnějších informací o fungování tribunálu, bylo by nutné užít jinou metodu, např. osobní rozhovory s tlumočníky. Při nich lze otázky ještě více prohloubit či v případě prvotního nepochopení dovysvětlit. Tím by bylo mimo jiné možné předejít i situaci, jež se projevila u respondenta R1. Rozhovory však zůstávají jako možné desideratum pro budoucí výzkum.

Přínosné by mohlo dále být, kdyby dotazník vyplnil sedmý oslovený respondent. Ten zastával u ICTY pozici vedoucího jazykové sekce a jeho pomocí by byl zpřístupněn i názor managementu, na nějž zbylí respondenti ve svých odpovědích odkazovali (především respondent R1).

Jisté mezery ve výzkumu týkající se výběrového řízení, odborného vzdělání a praxe v oblasti tlumočení či utváření tlumočnických týmů ad. by bylo jistě možné zaplnit v případě, že by dotazník vyplnil větší vzorek respondentů. V důsledku toho by ovšem nebyl splněn faktor kvalitativního dotazníku a dotazník by pro takové účely musel být upraven, což nebylo náplní této diplomové práce.



Dílem (pro účely této diplomové práce) šťastné náhody je, že i mezi tak malým počtem respondentů bylo možné nalézt tlumočníka, jenž přímo tlumočil rozsudek generálu Praljakovi, který se před zraky všech zúčastněných v soudní síni otrávil kyanidem, a bylo lze tak tuto jeho vzácnou, negativní tlumočnickou zkušenost reprodukovat.

Není tedy pochyb o tom, že i předložený dotazník poskytl jistý přehled o tom, jak práce u ICTY vypadala. Mj. potvrdil, o jak náročnou práci, vyžadující vytrvalost, trpělivost, neutralitu a vysokou míru profesionality, se jednalo.

Lze konstatovat, že i přes počáteční problémy s distribucí dotazníku, byl jeho cíl uspokojivě splněn.

## 5 SROVNÁNÍ TLUMOČENÍ U MEZINÁRODNÍCH TRESTNÍCH TRIBUNÁLŮ V NORIMBERKU A V HAAGU

### 5.1 Změny

Změny nastaly v několika směrech. Pro přehled těch nejzákladnějších byla vytvořena shrnující tabulka 29.

	NP	ICTY
<b>Technika</b>	Primitivní simultánní technika s nedostatky. V malé nepohodlné kabině byl dostupný jen jeden mikrofon. Dohlížel kontrolor a technik, který mohl řešit případné problémy. Systém červeného a žlutého světla, který poukázal na problém a tím pádem mohl být řešen okamžitě.	Moderní tlumočnická technika. Nejdříve analogová, následně digitální. Každý tlumočnický tým měl svůj mikrofon, sluchátka a kabiny byly zvukotěsné a klimatizované. Dostupný byl i počítač a na monitoru bylo vidět přímo na řečníka. Skrze počítač bylo možné vidět i projednávané dokumenty. Kamery v soudní síni zaznamenávaly slyšení. Vše bylo vysoce funkční a bez potíží. Poukázání na problém skrze mikrofon, řešen bylo následně.
<b>Etický kodex</b>	Neexistoval. Základní pravidla byla určena tribunálem.	V platnosti až během chodu tribunálu v roce 1999.
<b>Výběr tlumočnicků</b>	Skrze jednotlivé země a na základě určených kritérií. Testování tlumočnicků probíhalo před jejich přijetím na pozici tlumočnicka. Nebyla důležitá kritéria vzdělání a zkušeností v oblasti tlumočení, ale spíše znalost jazyka a kultury.	Skrze ICTY. Výběr kandidátů stanovovala kritéria. Testování tlumočnicků probíhalo u všech, ale byly zde i výjimky (nebylo použito v případě zkušených a trénovaných tlumočnicků s kombinací francouzština–angličtina). Důraz byl kladen především na vzdělání a zkušenosti v oblasti tlumočení a na požadované jazykové kombinace.
<b>Příprava tlumočnicků pod záštitou soudů</b>	Příprava probíhala pomocí mock konferencí a trvala 2 týdny až 2 měsíce, někteří přípravu tlumočení neabsolvovali vůbec. Tlumočníci se učili „za pochodu“, nikdo nebyl připravován na simultánní	Příprava probíhala pomocí tlumočení nahrávek. I zde se někteří učili „za pochodu“, především ti, kteří dokázali tlumočit, ale nikdy na to nebyli systematicky připravováni nebo neměli absolvované studium.

	tlumočení (teprve těsně před zahájením procesů) nebo na tlumočení u soudů.	Příprava tlumočnicků byla individuální.
<b>Pracovní poměr a podmínky</b>	Tlumočníci byli najímáni na různě dlouhá období. Pracovali ve 3 týmech po 12 tlumočnicích, ve 4 kabinách (angličtina, ruština, francouzština a němčina). Jazykové týmy se střídaly v blocích, unavení tlumočníci byli vystřídáni. Za mzdu tlumočnicků odpovídal vždy příslušný stát, který byl odpovědný za příslušnou jazykovou kombinaci.	Tlumočníci byli najímáni na různě dlouhá období. Tlumočníci pracovali za podmínek AIIC. V kabinách seděli 2–3 tlumočníci pro jednu jazykovou kombinaci a pracovali v rámci zasedání soudu s přestávkami. Jejich práce trvala 4 dny v týdnu, jeden den měli volno. Plat odpovídal podmínkám OSN s přihlédnutím k podmínkám AIIC.
<b>Zpřístupňování dokumentů</b>	Dostatečné možnosti na přípravu a studování dokumentů.	Dostatečné možnosti na přípravu a studování dokumentů. Několik druhů přípravy (dlouhodobá, krátkodobá). Dokumenty, které byly projednávány u slyšení, měli tlumočníci dostupné v kabinách. Přístup ke glosářům ICTY přes systém <i>Terמידata</i> .
<b>Týmová práce</b>	Vzájemná spolupráce, psaní čísel, jmen atd.	Týmová práce vychází z etického kodexu ICTY, a je tím pádem povinná.
<b>Kontrola kvality</b>	Tlumočníci nebyli profesionálové a byli netrénovaní. Byla vytvořena celá řada opatření (stenografické záznamy, elektronické záznamy a konečné revidované tištěné verze záznamů). Záznam všech jazykových mutací a srovnávání s písemným záznamem, a tím i eliminace chyb. Kontrola terminologie jiným týmem.	Žádné oficiální kontrolování neprobíhalo, ale vytvářely se online záznamy ve všech jazycích a přepisy se tak daly lépe kontrolovat. Zachycení chyb probíhalo pomocí LiveNote transcription. Opravy byly možné skrze vedoucího jazykové sekce. Stejně tlumočnické týmy tlumočily stejné případy.
<b>Doba tlumočení</b>	Tlumočnický tým se střídal po 85 minutách ve dvou blocích. Celkem tedy tlumočili až 3 hodiny denně. 85 minut ovšem neznamenalo tlumočení v kuse, protože se během výslechů střídaly jazykové kombinace.	Tlumočnický tým pracoval během jednoho dne až 6 hodin dle podmínek AIIC a tlumočníci se mezi sebou střídali maximálně po 30 minutách tlumočení v kuse.

Tabulka 29: Srovnání tlumočení u NP a ICTY.

## 5.2 *Tlumočníci u Norimberských procesů a u ICTY*

Od dob Norimberských procesů zůstaly některé podmínky a postupy stejné, ale mnoho z nich také prošlo změnou. Pokrok nastal i v tlumočení jako vědní disciplíně s ohledem na mezinárodní trestní tribunály. Pokud srovnáme roli tlumočnicka u Norimberských procesů a procesů na Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii, je patrné, že existují jisté rozdíly, ale i faktory společné oběma tribunálům. Odchylky převažují především v roli tlumočnicka ve společnosti a v jeho chápání a také v oblasti kompetencí a požadavků na jeho práci.

Vytvoření simultánní techniky a nového druhu tlumočení, které vzniklo u Norimberských procesů kvůli časové tísní, se ukázalo jako velmi praktické a v dnešní době tvoří nedílnou součást nejen mezinárodních trestních tribunálů, ale mezinárodních organizací obecně.

Výběr tlumočnicků se od dob Norimberku po dobu konání ICTY znatelně proměnil. Rozdílné jsou i samotné požadavky na tlumočnicka pro tribunály. Jistá změna nastala i v případě osvojování jazyka, zpřísnily se i požadavky na kvalifikaci a vzdělávání tlumočnicků, a tím i na profesionalizaci tlumočnického oboru. Tlumočnicki, kteří pracovali v Norimberku, byli determinováni sociokulturním prostředím, v němž vyrůstali a jež jim umožnilo ovládat několik jazyků již od raného dětství. Naopak tlumočnicki ICTY získali, až na některé výjimky, své jazykové dovednosti až v průběhu studia, vědomě se je učili a na budoucí povolání profesionálního tlumočnicka se strategicky připravovali. Proto také v Haagu pracovaly výhradně osoby, které byly tlumočnicka z povolání a nezastávaly jinou profesi, jako tomu bylo v případě Norimberku. Po druhé světové válce vedlo široké spektrum možností absolvovat vzdělání (simultánního) tlumočnicka, ale také snaha o internacionalizaci, k tomu, že v dnešní době je pole působnosti pro simultánní tlumočnicka větší než dříve v Norimberku.

Původně byl výběr tlumočnicků pro ICTY inspirován právě Norimberskými procesy. V průběhu let se však v souladu s podmínkami a fungováním ICTY a kvůli vzdělanosti tlumočnicků změnil. Kritéria a podmínky výběru nebyly v Norimberku tak přísné, jako je tomu u ICTY. V Norimberku nebyl kladen důraz na vzdělání, spíše se jednalo o výhodu, protože důležitější byla znalost jazyků. Výběrová řízení byla spíše subjektivního rázu a neexistovaly předdefinované metody výběru, jako tomu bylo u ICTY. Tím, že si ICTY bylo vědomé vysokoškolského vzdělání tlumočnicků a jejich zkušeností, byla tomu přijímací řízení přizpůsobena a vybrán mohl být jen ten nejlepší kandidát.

Proto také jednou z podmínek ICTY bylo absolvování několika let akademického vzdělání nebo úspěšně ukončené vzdělání v oblasti tlumočnictví na uznávané vysoké škole či mnoho let tlumočnické praxe v oblasti konferenčního tlumočení. Ke vzniku těchto institutů zásadně přispělo tlumočení na Norimberských procesech, po nichž bylo zřejmé, že pro uspokojení poptávky po profesionálních tlumočnících je nutné vytvořit pracoviště, na nichž by tyto dovednosti bylo možné získat.

Oba tribunály vyžadovaly, aby tlumočnický ovládal kulturní specifika daných zemí a aby prokázal ve všech svých pracovních jazycích všeobecné znalosti.

Velkou změnou prošly pracovní podmínky tlumočnicků. U ICTY jsou jasně sepsané v etickém kodexu. Rovněž délka pracovní doby se změnila. Na rozdíl od tlumočnicků Norimberských procesů, kteří simultánně tlumočili skoro 90 minut, než je vystřídal další tlumočnický tým, se tlumočníci ICTY střídají dle podmínek AIIC po 30 minutách a v kabině pro jednu jazykovou kombinaci jsou vždy přítomni dva až tři tlumočníci. Je ovšem důležité podotknout, že tlumočníci v Norimberku tlumočili během dne kratší dobu než tlumočníci ICTY, kteří se střídali po kratších blocích a tlumočili denně více než 3 hodiny.

Rozdíl lze samozřejmě zaznamenat i v technickém vybavení. V Norimberku bylo k dispozici pouze velmi základní vybavení a kabiny pro tlumočnické nebyly příliš pohodlné. U ICTY je znatelné, že se technické vybavení modernizovalo a jeho kvalita odpovídala stanoveným normám, např. kabiny byly zvukotěsné s ventilací. U ICTY přestal na tlumočnický výstup dohlížet tzv. kontrolor, který pomocí červeného nebo žlutého světla signalizoval poruchy či nutné zpomalení tempa řeči. V Haagu mohl tlumočnický přímo do soudního řízení zasáhnout a upozornit do mikrofonu jak na technický, tak na jazykový problém.

Osobnostní profily tlumočnicků obou procesů se shodují. Podobně jako tlumočníci v Norimberku, jež byli zasaženi druhou světovou válkou a krutostí a zvěrstvy nacistů a museli kvůli válce opustit své domovy, měli tlumočníci u ICTY negativní zkušenosti s boji na Balkáně, někteří museli opustit své domovy kvůli etnickému pronásledování a zuřící válce nebo byli nepřímo zasaženi událostmi války, které zažívali jejich příbuzní a přátelé.

Z hlediska věku a pohlaví se však složení tlumočnických týmů obou tribunálů liší. V Norimberku tlumočili především mladí muži, kterým bylo okolo dvaceti let. U ICTY naopak tlumočily převážně ženy a věkové rozhraní bylo od třiceti do padesáti let.

Rovněž vnímání tlumočnicka jako takového se změnilo. Tlumočníci samotní si po druhé světové válce v Norimberku svoji důležitou roli tolik neuvědomovali, na rozdíl od těch

u ICTY. Tento rozdíl se projevuje především na stylu tlumočení – tlumočníci v Norimberku občasně nebyli ochotní tlumočit určité pasáže, u ICTY si byl každý tlumočník vědom své role, kterou v soudním procesu hrál, a více či méně si ji také uvědomovali ti, jimž bylo tlumočeno nebo již byli tlumočeni. Touto rolí se mívá především zprostředkování jazykové komunikace tak, jak zazněla, a nelze ji měnit, zlehčovat nebo netlumočit.

Je nutné dodat, že samotný proces tlumočení se v současné době přestal skrývat a účastníci soudního řízení o přítomnosti tlumočnicka vědí. Tím, že se tlumočníci dostali do obecnějšího povědomí, je možné aktéry u soudu předem připravit, seznámit je s výzvami, jimž tlumočníci během svého výkonu musí čelit, a ukázat jim tak důležitost jejich postavení u soudu. Zviditelněním tlumočnicka se přispělo i k lepším pracovním podmínkám. V Norimberku se právě „neviditelnost“ tlumočnicka stala problémem, a tudíž byla u ICTY potřeba přítomnost tlumočnicka zdůraznit. Tlumočníci se tak stali aktivními složkami procesu.

Tlumočníci NP i tlumočníci ICTY čelili podobným problémům a výzvám vyplývajícím z mnohojazyčného procesu a složitého právního systému. Skutečnost, že tlumočníci ICTY byli precizně vybíráni a měli odbornou přípravu, pomohla tyto jazykové výzvy překonat. Dlouholetá praxe zajistila, že se tlumočníci postupem času dokázali velmi rychle vypořádat s případnými obtížemi a přizpůsobit se pomocí úspěšných strategických řešení. Tlumočníci Norimberských procesů se často potýkali s problémy najít chybějící ekvivalenty, nemohli čerpat z několikaletých zkušeností či funkčních strategií. Důležitou složkou jejich práce byla improvizace. Ve velmi krátké době si osvojili ad hoc techniky, které jim pomáhaly při práci. Byli zvyklí tlumočit „pouze“ konsekutivně, simultánní technika pro ně byla nová. Intuitivně aplikovali řešení a schopnosti, jež lze nyní nalézt v didaktice tlumočení a jsou velmi často nedílnou součástí jakékoliv odborné tlumočnické přípravy. Oba tribunály vynaložily velkou snahu o to, aby byla zajištěna nejvyšší možná kvalita tlumočení. U Norimberských procesů, stejně jako u Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, byla kvalita zajištěna v první řadě samotnými tlumočnickými, v druhé pak technickými prostředky. I přestože se v dnešní době na rozdíl od dob minulých tlumočníci mohou řídit kodexem s pevně danými standardy, bylo i během Norimberských procesů docíleno vysoké kvality tlumočení.

Na základě srovnání situace v Norimberku a v Haagu lze konstatovat, že tlumočníci dříve čelili podobným etickým a morálním výzvám jako tlumočníci dnes. Oba soudy vynaložily velké úsilí, aby zajistily v rámci celého tribunálu spravedlivý proces. Zatímco u ICTY byla etika tlumočení naprostou prioritou, a byl proto vypracován i detailní etický

kodeks, měli tlumočníci Norimberských procesů k dispozici pouze souhrn pravidel soudu, která velmi omezeně regulovala pracovní podmínky tlumočnicků. V době Norimberku nebyli tlumočníci schopni formulovat etické normy, jak je známe dnes z Haagu. V Norimberku docházelo k tomu, že tlumočníci svůj etický a morální postoj vytvářeli tzv. za pochodu. I přesto dokázali ve vypjatých situacích jednat citlivě, zodpovědně a svědomitě. Nestrannost a neutralita v tlumočení je v oboru tlumočnictví aktuální otázkou i po skončení Norimberských procesů a procesů s bývalou Jugoslávií. I po 71 letech od Norimberku vyvolávají horlivé diskuse.

### **5.3 *Výhled do budoucna***

Důležitou součástí je také pohled na vzdělávání a profesi tlumočnicků u mezinárodních trestních tribunálů a požadavky do budoucna.

Tlumočníci jakožto aktéři mezinárodní komunikace vytvořili v Norimberku nezbytný předpoklad k tomu, aby se mohla uskutečnit celosvětová komunikace na různých úrovních. Norimberské procesy byly milníkem nejen v oblasti mezinárodního práva, ale také v oblasti tlumočení u soudů a na mezinárodních konferencích.

V současné době spočívá úkol tlumočnicků mj. i v tom, aby nadále pomáhali dotvářet stabilně kvalitní podmínky, rozvíjeli fungující standardy tlumočení a pokračovali tak v historickém dědictví, které započaly Norimberské procesy. I přestože byl Norimberk místem, kde se soudily válečné zločiny, a doufalo se, že k takovým zločinům již nedojde, Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii byl dokladem podobných zvěrstev téměř po padesáti letech. Norimberk pro tento mezinárodní tribunál připravil podklad, na němž bylo možné dále stavět a jenž nabízel široký potenciál. Došlo tak k pozitivnímu rozvoji konferenčního tlumočení u trestních tribunálů.

Protože tlumočení podléhá neustálým změnám, je třeba ho rozvíjet i dále, zlepšovat požadavky a normy kvality a přizpůsobovat je novým okolnostem. Vývoj tlumočení od Norimberku po Haag je pozoruhodný a je nutné si přiznat, že jeho cesta není u konce.

Vzhledem k tomu, že tlumočení zahrnuje i svá specifická úskalí, je nutné k nim také patřičně přistoupit a snažit se je řešit. Jedná se například o právní terminologii a další výzvy, které s sebou přinášejí odlišné právní systémy. Kromě toho je na mezinárodní úrovni potřeba vytvořit společný soubor pravidel a vypracovat mezinárodně platný kodeks pro tlumočnický u trestních tribunálů, který by zaručoval kvalitu tlumočnických služeb po celém světě. Kodexy jednotlivých asociací nestačí k tomu, aby byly kvalita a podmínky pro tlumočnický zajištěny plošně.

Do budoucna by se měl podchytil problém spojený s kvalifikačními požadavky na tlumočnický u vnitrostátních soudů, které byly často zmiňovány v paralelní literatuře. Touto problematikou se ve svých publikacích podrobněji zabývá především Ludmila Stern. Jednou z možností vnitrostátních soudů je inspirovat se u mezinárodních soudů a lépe tak zajistit tlumočnické standardy, a tím pádem i vyšší kvalitu výstupu.

Rovněž je potřeba připravit více kvalifikačních kurzů pro pracovníky tribunálů a soudů a seznámit je s komunikací prostřednictvím tlumočnicka. Napomohly by tomu, aby se na tlumočnický nenahlíželo jako na překážky v soudních jednáních, ale naopak jako na užitečné pomocníky.

Do budoucna by se také měl rozvíjet systém moderních technologií a online platforem pro tlumočení. Vzhledem k moderní době a situacím, kterým tlumočnický čelí, je nutné se více zamyslet nad systémem tlumočení videokonferencí, a tím pádem distančním tlumočením obecně, a zajistit implementaci do výuky tlumočení na vysokých školách a dále tento systém rozvíjet na mezinárodní úrovni.



## 6 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit vývoj simultánního tlumočení v soudním prostředí mezi jeho počátky u Norimberských procesů a jeho „současným stavem“ na příkladu Mezinárodního trestního tribunálu s bývalou Jugoslávií. Jednalo se o rozpětí několika desítek let, tedy mezi lety 1945–1946 a lety 1993–2017.

Osudy tlumočnicků obou tribunálů nebyly jednoduché a někteří z nich se se svým traumatem, jež si ze své práce (především pro ICTY) odnesli, snaží vypořádat dodnes. Konferenční tlumočníci u mezinárodních trestních tribunálů museli čelit nespočtu hrůzných a emotivně zabarvených výpovědí svědků, ale také aroganci, egoismu a nadřazenosti obžalovaných. Jejich práce byla velmi náročná a obdivuhodná, neboť pracovali pro vyšší cíle. Jejich práce s sebou tak nesla nesmírnou zodpovědnost, ovládnutí sebe sama a zachování naprosté profesionality a neutrality za jakékoli situace. Je pozoruhodné, s jakou lehkostí dokázali někteří dnešní tlumočníci pracovat, i přestože zprostředkovávali komunikaci s válečnými zločinci a tlumočili osudy lidí, kteří prošli nelehkými situacemi, a propůjčili jim tak svůj hlas.

Srovnání tlumočení u Norimberských procesů a ICTY nám přineslo vhled do problematiky tlumočení u mezinárodních soudních tribunálů a ukázalo, jak velkého pokroku bylo v této oblasti během poměrně krátké doby díky vývoji ve společnosti dosaženo, ale zároveň také to, že i přes všechny rozvoj je stále ještě prostor pro zlepšení.

## 7 Seznam zkratek

AIIC	Association Internationale des Interprètes de Conférence (Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků)
BCS	bosenština/chorvatština/srbština
CLSS	Conference and Language Services Section (Sekce konferenčních a jazykových služeb – nejedená se o oficiální název v češtině)
ETI	École de traduction et d'interprétation (Tlumočnická a překladatelská škola) (nyní FTI – Faculté de traduction et d'interprétation, Fakulta překladatelství a tlumočnictví v Ženevě)
EU	Evropská unie
GDPR	General Data Protection Regulation (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů)
IBM	International Business Machines
ICC	International Criminal Court (Mezinárodní trestní soud)
ICJ	International Court of Justice (Mezinárodní soudní dvůr)
ICTY	The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii)
IRMCT	International Residual Mechanism for Criminal Tribunals (Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály)
ISO	International Organization for Standardization (Mezinárodní organizace pro normalizaci)
KISS	Keep it short and simple (Říkej krátké a jednoduché věty)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
NP	Norimberské procesy
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Národně socialistická německá dělnická strana)
OSN	Organizace spojených národů
OSS	Office of Strategic Services (Úřad pro strategické služby)

## 8 Seznam obrázků

Obrázek 1: Pohled do prázdné soudní síně č. 600 .....	10
Obrázek 2: Vyvýšená soudcovská lavice před zataženými závěsy .....	14
Obrázek 3: Tlumočnické kabiny .....	16
Obrázek 4: Sekretářka advokáta Dr. Rudolfa Merkela .....	17
Obrázek 5: Signální světla tlumočnického zařízení .....	19
Obrázek 6: Tlumočníci v soudní síni.....	24
Obrázek 7: Tlumočnická kabina v ICTY .....	58
Obrázek 8: Soudní síň č. 1 .....	59
Obrázek 9: LiveNote transcription .....	61
Obrázek 10: Zařízení pro zobrazování dokumentů .....	62
Obrázek 11: Tlumočnická stanička .....	64
Obrázek 12: Příprava tlumočnice .....	72

## 9 Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozložení tlumočnických kabin na základě obrázku 6 .....	24
Tabulka 2: Pohlaví a věk respondentů.....	80
Tabulka 3: Jazykové kombinace respondentů.....	80
Tabulka 4: Nejvyšší možné vzdělání a praxe v oboru.....	82
Tabulka 5: Motivace k profesi tlumočnicka.....	83
Tabulka 6: Spokojenost s profesí tlumočnicka.....	84
Tabulka 7: Doba tlumočení pro ICTY.....	85
Tabulka 8: Výběrové řízení.....	86
Tabulka 9: Požadovaná kvalifikace.....	87
Tabulka 10: Pracovní den tlumočnicka ICTY.....	89
Tabulka 11: Počet tlumočnicků u ICTY.....	90
Tabulka 12: Sestavení tlumočnického týmu ICTY.....	91
Tabulka 13: Stálost tlumočnického týmu.....	92
Tabulka 14: Doba tlumočení před vystřídáním kolegou.....	93
Tabulka 15: Počet hodin tlumočení denně.....	93
Tabulka 16: Požadavky na kvalitu tlumočení.....	94
Tabulka 17: Jazykové problémy způsobené podobností jazyků.....	95
Tabulka 18: Srozumitelnost jazyka, výslovnost, přízvuk.....	95
Tabulka 19: Příprava tlumočnicků.....	97
Tabulka 20: Hodnocení tlumočnicků.....	97
Tabulka 21: Zpětná vazba.....	98
Tabulka 22: Zasažení událostmi války.....	98
Tabulka 23: Neutralita tlumočnicků.....	99
Tabulka 24: Stresový faktor.....	99
Tabulka 25: Práce se stresem.....	100
Tabulka 26: Problémy u ICTY.....	101
Tabulka 27: Doplnující informace respondentů.....	101
Tabulka 28: Fakultativní otázka.....	102
Tabulka 29: Srovnání tlumočení u NP a ICTY.....	107

## 10 Seznam použité literatury:

BAIGORRI, Jesús. *From Paris to Nuremberg: The birth of conference interpreting*. John Benjamins, 2014.

BEHR, Martina & Maike CORPATAUX. *Die Nürnberger Prozesse: Zur Bedeutung der Dolmetscher für die Prozesse und die Prozesse für die Dolmetscher*. München: Martin Meidenbauer Verlangsbuchhandlung, 2006.

Brožura: *Tlumočení při norimberském procesu 1945/46*, DAAD Prag, 2014

ČEŇKOVÁ, Ivana. *Teorie a didaktika tlumočení I*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2001

ČEŇKOVÁ, Ivana. *Úvod do teorie tlumočení*. Druhé, opravené vydání. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.

DÖRTE, Andres. History of interpreting, in: *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. 2012

ELIAS-BURSAČ, Ellen. *Translating Evidence and Interpreting Testimony at a War Crimes Tribunal Working in a Tug-of-War*, Palgrave Macmillan UK, 2015.

FELDWEG, Erich. *Konferenzdolmetscher im internationalen Kommunikationsproseß*. Heidelberg: Groos, 1996.

HALE, Sandra; NAPIER, Jemina. *Research methods in interpreting: a practical resource*. London: Bloomsbury, 2013.

HERBERT, Jean. *The interpreter's handbook: how to become a conference interpreter*. 2nd ed. revised and enlarged. Genève: Université de Genève, 1968

ICTY, *Statute of the Tribunal* [online]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/documents/statute-tribunal> [07.02.2020].

JEŘÁBKOVÁ, Silvie. *Thumočení před vojenskými tribunály*. Praha, 2012. Ročníková práce kurzu EMCI. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav translatologie.

KALVERKÄMPER Hartwig & SCHIPPEL Larisa (Hg.): *Simultandolmetschen in Erstbewährung: Der Nürnberger Prozess 1945. Mit einer orientierenden Einführung von Klaus Kastner und einer kommentierten fotografischen Dokumentation von Theodoros Radisoglou sowie mit einer dolmetscherwissenschaftlichen Analyse von Katrin Rumprecht*. 2014.

KUBÁTOVÁ, Eliška. *Genocida a trestání zločinů genocidy v mezinárodní politice*. Zapadočeská univerzita v Plzni, 2013. [bakalářský práce]

MEMIĆ, Erna. *Dolmetschen am Internationalen Strafgerichtshof für das ehemalige Jugoslawien: Eine Herausforderung*. Karl-Franzens-Universität, Institut für Theoretische und Angewandte Translationswissenschaft, Graz, 2014.

MILICEVIC, Marijana. *Von Nürnberg nach Den Haag Rolle der DolmetscherInnen bei den Nürnberger Prozessen und am Internationalen Strafgerichtshof für das ehemalige Jugoslawien*. Universität Wien, 2011. [diplomová práce]

MOSER-MERCER, Barbara & KÜNZLI, Alexander & KORAC, Marina. „*Prolonged turns in interpreting: effects on quality, physiological and psychological stress (pilot study)*“, in *Interpreting*, 3 (1), 47-64, 1998.

PÖCHHACKER, Franz. *Introducing Interpreting Studies*. London: Routledge, 2004.

SCHWEDA NICHOLSON, Nancy. „*Interpreting at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY). Linguistic and cultural challenges*“, in: Tonkin, Humphrey/Frank, Maria Esposito (eds.) *The Translator as Mediator of Cultures*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins (Studies in World Language Problems 3), 2010.

SONNENFELDT, R. W. *Mehr als ein Leben: Vom jüdischen Flüchtling zum Chefdolmetscher der Anklage bei den Nürnberger Prozessen*. Augsburg, Germany: Weltbild. 2003.

SONNENFELDT, R. W. *Svědék z Norimberka: hlavní americký tlumočnick při soudních procesech s válečnými zločinci*. Praha: Columbus, 2007.

STERN, L. Interpreting Legal Language at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia: overcoming the lack of lexical equivalents, *The Journal of Specialised Translation*, vol. 02, pp. 63–75, 2004.

STERN, L. *What Can Domestic Courts Learn from International Courts and Tribunals about Good Practice in Interpreting?: From the Australian War Crimes Prosecutions to the International Criminal Court*, T & I Review, vol. 2, pp. 7–30, 2012.

*Vše o OSN: historie, struktura, financování*. V Praze: Informační centrum OSN, 2014.

### **10.1 Online zdroje**

164/1947 Sb. *Dohoda o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy*. 1945. Dostupné on-line: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/15886/1/2/dohoda-c-164-1947-sb-o-stihani-a-potrestani-hlavnich-valecnych-zlocincu-evropske-osy/dohoda-c-164-1947-sb-o-stihani-a-potrestani-hlavnich-valecnych-zlocincu-evropske-osy> [cit. 11.01.2020]

AIIC Interpreters. *Siegfried Ramler, interpreter at Nuremberg, in London with AIIC*. 2016. Dostupné on-line: <https://www.youtube.com/watch?v=nrMVTQyPf5I> [cit. 05.12.2019]

BDÜ. *BDÜ-Fotoausstellung*. 2000. Dostupné on-line: <https://by.bdue.de/ueber-uns/bdue-fotoausstellung/> [cit. 30.12.2019]

BDÜ. *Dolmetscher und Übersetzer beim Nürnberger Prozess 1945/1946, Die Geburtsstunde des modernen Simultandolmetschens*. 2018. Dostupné on-line: [https://by.bdue.de/fileadmin/verbaende/by/Dateien/PDF-Dateien/Fotoausstellung/BDUE\\_Broschuere-Fotoausstellung-NP\\_2018.pdf](https://by.bdue.de/fileadmin/verbaende/by/Dateien/PDF-Dateien/Fotoausstellung/BDUE_Broschuere-Fotoausstellung-NP_2018.pdf) [cit 29.11.2019]

BDÜ.BDÜ *Hieronymusprais 2017: Sprachexperten im Dienst des Friedens*. 2017. Dostupné on-line:  
[https://bdue.de/fileadmin/files/PDF/Presseinformationen/170930\\_BDUE\\_MI\\_Hieronymustag.pdf](https://bdue.de/fileadmin/files/PDF/Presseinformationen/170930_BDUE_MI_Hieronymustag.pdf) [cit. 07.02.2020]

DVTA. *A Witness to History" by Dr. George Sakheim, Nuremberg War Crimes Trials Interpreter*. 2014. Dostupné on-line: <https://www.youtube.com/watch?v=77sOxulftBU> [cit. 29.11.2019]

EU Interpreters. *Ludimila Stern: Interpreting in Domestic vs International Courts*. 2013. Dostupné on-line: <https://www.youtube.com/watch?v=7BJAQVGM7oM> [cit. 01.02.2020]

EU Interpreters. *Patricia vander Elst on the Nuremberg Trials*. 2010. Dostupné on-line: <https://www.youtube.com/watch?v=fIMgCYBueBI> [cit. 29.11.2019]

HORSTHUIS, Jorie. *ICTY thought the ears of the interpreters*. 2018. Dostupné on-line: <https://kosovotwopointzero.com/icty-ears-interpreters/icty-international-criminal-tribunal-for-the-former-yugoslavia-intext-martino-lombezzi/> [cit. 28.02.2020]

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. *Po téměř čtvrtstoletí končí trestní tribunál pro Jugoslávii. Vysloužil si uznání i nevraživost*. 2017. Dostupné on-line: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2330053-po-temer-ctvrtstoletu-konci-trestni-tribunal-pro-jugoslavii-vyslouzil-si-uznani-i> [cit. 27.02.2020]

ICTY. *Documents*. Dostupné on-line: <https://www.icty.org/en/documents> [cit. 27.02.2020]

ICTY. *ICTY Language Services Receives 2017 Hieronymus Prize*. 2017. Dostupné on-line: <https://www.icty.org/en/press/icty-language-services-receives-2017-hieronymus-prize> [cit. 05.03.2020]

ICTY. *Infographic: ICTY Facts & Figures*. Dostupné on-line: <https://www.icty.org/node/9590> [cit. 27.02.2020]



ICTY. *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*. 2011. Dostupné on-line: [https://icty.org/x/file/jobs/vacancies\\_professional/2011/110803\\_ci20250\\_p3e.pdf](https://icty.org/x/file/jobs/vacancies_professional/2011/110803_ci20250_p3e.pdf) [cit. 01.03.2020]

ICTY. *Mandate and Crimes under ICTY Jurisdiction*. Dostupné on-line: <https://www.icty.org/en/about/tribunal/mandate-and-crimes-under-icty-jurisdiction> [cit. 27.02.2020]

ICTY. *Organisational Chart*. Dostupné on-line: <https://www.icty.org/en/about/tribunal/organisational-chart> [cit. 28.02.2020]

ICTY. *Page5218*. 2004 Dostupné on-line: <https://www.icty.org/x/cases/strugar/trans/en/040423IT.htm> [cit. 06.03.2020]

ICTY. *The Conflicts* Dostupné on-line: <https://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts> [cit. 27.02.2020]

ICTY. *Transaltion and Interpretation*. Dostupné on-line: <https://www.icty.org/en/about/registry/translation-and-interpretation> [cit. 28.02.2020]

IKEN, Katja. *Dolmetschem beim Nürnberger Prozess „Innerlich kochte ich“*. 2016. Dostupné on-line: <https://www.spiegel.de/geschichte/dolmetscher-beim-nuernberger-prozess-1946-innerlich-kochte-ich-a-1113242.html> [cit. 29.11.2019]

IRMCT. *The Evolution of ICTY Courtroom Recording*. 2016. Dostupné on-line: <https://www.youtube.com/watch?v=2HhrpKMKe-8> [cit. 28.02.2020]

Katedra geografie Fakulty ekonomické ZČU. *Typy otázek*. Dostupné on-line: [https://kge.zcu.cz/pepersonal/PERSON/svoboda/vyuka/typy\\_otazek.htm](https://kge.zcu.cz/pepersonal/PERSON/svoboda/vyuka/typy_otazek.htm) [cit. 13.03.2020]

Memorium Nürnberger Prozesse, Museen der Stadt Nürnberg. *Das Gericht*. Dostupné on-line: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/das-gericht/> [cit. 06.12.2019]

Memorium Nürnberger Prozesse, Museen der Stadt Nürnberg. *Der internationale Militärgerichtshof (1945-1946)*. Dostupné on-line: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/> [cit. 06.12.2019]

Memorium Nürnberger Prozesse, Museen der Stadt Nürnberg. *Die Angeklagten*. Dostupné on-line: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/die-angeklagten/> [cit. 06.12.2019]

Memorium Nürnberger Prozesse, Museen der Stadt Nürnberg. *Themenkomplex Nürnberger Prozesse*. Dostupné on-line: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/nuernberger-prozesse/> [cit. 06.12.2019]

Memorium Nürnberger Prozesse, Museen der Stadt Nürnberg. *Vorgeschichte*. Dostupné on-line: <https://museen.nuernberg.de/memorium-nuernberger-prozesse/themen/die-nuernberger-prozesse/der-internationale-militaergerichtshof-1945-1946/vorgeschichte/> [cit. 06.12.2019]

OSN. *70 let Mezinárodního soudního dvora*. 2016. Dostupné on-line: <https://www.osn.cz/70-let-mezinarodniho-soudniho-dvora/> [cit. 07.02.2020]

Pure Pacifik. *Siegfried Ramler - Author Pt 4*. 2012. Dostupné on-line: <https://www.youtube.com/watch?v=btPaW3-GLn8> [cit. 05.12.2019]

SKUNCKE, Marie-France. *It all began in Nuremberg....*2019. Dostupné on-line: <https://aiic.net/page/8783/it-all-began-in-nuremberg/lang/1> [cit. 29.11.2019]

Společnost Vigger s.r.o. *Tlumočení*. 2014. Dostupné on-line: <http://www.vigger.cz/tlumoceni/> [cit. 01.03.2020]

*Statut für den Internationalen Militärgerichtshof*. 1945. Dostupné on-line: [http://www.icls.de/dokumente/imt\\_statute.pdf](http://www.icls.de/dokumente/imt_statute.pdf) [cit. 01.02.2020]

*Statute of the International Tribunal for the Former Yugoslavia*. 2000. Dostupné on-line: [http://www.icls.de/dokumente/icty\\_statut.pdf](http://www.icls.de/dokumente/icty_statut.pdf) [cit. 27.02.2020]

STERN, L. *Can domestic courts learn from international courts and tribunals about good practice court interpreting?*. 2009. Dostupné z: <https://eulita.eu/wp/can-domestic-courts-learn-international-courts-and-tribunals-about-good-practice-court-interpreting/> [07.02.2020]

TENDLER, Jacqueline (BDÜ). *Wissenswertes über die Dolmetscher und ihre Arbeit* Begleitinformationen zur BDÜ Fotoausstellung Dolmetscher und Übersetzer beim Nürnberger Prozess 1945/46 im Landgericht Frankfurt, 5. Mai – 16. Juni 2017. 2017. Dostupné on-line: [https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE\\_Fotoausstellung\\_Frankfurt\\_Begleitheft\\_Web.pdf](https://he.bdue.de/fileadmin/verbaende/he/Dateien/PDF-Dateien/fotoausstellung/BDUE_Fotoausstellung_Frankfurt_Begleitheft_Web.pdf) [cit. 29.11.2019]

Trial International. *Ivan Polyukhovich*. 2016. Dostupné on-line: <https://trialinternational.org/latest-post/ivan-polyukhovich/> [cit. 19.11.2019]

UNSW SYDNEY, Arts and Social Sciences. *Ludmila Stern*. Dostupné on-line: <https://www.arts.unsw.edu.au/our-people/ludmila-stern> [cit. 07.02.2020]

VAGGIO, Sergio. *Legal and judicial interpreting at international organisations*. 20018. Dostupné on-line: <http://sergioviaggio.com/?p=4267> [cit. 30.09.2019]

VANDER ELST, Patricia. *The Nuremberg trial*. 2002. Dostupné on-line: <https://aiic.net/page/983/the-nuremberg-trial/lang/1> [cit. 29.11.2019]

## 11 Přílohy

### 11.1 Příloha 1 – Etický kodex ICTY

**UNITED  
NATIONS**



International Tribunal for the  
Prosecution of Persons  
Responsible for Serious Violations of  
International Humanitarian Law  
Committed in the Territory of  
Former Yugoslavia since 1991

IT/144

Date: 8 March 1999

Original: English & French  
Anglais & Français

**THE CODE OF ETHICS FOR INTERPRETERS  
AND TRANSLATORS EMPLOYED BY THE  
INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR  
THE FORMER YUGOSLAVIA**

**CODE DE DÉONTOLOGIE POUR  
INTERPRÈTES ET TRADUCTEURS EMPLOYÉS  
PAR LE TRIBUNAL INTERNATIONAL POUR  
L'EX-YOUGOSLAVIE**

(IT/144)

INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL  
FOR THE FORMER YUGOSLAVIA  
CHIEFCHELFPLEIN, 1, P.O. BOX 13888  
2501 EW THE HAGUE, NETHERLANDS  
TELEPHONE: 31 70 416 5000  
FAX: 31 70 416 5345

TRIBUNAL PÉNAL INTERNATIONAL  
POUR L'EX-YOUGOSLAVIE  
CHIEFCHELFPLEIN, 1, B.P. 13888  
2501 EW LA HAÏE, PAYS-BAS  
TELEPHONE: 31 70 416 5000  
FAX: 31 70 416 5345

## DECISION

### THE REGISTRAR

**CONSIDERING** Rule 76 of the Rules of Procedure and Evidence ("the Rules") which confers on the Registrar the responsibility for ensuring that interpreters and translators perform their duties faithfully, independently, impartially and with full respect for the duty of confidentiality;

**CONSIDERING** that being subject to a Code of Ethics is an integral attribute of being an interpreter and translator employed in a judicial environment;

**CONSIDERING** that interpreters and translators employed by the International Tribunal are hired under different terms and conditions and, as part of their functions, undertake various tasks within the three constituent parts of the International Tribunal;

**CONSIDERING** that a draft Code of Ethics, prepared by the Registrar, has been circulated to the Judges and Prosecutor of the International Tribunal and that they have voiced no objections to its promulgation;

**TAKING NOTE** of the comments of the Judges and the Prosecutor on the said draft;

**PURSUANT TO** Rule 76 of the Rules;

**HEREBY PROMULGATES** the Code of Ethics for Interpreters and Translators Employed by the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, attached as Annex 1;

**DONE** in English and French, the English text being authoritative.

Dorothee de Sampayo Garrido-Nijh  
Registrar

Dated this fifth day of March 1999  
At The Hague  
The Netherlands

## DÉCISION

### LE GREFFIER,

**ATTENDU** que l'article 76 du Règlement de procédure et de preuve (le "Règlement") charge le Greffier de s'assurer que les interprètes et les traducteurs accomplissent leur tâche dans un esprit de fidélité, d'indépendance et d'impartialité et dans le plein respect de leur obligation de confidentialité ;

**ATTENDU** que l'observation d'un code de déontologie fait partie intégrante de la fonction d'interprète et de traducteur dans un cadre judiciaire ;

**ATTENDU** que les modalités d'emploi des interprètes et des traducteurs auprès du Tribunal international diffèrent et que, dans l'exercice de leurs fonctions, il accomplissent diverses tâches auprès des trois organes du Tribunal international ;

**ATTENDU** qu'un Projet de code de déontologie, préparé par le Greffier, a été communiqué aux Juges et au Procureur du Tribunal international et qu'ils ne se sont pas opposés à son adoption ;

**VU** les commentaires des Juges et du Procureur relatifs audit projet ;

**EN APPLICATION** de l'article 76 du Règlement ;

**ADOpte** le Code de déontologie des interprètes et des traducteurs employés par le Tribunal pénal international pour l'ex-Yougoslavie, joint à l'annexe 1 ;

**FAIT** en anglais et en français, la version en anglais faisant foi.

Le Greffier

---

Dorothee de Sampayo Garrido-Nijgh

Fait le cinq mars 1999  
La Haye (Pays-Bas)

## **Annex 1**

### **THE CODE OF ETHICS OF INTERPRETERS AND TRANSLATORS EMPLOYED BY THE INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA**

#### **PREAMBLE**

This Code is promulgated in the belief that:

1. As employees of the Tribunal, interpreters and translators shall maintain high standards of professional conduct;
2. The functions performed by interpreters and translators require them to act faithfully, independently, impartially and with full respect for the duty of confidentiality.
3. Since the duties and responsibilities that they have towards the Tribunal continue after the expiration or termination of their employment, interpreters and translators may be held accountable for any breach thereto, including, but not limited to, referral to their respective national or international professional association. It is therefore necessary that such persons be aware of these duties and responsibilities.

To these ends, this Code and its Articles of conduct have been formulated.

#### **PRELIMINARY**

##### **Article 1 Definitions**

1. In this Code, unless a different interpretation is required by the provisions of the Code or the context in which they appear, the following terms shall mean:
  - “CLSS”           the Conference and Language Services Section of the Tribunal.
  - “Interpreters”   persons employed by the Tribunal under:
    - (a) a fixed-term contract who interpret in simultaneous mode the proceedings held in the Tribunal’s courtrooms;
    - (b) a short-term contract or a Special Services Agreement during field-assignments outside the Tribunal headquarters in The Hague or outside the Tribunal courtrooms;

## **Annexe 1**

# **CODE DE DÉONTOLOGIE DES INTERPRÈTES ET DES TRADUCTEURS EMPLOYÉS PAR LE TRIBUNAL PÉNAL INTERNATIONAL POUR L'EX-YOUGOSLAVIE**

## **PRÉAMBULE**

Le présent Code s'inspire des principes fondamentaux suivants :

1. En tant qu'employés du Tribunal, les interprètes et les traducteurs doivent se conformer à des règles de déontologie rigoureuses.
2. Dans l'exercice de leurs fonctions, les interprètes et les traducteurs doivent faire preuve de fidélité, d'indépendance, d'impartialité et respecter pleinement le devoir de confidentialité.
3. Restant tenus vis-à-vis du Tribunal après l'expiration ou la résiliation du contrat qui les lie à celui-ci, les interprètes et les traducteurs peuvent avoir à répondre de tout manquement, notamment par le biais de leurs associations professionnelles nationales ou internationales respectives. Ils doivent donc être conscients de leurs devoirs et responsabilités.

Le présent Code et ses dispositions ont été élaborés à cet effet.

## **INTRODUCTION**

### **Article premier**

#### **Définitions**

1. Aux fins du présent Code et à moins que ses dispositions ou le contexte n'en disposent autrement, les expressions suivantes signifient :

"CLSS" la Section des services linguistiques et de conférence du Tribunal.

"Interprètes" les personnes employées par le Tribunal :

- a) sous contrat à durée déterminée, qui interprètent en simultané les audiences tenues dans les prétoires du Tribunal ;
- b) sous contrat de courte durée ou dans le cadre d'un accord pour services spéciaux, à l'occasion de missions sur le terrain, hors du siège du Tribunal à La Haye ou à l'occasion de prestations rendues hors des prétoires du Tribunal ;



- (c) a short-term contract who reinforce the Tribunal's interpretation teams and interpret in simultaneous mode the proceedings held in the Tribunal's courtrooms.

"Translators" persons employed by the Tribunal under:

- (a) a fixed-term contract who translate in writing the documents referred to CLSS;
- (b) a short-term contract who translate in writing, at home, documents meant to be used by the Tribunal

"Tribunal" the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991, established by Security Council Resolution 827 of 25 May 1993.

2. This Code must be read and applied so as to most effectively attain the objectives and uphold the values expressed in the Preamble.
3. General provisions of this Code should not be read or applied in a restrictive way by reason of any particular or illustrative provision.
4. The singular includes the plural and vice versa.

## **Article 2 Entry into Force**

This Code shall enter into force on the twenty-sixth day of February 1999.

## **Article 3 General Purpose and Application**

1. The general purpose of this Code is to provide for standards of conduct on the part of interpreters and translators that all persons employed by the Tribunal in such a capacity are bound to respect.
2. This code applies to interpreters and translators as defined in Article 1(1) of this Code.
3. In addition to this Code, as staff members of the Tribunal, interpreters and translators shall be bound by the provisions of the United Nations Staff Rules and Regulations, and the administration instructions thereto.

- (c) sous contrat de courte durée, afin de renforcer les équipes d'interprétation du Tribunal qui assurent l'interprétation simultanée des audiences se tenant dans les prétoires du Tribunal.

"Traducteurs" les personnes employées par le Tribunal :

- a) sous contrat à durée déterminée, qui traduisent par écrit les documents communiqués à la CLSS ;
- b) sous contrat de courte durée, qui traduisent par écrit, chez eux, des documents à usage du Tribunal.

"Tribunal" le Tribunal international chargé de poursuivre les personnes présumées responsables de violations graves du droit international humanitaire commises sur le territoire de l'ex-Yougoslavie depuis 1991, par le Conseil de Sécurité aux termes de la résolution 827 du 25 mai 1993.

- 2. Le présent Code doit être interprété et appliqué de façon à défendre au mieux les objectifs et les valeurs affirmés dans le préambule.
- 3. Les dispositions générales du présent Code ne doivent pas être interprétées ou appliquées de manière restrictive en raison de dispositions particulières ou pratiques.
- 4. Aux fins du présent Code, l'emploi du masculin et du singulier comprend le féminin et le pluriel et inversement.

## **Article 2** **Entrée en vigueur**

Le présent Code prend effet le vingt-six février 1999.

## **Article 3** **Objectif général et application**

- 1. L'objectif général du présent Code est d'établir des règles de déontologie obligatoires à l'intention des interprètes et des traducteurs employés par le Tribunal.
- 2. Le présent Code s'applique aux interprètes et aux traducteurs, tel que définis au paragraphe 1 de l'article premier.
- 3. Outre le présent Code, les interprètes et les traducteurs sont également liés par les dispositions du Règlement du personnel des Nations Unies et les instructions administratives qu'il contient.

## **PROFESSIONAL CONDUCT**

### **Article 4 Standards of conduct**

1. Interpreters and translators shall behave in a courteous, polite and dignified manner at all times.
2. Interpreters shall at all times maintain a professional attitude in dealings with Judges, court officers, witnesses, lawyers and other persons inside the courtroom. Interpreters should strive for professional detachment at all times.

### **Article 5 Professional Integrity and Dignity**

1. Interpreters and translators shall not allow any personal or other interest to interfere with the discharge of their duties.
2. Interpreters and translators shall not, in the performance of their duties, solicit or accept any gratuities or other consideration, benefit or advantage of any kind.
3. Interpreters and translators shall not exercise power or influence over their listeners or readers.
4. Interpreters and translators shall maintain their integrity and independence at all times.

### **Article 6 Reliability**

1. Interpreters and translators shall adhere to appointment times and deadlines, or otherwise advise their supervisor accordingly so that the necessary action may be taken.
2. Interpreters, when working in the courtrooms, shall inform the Judges of any doubt arising from a possible lexical lacuna in the source or target language.

## **DÉONTOLOGIE**

### **Article 4 Règles de conduite**

1. Les interprètes et les traducteurs se comportent en toute circonstance avec courtoisie, politesse et dignité.
2. Les interprètes gardent en toute circonstance une attitude professionnelle dans leurs rapports avec les juges, les auxiliaires de justice, les témoins, les juristes et autres personnes présentes en salle d'audience. Ils s'efforcent de toujours faire preuve de réserve professionnelle.

### **Article 5 Intégrité et dignité professionnelles**

1. Les interprètes et les traducteurs s'acquittent de leurs tâches sans se laisser guider par un intérêt d'ordre personnel ou autre.
2. Dans l'exercice de leurs fonctions, les interprètes et les traducteurs ne sollicitent ni n'acceptent aucune gratification ou rémunération, aucun bénéfice ou avantage quels qu'ils soient.
3. Les interprètes et les traducteurs n'exercent ni pouvoir ni influence sur leurs auditeurs ou leurs lecteurs.
4. Les interprètes et les traducteurs conservent en toute circonstance leur intégrité et leur indépendance.

### **Article 6 Fiabilité**

1. Les interprètes et les traducteurs respectent les horaires et les délais prévus ; s'ils ne le peuvent pas, ils en informent leur supérieur, afin que les mesures nécessaires soient entreprises.
2. Les interprètes travaillant en salle d'audience informent les Juges de tout doute découlant d'une éventuelle lacune lexicale dans la langue source ou dans la langue cible.

**GENERAL OBLIGATIONS OF INTERPRETERS AND TRANSLATORS  
TOWARDS THE TRIBUNAL**

**Article 7  
Confidentiality**

1. *General Obligations*

- (a) Interpreters and translators shall exercise the utmost discretion in all matters relating to their functions and should not communicate at any time to the media or to any institution, person, governmental or non-governmental organisation or other authority external to the Tribunal any information that has not been made public and which has become known to them in the course of their duties.
- (b) Interpreters and translators shall not communicate any information that has been entrusted to them in confidence, that has become known to them by reason of their functions, or that they otherwise know to be confidential to any person within the Tribunal other than to those persons who need to have such information for the performance of their duties or with the authorisation of their supervisor.
- (c) Translated documents remain the property of the Tribunal at all times and shall not be shown or released by interpreters or translators to third persons without the express permission of their supervisor or by order of the Tribunal.
- (d) Interpreters and translators shall not discuss the facts of any case pending before the Tribunal, except as regards matters of a professional nature within the CLSS.
- (e) Interpreters and translators shall not derive any personal profit or advantage from any confidential information that they may have acquired during the performance of their duties.

2. *Information Sharing*

Where team work is required, and with their supervisor's permission, it may be necessary for interpreters or translators to brief other interpreters or translators from the team involved in the assignment. In such circumstances, the ethical obligation for confidentiality extends to all members of the team.

3. *Lawyer-Client Privilege*

Information gained by interpreters and translators from consultations or communications between suspects or accused and their legal representatives is protected under the rule of legal professional privilege, and must not be disclosed to any other person without the express consent of the suspect or accused concerned and his or her counsel.

## **OBLIGATIONS GÉNÉRALES DES INTERPRÈTES ET DES TRADUCTEURS ENVERS LE TRIBUNAL**

### **Article 7 Confidentialité**

#### *1. Obligations générales*

- a) Les interprètes et les traducteurs font preuve de la plus grande discrétion pour tout ce qui touche à leurs fonctions et ne communiquent en aucune circonstance aux médias ou à toute autre institution, personne, organisation gouvernementale ou non, ou à une autre autorité extérieure au Tribunal, des informations qui n'ont pas été rendues publiques et dont ils ont eu connaissance dans le cadre de leurs fonctions.
- b) Les interprètes et les traducteurs ne communiquent à personne à l'intérieur du Tribunal une information qui leur a été transmise sous le sceau du secret, qu'ils connaissent en raison de leurs fonctions ou dont ils savent d'une autre manière qu'elle ne doit être communiquée à personne si ce n'est à ceux qui en ont besoin pour leur travail ou avec l'autorisation de leur supérieur.
- c) Les documents traduits restent à tout moment propriété du Tribunal et les interprètes et les traducteurs ne les montrent ni les communiquent à des tiers qu'avec la permission expresse de leur supérieur ou sur ordre du Tribunal.
- d) Les interprètes et les traducteurs ne discutent pas des affaires en instance devant le Tribunal, à l'exception des questions professionnelles concernant la CLSS.
- e) Les interprètes et les traducteurs ne tirent aucun profit personnel ni aucun avantage des informations confidentielles auxquelles ils ont pu avoir accès dans l'exercice de leurs fonctions.

#### *2. Partage de l'information*

Lorsqu'un travail d'équipe est nécessaire et avec la permission de leur supérieur, les interprètes ou les traducteurs peuvent partager les informations pertinentes avec d'autres interprètes ou traducteurs de l'équipe chargée de ce travail. Dans ce cas, l'ensemble de l'équipe est tenu au secret.

#### *3. Le secret professionnel protégeant les relations entre avocat et client*

Les informations que les interprètes et les traducteurs ont pu retirer des consultations ou des communications entre des suspects ou des accusés et leurs représentants juridiques sont couvertes par la règle du secret professionnel protégeant les relations entre avocat et client et ne doivent être communiquées à personne sans le consentement exprès du suspect ou de l'accusé concerné et de son conseil.

4. *Continuation of Obligations*

The duty of professional secrecy continues after the expiration or termination of the interpreter's or translator's employment with the Tribunal.

**Article 8  
Impartiality**

1. Interpreters and translators are bound to the strictest impartiality in the discharge of their duties.
2. Interpreters and translators shall not give legal advice to any person, whether solicited or not, nor refer suspects or accused to specific defence counsel.
3. Interpreters and translators shall frankly disclose to their supervisor any actual or apparent conflict of interest that may arise during the performance of their duties.

**PROFICIENCY**

**Article 9  
Competence**

1. *Level of Expertise*

- (a) Interpreters and translators shall only accept assignments that they are competent to perform.
- (b) During the course of an assignment, if it becomes apparent to interpreters and translators that expertise beyond their technical or language competence is required, they shall offer to withdraw from the assignment.
- (c) It is the responsibility of interpreters and translators to ensure that the conditions under which they operate facilitate communication. In the event that an external element – including technical hindrances such as poor quality sound and illegible photocopies – interferes with the accuracy or the completeness of their interpretation or translation, they shall inform their listeners or readers promptly.

2. *Preparation*

Interpreters and translators shall ascertain beforehand what may be expected of them during impending assignments, and undertake the necessary preparations.

4. *Maintien des obligations*

L'interprète et le traducteur restent tenus au secret après l'expiration ou la résiliation du contrat qui les lie au Tribunal.

**Article 8  
Impartialité**

1. Les interprètes et les traducteurs sont tenus à l'impartialité la plus stricte dans l'exercice de leurs fonctions.
2. Les interprètes et les traducteurs ne donnent de conseils juridiques à personne, que la demande leur en soit faite ou non. Ils ne renvoient aucun suspect ou accusé auprès d'un conseil de la défense.
3. Les interprètes et les traducteurs révèlent à leur supérieur tout motif de conflit d'intérêts, réel ou apparent, qui surgit dans l'exercice de leurs fonctions.

**APTITUDES**

**Article 9  
Compétence**

1. *Degré de compétence*

- a) Les interprètes et les traducteurs n'acceptent que les tâches qu'ils sont en mesure d'effectuer avec compétence.
- b) S'il apparaît aux interprètes et aux traducteurs que la tâche qui leur est assignée dépasse leurs capacités techniques ou linguistiques, ils proposent de mettre fin à leur engagement.
- c) Les interprètes et les traducteurs veillent à ce que les conditions dans lesquelles ils travaillent facilitent la communication. Si des éléments extérieurs (notamment des problèmes techniques tels qu'une mauvaise qualité du son ou des photocopies illisibles) nuisent à la précision ou à l'exhaustivité de leur interprétation ou de leur traduction, ils en informent immédiatement leurs auditeurs ou leurs lecteurs.

2. *Préparation*

Les interprètes et les traducteurs s'informent à l'avance du travail que l'on attend d'eux durant leur prochaine mission et se préparent en conséquence.



**Article 10**  
**Accuracy**

1. *Truth and completeness*
  - (a) Interpreters and translators shall convey with the greatest fidelity and accuracy, and with complete neutrality, the wording used by the persons they interpret or translate.
  - (b) Interpreters shall convey the whole message, including vulgar or derogatory remarks, insults and any non-verbal clue, such as the tone of voice and emotions of the speaker, which might facilitate the understanding of their listeners.
  - (c) Interpreters and translators shall not embellish, omit or edit anything from their assigned work.
  - (d) If patent mistakes or untruths are spoken or written, interpreters and translators shall convey these accurately as presented.
2. *Uncertainties in Transmission and Comprehension*
  - (a) Interpreters and translators shall acknowledge and rectify promptly any mistake in their interpretation or translation.
  - (b) If anything is unclear, interpreters and translators shall ask for repetition, rephrasing or explanation.
3. *Clear Transmission*

Interpreters shall ensure, where practicable, that speech is clearly heard and understood by their audience.

**DUTIES TOWARDS THE PROFESSION**

**Article 11**  
**Professional Development**

1. *Upgrading*

Interpreters and translators shall maintain and continually improve their interpreting and translating skills, and increase their knowledge of court proceedings and technical vocabulary that might be encountered during the performance of their duties.
2. *Professional solidarity*
  - (a) It is incumbent on interpreters and translators to support and encourage the professional development of their colleagues.

**Article 10**  
**Exactitude**

1. *Justesse et exhaustivité*
  - a) Les interprètes et les traducteurs restituent avec la plus grande fidélité, la plus grande précision et de manière entièrement neutre, les propos qu'ils interprètent ou traduisent.
  - b) Les interprètes transmettent l'intégralité du message, y compris les remarques vulgaires ou désobligeantes, les insultes et les éléments non verbaux tels que le ton et les émotions de l'orateur afin d'en faciliter la compréhension.
  - c) Les interprètes et les traducteurs ne se permettent aucun embellissement, aucune omission ni aucune modification dans leur travail.
  - d) Les interprètes et les traducteurs restituent fidèlement les erreurs ou les contrevérités flagrantes qu'ils peuvent relever.
2. *Incertitudes liées à la transmission ou à la compréhension*
  - a) Les interprètes et les traducteurs doivent reconnaître et rectifier sans délai toute erreur d'interprétation ou de traduction.
  - b) En cas d'incertitude, les interprètes et les traducteurs demandent à ce que le passage concerné soit répété, reformulé ou explicité.
3. *Qualité de la transmission*

Les interprètes s'assurent dans la mesure du possible qu'ils sont clairement entendus et compris par leurs auditeurs.

**DEVOIRS ENVERS LEUR PROFESSION**

**Article 11**  
**Perfectionnement professionnel**

1. *Amélioration*

Les interprètes et les traducteurs entretiennent et améliorent constamment leur savoir-faire en interprétation et en traduction, développent leur connaissance de la procédure et du vocabulaire technique qu'ils peuvent rencontrer dans l'exercice de leurs fonctions.
2. *Solidarité professionnelle*
  - a) Il incombe aux interprètes et aux traducteurs de soutenir et d'encourager le perfectionnement professionnel de leurs collègues.

- (b) Interpreters and translators should provide their colleagues, whenever possible, with any specialised knowledge they acquire which may be useful to the exercise of their duties.

- b) Dans la mesure du possible, les interprètes et les traducteurs doivent faire profiter leurs collègues de toute connaissance spécialisée qu'ils ont acquise et qui peut leur être utile dans l'exercice de leurs fonctions.

## 11.2 Příloha 2 – Dotazník

UNIVERZITA KARLOVA, FILOZOFICKÁ FAKULTA,  
HYBERNSKÁ 3, 110 00 PRAHA 1, ČESKÁ REPUBLIKA

Název diplomové práce: Případová studie: Srovnání tlumočení na Norimberských procesech (1945–1946) a na Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii (1993–2017)

### Kvalitativní dotazník pro tlumočníky

*Výsledky získané z dotazníku budou prezentovány zcela anonymně a každý respondent bude uváděn pod číslem. Odpovědi na otázky vyplňujte přímo do tohoto dokumentu. **Odpovědi k otázkám, které mají na výběr z několika možností, prosím podtrhněte. Ty, které na výběr nemají, prosím vyplňte dle vlastního rozsahu.** Vyplnění dotazníku zabere cca 30 minut.*

---

#### Obecné otázky:

- 1) Jméno:
- 2) Pohlaví:      muž    žena
- 3) Věk:
- 4) Pracovní jazyky: A:....., B:....., C:.....
- 5) a) Uveďte Vaše nejvyšší dosažené vzdělání, v jakém oboru a kde:  
b) Pokud máte nejvyšší dosažené vzdělání v jiném oboru než v tlumočnictví, uveďte, kde a jak jste získal/a tlumočnické vzdělání:
- 6) Uveďte názvy organizací, pro které aktuálně pracujete:
- 7) Proč jste se chtěl/a stát tlumočnicí/tlumočnickem?
- 8) Naplňuje Vás profese konferenčního tlumočnicka?

### **Práce tlumočníka u ICTY:**

- 9) Jak dlouho (od kdy do kdy) jste tlumočil/a pro ICTY?
- 10) a) Měl/a jste nějaké předešlé zkušenosti s tlumočením v prostředí soudů, než jste začal/a pracovat pro ICTY?  
b) Pokud ano, jaké?
- 11) Jak jste se o tlumočení pro ICTY dozvěděla?
- 12) Jak probíhalo výběrové řízení pro ICTY?
- 13) Byla nutná speciální kvalifikace pro tlumočení u ICTY?
- 14) a) Tlumočilo se simultánně i konsekutivně?  
b) Pokud bylo potřeba tlumočit konsekutivně, za jakých podmínek to bylo?
- 15) Jaké byly pracovní jazyky během soudního jednání?
- 16) Bylo technické vybavení kabin a sálu pro tlumočnický tým dostačující?
- 17) a) Bylo možné z technického hlediska přednášejícímu či posluchačům naznačit, že je problém s tlumočením, kvůli technické závadě nebo neschopnosti tlumočit?  
b) Jak se tyto technické problémy během tlumočení odstraňovaly?  
c) Dohlížel někdo na tlumočnické zařízení po celou dobu procesů?
- 18) Jak vypadal pracovní den tlumočnického týmu u ICTY?
- 19) a) Kolik bylo celkově tlumočnicků u ICTY?  
b) Kolik Vás v jednom jazykovém týmu bylo?  
c) Jak byl sestavený tlumočnický tým u ICTY?  
d) Byl vybraný tlumočnický tým stálý nebo se během procesů měnil, protože tlumočníci odcházeli např. kvůli končící smlouvě, vysoké psychické zátěži, vzpomínkám na válku atp.?

- e) Kolik bylo dostupných kabin během jednání v soudní síni?
  - f) Kolik bylo tlumočnicků v jedné kabině během tlumočení?
  - g) Po jakých intervalech jste se střídali v tlumočení v kabině?
  - h) Kolik hodin denně jste tlumočil/a?
- 20) Jak probíhala spolupráce s Vašimi kolegy/němi?
- 21) a) Byly nějaké explicitní požadavky na kvalitu tlumočení ze strany soudců, advokátů, svědků či obžalovaných?  
b) Pokud ano, jaké?
- 22) a) Vyskytovaly se nějaké jazykové problémy způsobené podobností jednotlivých jazyků používaných zúčastněnými stranami během soudního jednání?  
b) Vyskytovaly se problémy z hlediska srozumitelnosti jazyka, výslovnosti, přízvuku atp. soudců, advokátů, svědků a obžalovaných?
- 23) a) Měl/a jste možnost se na tlumočení připravit?  
b) Jak probíhala Vaše příprava?  
c) Měl/a jste přístup k dokumentům a terminologii pro přípravu?  
d) Používal/a jste během tlumočení nějaké pomůcky (počítač, slovník, vlastní přípravu atp.)?
- 24) Hodnotil někdo Vaši práci během tlumočení?
- 25) Měl/a jste zpětnou vazbu na Vaše tlumočení?
- 26) a) Dotklo se Vás nebo Vaší rodiny osobně to, co se dělo v bývalé Jugoslávii?  
b) Měly takové zkušenosti vliv na neutralitu během tlumočení?
- 27) a) Měl stres vliv na Vaše tlumočení?  
b) Pokud ano, co Vás nejvíce stresovalo během tlumočení?
- 28) Jak jste řešil/a stres a psychickou zátěž během tlumočení?

29) Co Vám dělalo obecně největší problém během práce u ICTY?

30) Je něco, co byste ještě rád/a zmínil/a?

**Fakultativní otázka:**

a) Byl/a jste zrovna v tlumočnickém týmu, který tlumočil, když se přímo v zasedacím sále otrávil souzený generál Slobodan Praljak v roce 2017?

b) Pokud ano, jak se tato situace řešila?

*Děkuji moc za vyplnění dotazníku.*

Dominika Novotná



### 11.3 Příloha 3 – Dotazník v anglickém jazyce

UNIVERZITA KARLOVA, FILOZOFICKÁ FAKULTA,  
HYBERNSKÁ 3, 110 00 PRAHA 1, ČESKÁ REPUBLIKA

Master thesis name: Case Study: Comparison of Interpretation at Nuremberg Trials (1945 – 1946) and the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (1993 – 2017)

#### **Qualitative questionnaire for interpreters**

*Results obtained in this questionnaire will be presented anonymously. Each respondent will be labelled by a number. Write your answers directly in the questionnaire. Answers to multiple-choice questions must be underlined. Extent of answers to free-answer questions is up to your own preferences. The questionnaire takes circa 30 minutes.*

---

#### **General questions:**

- 1) Name:
- 2) Sex: M F
- 3) Age:
- 4) Working languages: A:....., B:....., C:.....
- 5) a) Your highest education level, field of study, place of acquisition:  
b) If you did not acquire your highest education level in the field of interpreting, indicate, please, where and how you acquired your education in interpreting
- 6) Name organizations you are currently working for:
- 7) Why did you want to become an interpreter?
- 8) Does your career of a conference interpreter live up to your expectations?

### **Interpreters work at the ICTY:**

- 9) How long was the period you spent as an interpreter at the ICTY?
- 10) a) Prior to the work at the ICTY, did you have any experience working in the field of justice?  
b) If yes, what kind of experience do you have?
- 11) How did you learn about the interpreting at the ICTY?
- 12) How was the ICTY selection procedure held?
- 13) Was there a demand for a special qualification to work as an interpreter at the ICTY?
- 14) a) Was the interpreting both simultaneous and consecutive?  
b) If there was consecutive interpreting too, what were the circumstances requiring it?
- 15) What were the working languages at the hearings?
- 16) Was the technical equipment of the booths and courtroom sufficient for the interpreters?
- 17) a) Was it possible, in terms of technology, to indicate any problems caused by technical defects that disturbed or hampered interpreting?  
b) How were these defects removed during interpreting?  
c) Was there a supervisor who kept checking the equipment during the whole hearings?
- 18) What was the usual daily work routine of an ICTY interpreter like?
- 19) a) How many interpreters worked at the ICTY altogether?  
b) How many members were there in one team?  
c) How was an ICTY interpreters team formed?

- d) Was the selected team permanent or did it undergo any changes in the course of the whole Tribunal, for example because of their contract expiration, high mental strain, memories of war etc.?
  - e) How many booths were available during the hearings?
  - f) How many interpreters were working in one booth?
  - g) How long were the changing intervals?
  - h) How many hours a day did you spend interpreting?
- 20) What did the co-operation with your colleagues look like?
- 21) a) Did judges, barristers, witnesses or defendants make any specific requests regarding the quality of interpreting?  
b) If yes, what in particular?
- 22) a) Did any problems caused by similarity of the particular present languages occur during the hearings?  
b) Did any problems caused by unintelligibility, pronunciation, accent etc. occur at the judges, witnesses and defendants?
- 23) a) Did you have the possibility to make preparations prior to interpreting?  
b) How did you make your preparation?  
c) Were you granted access to the case records, documentation, terminology etc.?  
d) Did you use any tools such as computer, dictionary or own notes during interpreting itself?
- 24) Did anybody evaluate your performance during interpreting?
- 25) Did you receive any feedback?
- 26) a) Were you or your family affected by the events in the former Yugoslavia?  
b) Did such experience had an impact on your neutrality during interpreting?
- 27) a) Did stress affect your interpreting?

- b) If yes, what was the most stressful factor you encountered?
- 28) How did you tackle stress during interpreting?
- 29) What was the major problem (in general) you encountered during your work for the ICTY?
- 30) Is there anything else you consider worth mentioning?

**Optional question:**

- a) Were you present in the team that was interpreting during the hearing with the general Slobodan Praljak in 2017 when he poisoned himself directly in the courtroom?
- b) If yes, how was the situation tackled?

*Thank you for Your participation.*  
Dominika Novotná

## 11.4 Příloha 4 – E-mailová komunikace

1

Gmail - Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials... <https://mail.google.com/mail/u/0?ik=9be7ad9f44&view=pt&search=all...>



Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

### Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials (1945–1946) and at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (1993–2017)

Počet zpráv: 7

Dominika Vacková <dominika.vackova@gmail.com>

28. září 2019 15:17

Komu: [redacted]

Dear [redacted],

I am a student of Charles University in Prague and I would like to ask you for help with my study. I am now writing my master theses and I am comparing court conference interpreting at the Nuremberg Trials and ICTY. Since I found some of your articles and publications, I know that you often get involved in court interpreting studies and that you interviewed interpreters at the ICTY. I wanted to ask you if you could provide me with any publications or names and contacts of interpreters that were interpreting at the ICTY. As part of my work, I should conduct interviews with ICTY interpreters, or send them a questionnaire to answer. Unfortunately, I can't get any contacts anywhere. Is it in your power and capacity to help me with this? I will be very glad for your answers.

Yours sincerely,  
**Dominika Vacková**

[redacted]

29. září 2019 5:34

Komu: Dominika Vacková <dominika.vackova@gmail.com>

Dear Dominika,

I have been indeed conducting research at ICTY (now IRMCT) over a number of years and interviewed interpreters. Some of them have moved elsewhere or retired while the others are still there. However, as I interviewed them on conditions of anonymity, research ethics oblige me to anonymise all the research participants. What I can do instead to help your project is put you in touch with the Chief of Language services. I will now write to her to ask if I can give you her email and put you in touch with her.

I hope this will work out, and otherwise I'm happy to assist in any other way. Good luck with your research!

Regards,

[redacted]

[redacted]  
[redacted]  
[redacted]  
[redacted]

[Redacted text]



[Citovaný text byl skryt]

---

**Dominika Vacková** <dominika.vackova@gmail.com>

29. září 2019 12:28

Komu: [Redacted]

Dear [Redacted]

thank you for the quick reply. I thought it wouldn't work because of anonymity of the participants, but I would be very glad if you put me in touch with the Chief of Language services. That would help me and my theses a lot.

Thank you very very very much.

Regards,  
**Dominika Vacková**

ne 29. 9. 2019 v 5:34 odesílatel [Redacted] napsal:

[Citovaný text byl skryt]

---

Komu: Dominika Vacková <dominika.vackova@gmail.com>

30. září 2019 0:54

Dear Dominika,

I did write yesterday to the Chief of Language services asking if I could give you her details or whether she would like to write to you, and I hope to hear from her soon.

[Citovaný text byl skryt]

---

Komu: Dominika Vacková <dominika.vackova@gmail.com>

7. listopadu 2019 0:14

Dear Dominika,

This might be too late for you but I have only recently received a reply from [Redacted] the Head of Conference interpreting unit at the former ICTY. She is happy for you to contact her

directly:

[REDACTED]

If I can assist you with anything, please don't hesitate.

[Citovaný text byl skryt]  
[Citovaný text byl skryt]

---

**Dominika Vacková** <dominika.vackova@gmail.com>  
Komu: [REDACTED]

7. listopadu 2019 18:02

Dear [REDACTED]

thank you very much. It is not too late and I'm going to write [REDACTED] I hope she will help me too like you did. :-)

Regards,  
**Dominika Vacková**

čt 7. 11. 2019 v 0:14 odesílatel [REDACTED] napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

---

[REDACTED]  
Komu: Dominika Vacková <dominika.vackova@gmail.com>

8. listopadu 2019 6:55

That's good, good luck, Dominika.

[Citovaný text byl skryt]

1.1

Gmail - Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials... <https://mail.google.com/mail/u/0?ik=9be7ad9f44&view=pt&search=all...>



Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

**Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials (1945–1946) and at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (1993–2017)**

Počet zpráv: 5

Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

18. listopadu 2019 16:11

Komu: [redacted]

Dear [redacted]

I got a contact from [redacted] and you are the person who could help me with my thesis. I am a student of Charles University in Prague from the Institute of Translation Studies (German/Czech). I am now writing my master theses and I am comparing court interpreting at the Nuremberg Trials and ICTY.

I would like to ask you, if you and the interpreters who interpreted for the ICTY, could fill in a questionnaire, which I would send you later.

I need to collect 2-3 interpreters for each language group. The questionnaires is not going to be long and it is going to take just several minutes to complete.

Do you think I could ask you in the future to help me with this? Thank you for your answer.

Best regards,  
**Dominika Novotná**

[redacted]  
Komu: dominika.vackova@gmail.com

19. listopadu 2019 15:33

Dear Dominika,

I am having a short meeting with my colleagues tomorrow so I can ask whether they would be interested in helping you.

As soon as I get their answer, I will let you know.

Kind regards,  
[redacted]

[redacted]

[redacted]



Tel: [REDACTED]  
E-mail: [REDACTED]

[Citovaný text byl skryt]

**Confidentiality notice:** The information contained in this email and its attachments is only for use of the intended recipients, and may be confidential and/or legally privileged. If the reader of this message is not the intended recipient, or the employee or agent responsible to deliver it to the intended recipient, any unauthorized review, use, disclosure or distribution of the information is prohibited. If you have received this email in error, please notify the sender immediately by reply email and destroy all copies of the original message and any attachments.

[REDACTED]  
Komu: dominika.vackova@gmail.com

20. listopadu 2019 15:49

Dear Dominika,

As promised, today I talked to several of my colleagues and they are willing to help you. I am listing their names and language combinations with their email addresses so that you can contact them directly:

[REDACTED]

I will also gladly help you, you know my address and my language combination is [REDACTED]

Kind regards,  
[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[Redacted]

From: Dominika Novotná <[dominika.vackova@gmail.com](mailto:dominika.vackova@gmail.com)>  
To: [Redacted]  
Date: 18/11/2019 16:11  
Subject: Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials (1945–1946) and at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (1993–2017)

---

[Citovaný text byl skryt]  
[Citovaný text byl skryt]

---

**Dominika Novotná** <[dominika.vackova@gmail.com](mailto:dominika.vackova@gmail.com)> 20. listopadu 2019 17:53  
Komu: [Redacted]

Dear [Redacted]

thank you very much for your positive answer. Thank you very much for your time and for asking colleagues. I believe that this will help my thesis and my supervisor will also be happy for that. It is fantastic, that it worked so well and that so many interpreters want help me. There is just one thing: I can't see the email addresses in the list of the names. Is it possible to send me them extra, please? Thank you very much.

Kind regards,  
**Dominika Novotná**

st 20. 11. 2019 v 15:49 odesílatel [Redacted] napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

---

[Redacted] 22. listopadu 2019 17:34  
Komu: [dominika.vackova@gmail.com](mailto:dominika.vackova@gmail.com)

Dear Dominika,

In the meantime, I have been informed that at the IRMCT (and before that, at the ICTY) every outside activity (including cooperation with researchers) is regulated by certain procedures that need to be followed by staff members and the persons who require their cooperation.

In other words, before you can contact the interpreters, you will need an authorization of the Institution and once you get it, we will have to organise the authorization for them.

On Monday, I will start with the necessary steps so that you can ask for the authorization and as soon as I have all the info I will let you know.

With kind regards,  
[Citovaný text byl skryt]

2

mail - Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials... <https://mail.google.com/mail/u/0?ik=9be7ad9f44&view=pt&search=all...>



Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

---

**Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials (1945–1946) and at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (1993–2017)**

Počet zpráv: 9

26. listopadu 2019 15:16

Komu: Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

Dear Dominika,

As I informed you last week, in order to conduct any kind of survey with the IRMCT interpreters, you need to ask for the official authorization.

The interpreters are ready to help you but they cannot participate without it.

Please, if you are still interested, contact [REDACTED] in the IRMCT Registry to ask her about the authorization.

Let me know if you need additional help, kind regards,  
[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

**Confidentiality notice:** The information contained in this email and its attachments is only for use of the intended recipients, and may be confidential and/or legally privileged. If the reader of this message is not the intended recipient, or the employee or agent responsible to deliver it to the intended recipient, any unauthorized review, use, disclosure or distribution of the information is prohibited. If you have received this email in error, please notify the sender immediately by reply email and destroy all copies of the original message and any attachments.

3

mail - Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials... <https://mail.google.com/mail/u/0?ik=9be7ad9f44&view=pt&search=all...>



Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

**Case Study: Comparison of Court Interpreting at Nuremberg Trials (1945–1946) and at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (1993–2017)**

Počet zpráv: 4

Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

27. listopadu 2019 15:46

Komu: [redacted]

Dear [redacted]

I received your email address from [redacted]. I am writing to you about an official authorization for the UN, because of a research to contact interpreters from ICTY (IRMCT). What do you need from me to get the official authorization right and ready?

I would like to send in the future a questionnaire to the interpreters for my thesis. Thank you for your answer.

Regards,  
**Dominika Novotná**

[redacted]

3. prosince 2019 10:03

Komu: dominika.vackova@gmail.com

Kopie: [redacted]

Dear Ms. Novotna,

Thank you for your email and apologies for the delay in responding. I was on leave last week.

We have internal administrative issuances that deal with situations where external researchers would like to interview the IRMCT staff members.

If you have already contacted IRMCT interpreters and they have agreed to fill in/answer your questionnaire, they will need to initiate our internal approval procedure.

I am cc'ing [redacted] in this message, for her information.

Kind regards,  
[redacted]

[redacted]

*Please consider the environment before you print this email or its attachments*

[Citovaný text byl skryt]

**Confidentiality notice:** The information contained in this email and its attachments is only for use of the intended recipients, and may be confidential and/or legally privileged. If the reader of this message is not the intended recipient, or the employee or agent responsible to deliver it to the intended recipient, any unauthorized review, use, disclosure or distribution of the information is prohibited. If you have received this email in error, please notify the sender immediately by reply email and destroy all copies of the original message and any attachments.

Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com>

3. prosince 2019 15:23

Komu: [redacted]

Dear [REDACTED]

thank you very much for the information. What should I do know? [REDACTED] wrote the interpreters about 2 weeks ago and they want to cooperate on my research. Do you need their names?

Best regards,  
Dominika Novotná

Dne út, 3. 12. 2019 10:04 uživatel [REDACTED] napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

---

Komu: dominika.vackova@gmail.com

5. prosince 2019 12:18

Dear Ms. Novotna,

The initiative to seek approval for outside activity rests with the staff members, so I'd suggest you get in touch directly with [REDACTED] or the staff members who had agreed to participate in your questionnaire.

Kind regards,  
[REDACTED]  
[Citovaný text byl skryt]

---

**Dominika Novotná** <dominika.vackova@gmail.com> 27. listopadu 2019 15:38

Komu: [redacted]

Dear [redacted]

thank you very much for your email. I will write [redacted] and do the authorization.

Regards,  
**Dominika Novotná**

---

út 26. 11. 2019 v 15:16 odesílatel [redacted] napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

---

**Dominika Novotná** <dominika.vackova@gmail.com> 5. prosince 2019 14:05

Komu: [redacted]

Dear [redacted]

I wrote [redacted] in the IRMCT Registry and she wrote me this:  
The initiative to seek approval for outside activity rests with the staff members, so I'd suggest you get in touch directly with [redacted] or the staff members who had agreed to participate in your questionnaire.

Also she said, that she is copying you her previous email. Please, would it be, possible to give me the e-mail addresses, that I can contact them directly? Because I don't really know, what to do now. Thank you very much for your answer and help.

Regards,  
**Dominika Novotná**

---

st 27. 11. 2019 v 15:38 odesílatel Dominika Novotná <dominika.vackova@gmail.com> napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

---

[redacted] 6. prosince 2019 13:05

Komu: dominika.vackova@gmail.com

Kopie: [redacted]


Dear Dominika,

Now that the procedure to acquire the necessary authorization has become somewhat clearer, I suggest you contact each of the interpreters (cc-ed) directly to ask for their consent. You do not need to send a separate e-mail to me, my consent you already have. Once you receive the consent from my colleagues, you need to fill in the form attached in this message for each of the interpreters. We will draft the necessary memo to which the filled-in forms need to be attached in order to get the authorization.

Please, contact me once you have filled in the forms and I will organise the rest. It would be best if you could complete this process **by the end of the next week at the latest** because I will be on leave after 19 December.

Kind regards,

[Citovaný text byl skryt]

 2019-05-20 IRMCT Outside Activities Annex Research Terms of Reference (1).doc  
40K

**Dominika Novotná** <dominika.vackova@gmail.com>  
Komu: [redacted]

6. prosince 2019 13:44

Dear [redacted]

thank you very much for your quick response. I just now wrote to the interpreters you copied and I will wait for their reply. As soon as possible I will send you the filled form that you attached for each interpreter in time. I am looking forward to further cooperation.

Kind regards,  
**Dominika Novotná**

P.S. This is amazing and working so well. :-)

pá 6. 12. 2019 v 13:05 odesílatel [redacted] napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

**Dominika Novotná** <dominika.vackova@gmail.com>  
Komu: [redacted]

12. prosince 2019 17:32

Dear [redacted]



please find attached the filled forms. Only one interpreter did not gave the content yet. I will wait until next week and when she is not goging to answer, we can do it without her, if it is ok. Thank you very much.

I also wish you Merry Christmas and a happy new year.

Best regards,  
**Dominika Novotná**

---

**Přílohy: 6**

-  [redacted].pdf  
748K
-  [redacted].pdf  
743K
-  [redacted].pdf  
752K
-  [redacted].pdf  
746K
-  [redacted].pdf  
743K
-  [redacted].pdf  
738K

---

Komu: dominika.vackova@gmail.com  
Kopie: [redacted]

18. prosince 2019 14:06

Dear Dominika,

Thanks for the forms.

We have started the process of requesting the necessary authorization and will let you know when we receive it.

Happy Holidays and all the best in 2020,

Kind regards,  
[redacted]

[Redacted text]

[Citovaný text byl skryt]

[Citovaný text byl skryt]

30. prosince 2019 10:32

Komu: [Redacted]

Dear [Redacted]

please find attached the filled last form. I hope it is not to lafe. If it's too late, we can do it without [Redacted]  
Thank you very much.

Best regards and best wishes for the year 2020,  
**Dominika Novotná**

st 18. 12. 2019 v 14:06 odesílatel [Redacted] napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

 **2019-05-20 IRMCT Outside Activities Annex Research Terms of Reference (6).doc**  
43K

**Dominika Novotná** <dominika.vackova@gmail.com>

16. ledna 2020 14:07

Komu: [Redacted]

Dear [Redacted]

I would like to ask you how the authorization is going and also when I will be able to send my questionnaire to the interpreters throught your system. I am starting to be pushed by the deadline for submitting my master thesis.

Best regards,  
**Dominika Novotná**

po 30. 12. 2019 v 10:32 odesílatel Dominika Novotná <[dominika.vackova@gmail.com](mailto:dominika.vackova@gmail.com)> napsal:  
[Citovaný text byl skryt]

## **11.5 Příloha 5 – Podmínky výzkumné práce u OSN (ICTY)**

### **Annex – Outside Activities**

#### **Research Project Terms of Reference**

[Research project title, Name of researcher, Name of Research Institution]

These terms of reference (the “Terms of Reference”) set out the conditions under which [Name of researcher, Title/Position] at the [Name and address of Research Institution] may conduct [conduct survey(s)/interview(s)] with [Name of staff member, Title] at the International Residual Mechanism for Criminal Tribunals (“IRMCT”), for a research project [research project title] (“Project”), set forth in greater detail in Attachment I hereto.

WHEREAS, [Name of researcher] requested to conduct [survey(s)/interview(s)] with [Name and title of staff member] at the IRMCT;

WHEREAS, [Name of staff member] has agreed to participate in the Project, subject to the terms and restrictions hereof; and

NOW, THEREFORE, the undersigned does hereby agree:

1. [Name of researcher] shall [conduct survey/interview] with [Name of staff member]. [As the interview will be recorded, the supervisor of [Name of staff member], shall decide whether [he/she] or another staff member should be present during the recording.]

2. [Name of researcher] shall ensure not to cause any disruption in the day-to-day activities of the IRMCT and the official duties of [Name of staff member], and shall conform to, and abide by all IRMCT rules and regulations regarding safety and security.

3. For the purpose of the Project, no information shall be disclosed that the IRMCT has designated as confidential or otherwise sensitive. [Name of researcher] shall not disclose any non-public information obtained in connection with the Project.

5. [Name of researcher] shall not use the name of the IRMCT or the United Nations in connection with the Project in a way that could be perceived as an endorsement of the Project by the IRMCT or the United Nations. [Name of researcher] shall not issue any press releases or other public statements including the IRMCT’s or the United Nations’ name or emblem/logo without the prior written consent of the United Nations and the IRMCT. Nothing contained herein shall be construed as an endorsement of the Project by the IRMCT or the United Nations.

6. [Name of researcher] acknowledges that [Name of staff member] shall participate in the Project in [his/her] personal capacity and not as a representative of the United Nations or the IRMCT. A disclaimer shall be included, where appropriate, informing that any statements, responses or opinions expressed by [Name of staff member] for the purpose of the Project do not necessarily reflect the view of the IRMCT or United Nations in general.

7. The IRMCT shall have a right of prior written approval over the transcripts of interviews and/or record of interview questions and answers (collectively “Transcripts”), with respect to i) factual accuracy, ii) disclosure of confidential or sensitive information, iii) integrity of judicial proceedings, or iv) the safety, well being or comfort of any participant. Prior to publication or presentation of the Transcript to the public, [Name of researcher] shall submit the Transcripts to [Name of staff member], who will in turn submit them to [his/her] supervisor for review. The IRMCT shall use its best efforts to respond within five (5) business days of receipt.

8. In the case of any objection by the IRMCT, [Name of researcher] shall incorporate all modifications so requested which are based on i) factual accuracy, ii) disclosure of confidential or sensitive information, iii) integrity of judicial proceedings, or iv) the safety, well being or comfort of any participant. [Name of researcher] shall deliver the modified Transcripts to [Name of staff member], who shall review them together with [his/her] supervisor. The IRMCT shall use its best efforts to respond within five (5) business days of receipt of such modified material.

9. [Name of researcher] shall ensure that all materials produced and/or published do not deviate from those approved by the IRMCT.

10. Should [Name of researcher] decline a modification requested by the IRMCT and should the IRMCT, as a result, deem that the Project or any part thereof is likely to i) be factually inaccurate, ii) represent a disclosure of sensitive or confidential information, iii) jeopardise the integrity of judicial proceedings, or iv) compromise the safety, well being or comfort of any participant, the IRMCT shall give written notice thereof to [Name of researcher] requiring [Name of researcher] to incorporate the requested modification or an alternative modification agreed upon. In the event [Name of researcher] fails to incorporate such requested modification or mutually agreed alternative modification, any and all materials gained by [Name of researcher] from the IRMCT for the purpose of this Project shall become the property of the IRMCT and shall immediately be surrendered to the IRMCT, and the permission granted to [Name of researcher] hereunder to publish and/or produce any such materials shall be null and void.

11. The Terms of Reference, subject to the approval of the IRMCT Chief of Human Resources, shall be in effect for the [surveys/ interviews] scheduled to take place [date].

Name: [researcher]  
Date: \_\_\_\_\_  
Signature: \_\_\_\_\_

**Attachment I**  
Project Description [include questions, if appropriate]

## 11.6 Příloha 6 – Inzerát na pozici tlumočnicka u ICTY



# International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia

Conference Interpreter (B/C/S), P-4

DEADLINE FOR APPLICATIONS	:	26 November 2015
DATE OF ISSUANCE	:	27 October 2015
OFFICE	:	Registry, Conference and Language Services Section
VACANCY ANNOUNCEMENT	:	15-LAN-ICTY-49444-R-THE HAGUE-(R)

---

United Nations Core Values:

Integrity, Professionalism, Respect for Diversity

---

### Organizational setting and Reporting:

This position is located in the Conference and Language Services Section, Registry.

### RESPONSIBILITIES

Under the supervision of the Head of Unit, the incumbent provides simultaneous interpretation of the courtroom proceedings and other official meetings from English and French into Bosnian/Croatian/Serbian. The incumbent is expected to provide a high standard of accuracy, consistency and faithfulness to the spirit, style and nuances of the original, and to observe established terminology and usage. The incumbent must systematically keep abreast of the Tribunal's case law and relevant terminology, and prepare thoroughly for various types of complex hearings or meetings. S/he is routinely assigned to sensitive and highly technical meetings, functions as team coordinator of all interpreters assigned to the same meeting, provides active support and assistance to booth colleagues and may be called upon to instruct and advise interpreter trainees. The incumbent also provides consecutive interpretation at the duty station or on missions. When the needs of the Service so require, the incumbent may be given written translation assignments or called upon to assist with scheduling and other interpretation-related duties within the Unit.

### COMPETENCIES

- Professionalism – Punctuality; readiness to keep flexible working hours; high level of concentration; split second accuracy; clear delivery; ability to perform under continuous stress and to assimilate an exceedingly broad range of subjects. The incumbent must have the ability to interpret not only technically difficult testimonies and legal arguments, but also the emotionally charged testimonies of war victims. Good computer skills essential. S/he is committed to implementing the goal of gender equality by ensuring the equal participation and full involvement of women and men in all aspects of work; shows pride in work and in achievements; demonstrates professional competence and mastery of subject matter; is conscientious and efficient in meeting commitments, observing deadlines and achieving results; is motivated by professional rather than personal concerns; shows persistence when faced with difficult problems or challenges; remains calm in stressful situations.
- Teamwork – Works collaboratively with colleagues to achieve organisational goals; solicits input by genuinely valuing others' ideas and expertise; is willing to learn from others; places team agenda before personal agenda; supports and acts in accordance with final group decision, even when such decisions may not entirely reflect own position; shares credit for team accomplishments and accepts joint responsibility for team shortcomings.
- Accountability – Takes ownership of all responsibilities and honours commitments; delivers outputs for which one has responsibility within prescribed time, cost and quality standards; operates in compliance with organisational regulations and rules; supports subordinates, provides oversight and takes responsibility for delegated assignments; takes personal responsibility for his/her own shortcomings and those of the work unit, where applicable.

---

### QUALIFICATIONS

#### Education:

Advanced university degree, preferably from a recognised interpretation school. A first level university degree in combination with qualifying experience may be accepted in lieu of an advanced university degree.

#### Work Experience:

Minimum 7 years of work experience in the conference interpretation field or teaching interpretation.

#### Languages:

English and French are the working languages of the Tribunal. For the post advertised, perfect command of Bosnian/Croatian/Serbian and excellent knowledge of English and French are required. Knowledge of another UN language is considered to be an asset.

#### Assessment Method:

There may be a technical test followed by a competency-based interview.

---



## *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*

**Special Notice:**

The appointment is limited to ICTY. Appointment of the successful candidate on this position will be limited to the initial funding of the post. Extension of the appointment is subject to the extension of the mandate and/or the availability of funds. As the international tribunals are not integrated in the Secretariat, UN Staff Members serve on assignment or secondment from their parent department/office if selected. Appointments of staff members in the United Nations are subject to the authority of the Secretary-General. Staff Members are expected to move periodically to new functions in accordance with established rules and procedures, and may in this context be reassigned by the Secretary-General throughout the Organization based on the changing needs and mandates.

**No Fee:**

THE UNITED NATIONS DOES NOT CHARGE A FEE AT ANY STAGE OF THE RECRUITMENT PROCESS (APPLICATION, INTERVIEW MEETING, PROCESSING, TRAINING OR ANY OTHER FEES). THE UNITED NATIONS DOES NOT CONCERN ITSELF WITH INFORMATION ON BANK ACCOUNTS.

**United Nations Considerations**

Candidates will be required to meet the requirements of Article 101, paragraph 3, of the Charter as well as the requirements of the position. The United Nations is committed to the highest standards of efficiency, competence and integrity for all its human resources, including but not limited to respect for international human rights and humanitarian law. Candidates may be subject to screening against these standards, including but not limited to whether they have committed, or are alleged to have committed criminal offences and/or violations of international human rights law and international humanitarian law.

The United Nations shall place no restrictions on the eligibility of men and women to participate in any capacity and under conditions of equality in its principal and subsidiary organs. (Charter of the United Nations - Chapter 3, article 8). The United Nations Secretariat is a non-smoking environment.

Applicants are urged to follow carefully all instructions available in the online recruitment platform, *inspira*. For more detailed guidance, applicants may refer to the At-a-Glance on "The Application Process" and the Instructional Manual for the Applicants, which can be accessed by clicking on "Manuals" hyper-link on the upper right side of *inspira* account-holder homepage.

Applications are pre-screened by the system according to the published requirements of the job opening on the basis of the information provided in the application. In relation to the requirements of the job opening, applicants must provide complete and accurate information pertaining to their qualifications, including their education, work experience, and language skills. Each applicant must bear in mind that submission of incomplete or inaccurate applications may render that applicant ineligible for consideration for the job opening. Initial screening and evaluation of applications will be conducted on the basis of the information submitted. Applications cannot be amended following submission. Candidates under serious consideration for selection will be subject to a reference-checking process to verify the information provided in the application.

Job openings advertised on the Careers Portal will be removed at midnight (New York time) on the deadline date.

**HOW TO APPLY:**

All applications must be submitted through the UN *inspira* portal. The ICTY is not able to accept applications for this vacancy via email.

Internal applicants may go to <https://inspira.un.org>

External applicants may go to <https://careers.un.org>

---